

Refleksioner over kvalificering af socialt arbejde

**- udvalgte bachelorprojekter fra
Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus
VIA University College**

Udgivet af: Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, VIA University College 2012
Tryk: Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, VIA University College.

ISBN 9788785200891

Denne udgave kan også downloades på
<http://www2.viauc.dk/socialraadgiver/aarhus/skolen/publikationer/Sider/publikationer.aspx>

Publikationen kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Denne publikation kan bestilles ved henvendelse til:
Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus
VIA University College
Skejbyvej 15
DK-8240 Risskov
Tlf.: 87 55 33 00
E-mail: socia@viauc.dk

Indhold

Forord	5
Indledning	7
Forebyggelse i det sociale arbejde med sekundært traumatiserede flygtningebørn <i>Af Mette Nielsen Skytte og Maria Lybker Kring – januar 2011, international linje</i>	13
Kvinder, køn og kultur i en krisecenterkontekst..... <i>Af Marie Schack Sørensen - januar 2011, international linje</i>	25
Kvindelige stofmisbrugere – En skjult misbrugsgruppe?..... <i>Af Maria Brusen Nielsen og Lise Park Krogh Jørgensen - januar 2011, international linje</i>	37
Corporate Social Responsibility..... <i>Af Mira Kilani – januar 2011, international linje</i>	45
Fra udsat til ansat	51
<i>Af Kristine Busk Thygesen, Lotte Hansen og Stine Olesen – januar 2011</i>	
Unge etniske minoritetsdrengene og kriminalitet – En undersøgelse af årsager til krimi- nialitet samt handlemuligheder i det forebyggende sociale arbejde	61
<i>Af Athra Al Taei, Maja Ankerstjerne Møller og Stine Jensen – januar 2011</i>	
Konstruktioner af socialt arbejde	73
<i>Af Tine Hamann Christensen og Karla Hammerskov Andersen – januar 2011</i>	
Kvalificering af tværfagligt samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger	85
<i>Af Anne Kathrine Birkebæk Sørensen og Nadia Elkjær Kring – juni 2011</i>	
Unge, uddannelse og reproduktion	99
<i>Af Sarah Møller, Anja Thaning og Tine Lorentzen – juni 2011</i>	
Oversigt over bachelorprojekter 2011	109

Forord

Den danske velfærdsmodel er under forandring i disse år - og dermed også rammer, muligheder, forståelse af og modeller for socialt arbejde, sociale ydelser og beskæftigelsesindsats.

Med en samfundsmæssig dagsorden præget af fokus på svigt i enkeltsager, øget fokus på frivilligt arbejde og en politisk dagsorden med stigende vægt på sammenhæng mellem indsats/foranstaltning - pris - og effekt er det så meget desto vigtigere, at uddannelserne, og herunder bachelorprojekterne, bidrager til at opsamle erfaringer og viden og bidrager til nytænkning og udvikling.

Social Skriftserie formidler aktuelle socialpolitiske problemstillinger, observationer, resultater og udfordringer med det sigte at rejse debatter og inspirere til nytænkning.

Med udgivelsen af Social Skriftserie nr. 7 håber vi at kunne bidrage til at synliggøre vore dygtige studerendes tanker, mangfoldighed, kreativitet og styrker inden for socialt arbejde og beskæftigelse i nationalt såvel som internationalt perspektiv.

Mange af vore studerende udvikler og skriver deres bachelorprojekter i et tæt samarbejde med praksis, og vi vil med denne udgivelse gerne give lidt tilbage til alle vores inspirerende og spændende samarbejdspartnere, så den viden og indsigt, der ligger i projekterne kommer til gavn for så mange som muligt.

God læselyst

Bente V. Lauridsen
Uddannelsesleder

Indledning

Formål med udgivelsen

VIA University College, Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus har valgt at udgive nummer 7 i denne skriftserie – om refleksioner over kvalificering af socialt arbejde. Artiklerne er skrevet på baggrund af og med større eller mindre uddrag af de bachelorprojekter, som skolens studerende har udarbejdet i 2011.

Faget socialt arbejde er i disse år inde i en hurtig udviklingsproces. Vi har fået en professionsuddannelse. Uddannelsen stiller krav til de studerende om ikke blot at kvalificere sig inden for faget som udøvende socialrådgivere, de skal også kvalificere sig til at kunne bidrage til fagets udvikling. Det at kunne bidrage til fortsat faglig udvikling er afgørende for socialrådgiverne i praksis, hvis faget skal kunne modsvare udviklingen i de sociale problemer og behovene for socialfaglige indsatser - og ikke skal stagnere.

Vi ser en række fagligt meget spændende bachelorprojekter og finder, at det er oplagt, at de faglige tanker heri kommer længere ud end eksamensbordet. Vi har derfor fortsat denne skriftserie i håb om at udbrede de faglige indsigter og udviklinger fra bachelorprojekterne også til praktikerne i socialt arbejde.

Vi håber, at I vil tage vel mod bidragene fra de tidligere studerende og jeres nye kollegaer. Samtidig håber vi med denne skriftserie at give andre studerende inspiration til egne kommende bachelorprojekter.

Redaktionens rolle

Redaktionen har kontaktet et udsnit af de udførte bachelorprojekter i 2011 og foreslået de tidligere studerende at bidrage til denne skriftserie. Udvælgelsen er sket ud fra redaktionsmedlemmernes og kollegaers kendskab til de udfærdigede projekter som vejledere og eksaminatorer.

Vi har udvalgt de deltagende projekter efter deres grad af bidrag til faglig debat, nuancering og for nogles vedkommende egentlig nyudvikling inden for socialt arbejde. Også projekter, som beskæftiger sig med mere "ukendte" eller utraditionelle sider af socialt arbejde eller typer af socialt arbejde, som ikke behandles skriftligt så ofte, peger vi på som bidragsydere, ligesom på projekter, som tager nogle spændende metoder i brug eller behandler disse godt og inspirerende.

Redaktionens opgave har været at yde faglig sparring til bidragene fra de nyuddannede bachelorer med hensyn til formidlingen af deres arbejde. Redaktionen har i varierende omfang været inde og redigere, udvælge, sammenstykke og sprogligt bearbejde nogle af de præsenterede bidrag.

De præsenterede analyser, værdier og holdninger i bidragene er de nyuddannede bachelors egne og deles ikke nødvendigvis af Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus eller af redaktionen.

Dette nummer

I dette syvende nummer af skriftserien præsenterer vi artikler fra ni forskellige bachelorprojekter.

De antyder og fastholder den spændvidde, vi ser i bachelorprojekterne.

Typemæssigt kan bachelorprojekterne variere fra de mere traditionelle problemorienterede undersøgelsesprojekter over evalueringsprojekter og/eller udformes som udviklingsprojekter.

I dette nummer af skriftserien er artiklerne skrevet af de professionsbachelorer, der afsluttede deres uddannelse i januar og juni 2011. Der har været bred opbakning om skriftserien. Ganske mange indvilgede i at ville bidrage. Desværre havde ikke alle, der gerne ville bidrage med en artikel, tiden til at skrive den færdig på grund af de ofte meget pressede arbejdsvilkår, der aktuelt hersker i det danske sociale arbejde. Som redaktion er vi glade for interessen og siger et stort tak til de 9 grupper, som på trods af stor travlhed som nyuddannet socialrådgiver i praksis kunne prioritere at skrive artiklerne her i nummer 7.

Kort om de enkelte artikler

En artikel sætter fokus på forebyggende socialt arbejde i relation til sekundært traumatiserede flygtningebørn. Med afsæt i overvejelser om det sociale arbejdes rolle i en interkulturel kontekst gennemfører projektet en undersøgelse af, hvordan socialt arbejde kan være med til at optimere forebyggelsen hos sekundært traumatiserede flygtningebørn, hvis forældrene lider af PTSD. Børn, der vokser op ved forældre, der lider af PTSD, risikerer at blive smittet af deres mors eller fars traumatisering, hvormed de overtager nogle af de symptomer, forælderen har. Den sekundære traumatisering har vidtrækkende konsekvenser for flygtningebarnets mulighed for at opnå det gode liv. Bachelorprojektet tager udgangspunkt i en kvalitativ empirisk undersøgelse, som er blevet analyseret ud fra Axel Honneths anerkendelsesteori, dels de muligheder og begrænsninger, der er for forebyggelse i familien, i barnets netværk, i det omgivende samfund og særligt i det sociale arbejde. I analysens anden del analyseres og diskuteres, hvordan socialt arbejde på skoler kan imødekomme de barrierer, der påpeges i analysens første del.

En anden artikel omhandler socialt arbejde med voldsramte etniske minoritetskvinder på krisecentre. Bachelorprojektet fokuserer på socialarbejdernes kulturforståelse og de mulige dilemmaer, der kan opstå i det sociale arbejde med voldsramte kvinder. Der ses en stigning i antallet af etniske minoritetskvinder på kvindekrisecentre, og dette medfører nødvendigheden af, at socialarbejderen forholder sig kritisk til dimensionerne køn og kultur. Projektet inddrager feministiske perspektiver inden for socialt arbejde og behandler begreber som kategorisering, køn, kulturforståelse og livsformer. Derudover indeholder bachelorprojektet nye bud på kompetencer, socialarbejdere på krisecentre bør besidde, hvis de skal arbejde professionelt i et globaliseret og multikulturelt samfund.

En tredje artikel præsenterer et bachelorprojekt, der har undersøgt relevansen af kvindespecifik stofmisbrugsbehandling i Danmark. Stofmisbrugsbehandlingen er grundlæggende kønsneutral, men inden for de seneste 10 år er der sat fokus på, hvorvidt behandling bør udformes under større hensynstagen til køn. Projektets empiri udgøres af interview med behandlere og kvindelige stofmisbrugere for at få en forståelse og fortolkning af deres holdninger og synspunkter omkring kvindespecifik

stofmisbrugsbehandling. Det kan være relevant at tilbyde kvindespecifik stofmisbrugsbehandling til nogle kvinder under hensyntagen til den enkelte kvindes selvbestemmelse om, hvorvidt hun ønsker kønsspecifik behandling eller ej. En ændring i stofmisbrugsbehandlingen vil kræve ændringer på politisk niveau, hvor en opprioritering af kønsmainstreaming bør indgå. Ligeledes er en ændring i stofmisbrugsbehandlingen afhængig af en prioritering af kvindespecifik stofmisbrugsbehandling blandt behandlere på markarbejderniveau.

Den fjerde artikel rummer uddrag af et projekt, der har undersøgt, hvordan social ansvarlighed bliver praktiseret hos private virksomheder. Virksomheder begynder i stigende grad at integrere sociale, etiske og miljømæssige hensyn i deres forretningsaktiviteter. Corporate social responsibility (CSR) kan oversættes til dansk som virksomheders samfundsansvar eller samfundsmæssige engagement. Projektet er gennemført som et casestudie og har anvendt A. P. Møller – Mærsk A/S som case til at belyse, hvordan virksomheden formidler CSR til deres interessenter. Derudover er der ligeledes arbejdet med en sammenkobling mellem CSR-begrebet og socialt arbejde.

Den femte artikel har valgt at tage udgangspunkt i projekt High:five, som er et projekt, der hjælper med at skabe forbindelse mellem de unge kriminelle og private virksomheder. De har valgt projekt High:five, da de anser, at projekt High:five udfører en vigtig del af det sociale arbejde med at integrere unge på arbejdsmarkedet. Når de unge bliver ansat i virksomhederne, får de bl.a. tilknyttet en mentor, hvis primære opgave er at sikre de unge kriminelle bedre integration på arbejdspladsen. Artiklen kommer med et bud på og konklusion om det sociale arbejde, der udføres for at integrere de unge kriminelle på arbejdsmarkedet, og hvilke forbedringsmuligheder, der kan være hermed.

Den sjette artikel beskriver kriminalitet blandt unge etniske minoritetsdrengene - en debat, som gennem de seneste år har fyldt meget i offentligheden. Dette projekt har til formål at belyse årsagsforklaringerne til, hvorfor unge etniske minoritetsdrengene i alderen 14-18 år har en høj kriminalitetshyppighed. Gennem gode kontakter til Ungerådgivningen på Familiekontor Vest i Aarhus undersøger gruppen, hvilke årsagsforklaringer, man i praksis griber ind overfor. Årsagsforklaringerne samt ungerådgi-vernens praksis sammenholder gruppen med henblik på at kvalificere det forebyggende sociale arbejde med målgruppen ved at fremsætte forslag til handlemuligheder, som kan være med til at forebygge gentagelseskriminalitet hos målgruppen.

Den syvende artikel tager udgangspunkt i et samarbejde Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus har med et Universitet i Chengdu (Kina). Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus har i de seneste 2-3 år haft kontakt med Sichuan University, som bl.a. udbyder masteruddannelse i socialt arbejde og på længere sigt gerne vil udbyde Socialrådgiveruddannelse i Chengdu. Dette bachelorprojekt undersøger, hvordan de to socialrådgiveruddannelser forstår den genstand, de skal udveksle, nemlig socialt arbejde. Projektet konkluderer, at de to socialrådgiveruddannelser har to forskellige, om end ikke modsatrettede, forståelser af socialt arbejde. Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University konstruerer socialt arbejde som et 'hjælpende fag', der skal hjælpe folk i nød, mens Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus konstruerer socialt arbejde som et 'menneskeudviklende' fag, der arbejder for menneskelig udvikling og opblomstring. Artiklen diskuterer og analyserer de to socialrådgiveruddannelser som autonome og operationelt lukkede systemer, som kan forstå socialt arbejde ud fra egne organisationsinterne koder. For at sandsynliggøre udvekslingen af socialt arbejde mellem de to socialrådgiveruddannelser anbefaler dette bachelorprojekt dem blandt andet at udarbejde en kontrakt samt at forenes om et fælles begrebsreservoir.

Den ottende artikel er et bachelorprojekt, som har undersøgt, hvordan det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger kan opkvalificeres. Dette projekt tager udgangspunkt i arbejdet med udsatte børn i X kommune. Analysen foretages med henblik på at forstå vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde og med henblik på at undersøge, hvilke faktorer i implementeringen af SL § 49a, der kan være hæmmende eller befordrende for opkvalificeringen af tværfagligt samarbejde. Analysen foretages på baggrund af følgende teorier; Luhmanns systemteori, professionsteori og implementeringsteori. Analyseresultaterne danner udgangspunkt for et kapitel om handlemuligheder. I dette kapitel tages der udgangspunkt i løsningsmodeller, der er kommet til udtryk gennem interviews. Dernæst foreslås, ud fra analyseresultaterne, hvordan det tværfaglige samarbejde kan opkvalificeres. Konklusionen på undersøgelsen er, at det tværfaglige samarbejde opkvalificeres ved, at der fokuseres på at implementere SL § 49a på en sådan måde, at det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger kommer til at fungere bedre end hidtil.

Den niende og sidste artikel diskuterer og belyser, om forældrenes uddannelsesniveau har betydning for de unges forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse. I projektet er der endvidere fokus på socialrådgiverens handlemuligheder. Projektet har foreslået handlemuligheder, som de mener, der kan kvalificere det sociale arbejde med de unge. Projektet inddrager følgende teoretikere i analysen; Erik Erikson, Thomas Ziehes og Pierre Bourdieu. Problemstillingen belyses på mikro-, meso- og makroniveau ved hjælp af kvalitative og kvantitative forskningsdesign. Projektet konkluderer, at der er mange faktorer, der har betydning for, hvorvidt de unge kan gennemføre deres uddannelsesforløb. I analysen ud fra Bourdieus teorier peges der på en direkte reproducerende præmis, som er opstået på grund af forældrenes uddannelsesniveau.

Afrunding

I dette syvende nummer af skriftserien er det lykkedes at få nyuddannede bachelorer fra 9 projektgrupper til at omarbejde deres projekter til artikelform, selvom de er kommet ud i en travl hverdag som udøvende praktikere. Som redaktion takker vi alle for indsatsen.

Vi ser gerne en fortsat tradition for formidling af bachelorprojekternes faglige indsigter og udviklinger her ved Socialrådgiveruddannelsen og håber, at denne skriftserie kan bidrage til at fremme faglig nysgerrighed og debat.

Samtidig håber vi, at skriftserien kan være med til at vække en yderligere interesse hos praktikere til at indgå i praksisforskningsamarbejder¹ med Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus og her medtænke de studerendes bachelorprojekter som et meget relevant aktiv.

1

http://www.viauc.dk/udvikling/socialpaedagogisk/Sider/praksisforskning_snetvaerk_social.aspx

Redaktionen
Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, VIA University College
Kirsten Henriksen og Per Westersø
Januar 2012

Forebyggelse i det sociale arbejde med sekundært traumatiserede flygtningebørn

Af Mette Nielsen Skytte og Maria Lybker Kring – januar 2011, international linje

Resumé

Med udgangspunkt i en diskussion af det sociale arbejdes rolle i en interkulturel kontekst præsenterer bachelorprojektet en undersøgelse af, hvordan socialt arbejde kan være med til at optimere forebyggelsen hos sekundært traumatiserede flygtningebørn. Forældrene til disse børn lider af PTSD (posttraumatisk stresssyndrom), som er en psykologisk og fysiologisk lidelse med følelser af frygt, hjælpeløshed, tab af kontrol og trusler om tilintetgørelse, forårsaget af tidligere oplevede traumatiske hændelser. Børn, der vokser op ved forældre, der lider af PTSD, risikerer at blive smittet af deres mors eller fars traumatisering, hvormed de overtager nogle af de symptomer, forælderen har. Den sekundære traumatisering har vidtrækkende konsekvenser for flygtningebarnets mulighed for at opnå det gode liv. Bachelorprojektet tager udgangspunkt i en kvalitativ empirisk undersøgelse, som er blevet analyseret ud fra Axel Honneths anerkendelsesteori.

Med anerkendelsesteorien har vi i analysens første del sat fokus på de muligheder og begrænsninger, der er for forebyggelse i familien, i barnets netværk, i det omgivende samfund og særligt i det sociale arbejde. I analysens anden del analyseres og diskuteres, hvordan socialt arbejde på skoler kan imødekomme de barrierer, der påpeges i analysens første del. Formålet med bachelorprojektet er at give et bud på, hvordan det sociale arbejde kan optimeres, således at det kan være med til at forandre sekundært traumatiserede flygtningebørns situation.

Denne artikel præsenterer uddrag fra bachelorprojektet med særligt fokus på opgavens brug af Honneths anerkendelsesteori i en kritisk hermeneutisk ramme. Artiklen vil kort beskrive vores problemfelt og indledende overvejelser, hvorefter artiklen argumenterer for, hvorfor vi mener anerkendelsesteorien er relevant i forhold til forebyggelse. Artiklen vil herefter redegøre for projektets første del af analysen; analysen af barrierer og muligheder for forebyggelse i Honneths tre anerkendelsesfærer. Endelig vil artiklen skitsere vores forståelse af, hvordan kritisk teori kan tolkes subjektivistisk, således at den kan kombineres med kritisk hermeneutik.

Baggrunden for projektet

Ud fra vores indledende undersøgelser fik vi et indtryk af, at sekundært traumatiserede flygtningebørns situation ofte fører andre problemer med sig, blandt andet fordi der fra professionel side ikke er tilstrækkelig opmærksomhed på deres problemer. Således kan denne manglende opmærksomhed ses som en af årsagerne til, at der ikke handles på børnenes problemer. Vi diskuterer i opgaven socialt arbejdes mulighed for at indgå i andre kontekster, end det normalt gør, hvorigennem vi tror, at socialfagligheden og opmærksomheden på disse problemer kan styrkes. Når det er kendt, at børn, der vokser op i familier med PTSD, har stor risiko for at blive sekundært traumatiserede, virker det uhensigtsmæssigt, at vi ikke systematisk forebygger. Vi mener, at børnene svigtes af det sociale system. Et system som ser til, mens børnene får det sværere og bliver ekskluderede fra sociale sammenhænge. Hvis socialt arbejde fokuserer på børnene, så snart vi har viden om, at der er traumer i fa-

milien, vil en social indsats kunne modvirke, at den sekundære traumatisering får overtaget i flere facetter i børnenes liv.

Den manglende systematiske forebyggelse kombineret med diskriminerende tendenser overfor flygtningefamilier i det danske samfund har påvirket vores valg af teori. Vi har valgt den kritiske teori og anerkendelsesteorien, da vi hermed kan adressere undertrykkelse og diskrimination, men også kan arbejde for at ændre disse forhold.

Forståelse af anerkendelse som forebyggelse

I opgaven ønsker vi overordnet at undersøge, hvordan socialt arbejde kan være medvirkende til forebyggelsen hos sekundært traumatiserede flygtningebørn i skolealderen. Tanken om forebyggelse hviler på en antagelse om, at vi som samfund skal forsøge at skabe forudsætningerne for "det gode liv", samt hindre risici for "det onde liv" (Bundesen 2006, 44). I analysen anvendes Honneths anerkendelsesteori, som netop er en normativ teori om forudsætningerne for opnåelsen af "det gode liv" (Honneth 2006, 7 og Willig 2007, 95). I opgaven tages der udgangspunkt i de tre sfærer; kærlighedssfæren, den retlige sfære og solidaritetssfæren. Vi anvender begreberne anerkendelse og krænkelse som parametre i forhold til forebyggelse. En forståelse af, at såfremt børnene anerkendes, er der også mulighed for forebyggelse, hvorimod krænkelse af børnene hæmmer forebyggelsen. Indenfor hver sfære undersøger vi i første del af analysen, hvilke muligheder og begrænsninger, der generelt er for forebyggelse i forhold til målgruppen. Vi fokuserer her særligt på begrænsningerne, da det er her, forandring er relevant og ønskeligt - og altså her, vi kan bidrage til forebyggelsen. Med analysens anden del bygger vi videre på netop begrænsningerne, idet vi undersøger, hvordan det sociale arbejde på skoler kan bidrage til at imødekomme barriererne for forebyggelsen - samt bygge videre på de muligheder, vi i analysens første del har fundet frem til.

Axel Honneths anerkendelsesteori

Honneth har med sin anerkendelsesteori særligt ladet sig inspirere af Hegels kamp om anerkendelse. For at sætte denne i et empirisk perspektiv har han koblet anerkendelseskampen med Meads socialpsykologi (Honneth 2006). Med Honneths teori om anerkendelse vil han referere til de formelle forudsætninger for menneskets mulighed for selvrealisering; for at opnå det gode liv (Willig 2007, 95). Han undersøger ikke indholdet i, hvad det gode liv er (Honneth 2006, 9), men argumenterer for, at teorien er formel nok til ikke at krænke livsformer, idet den medtager pluralistiske former for det gode liv (Willig 2007, 95). Således refererer teorien ikke til universelle formål, men til en antropologisk antagelse om, at individet ikke kan udvikle en personlig identitet uden anerkendelse (ibid. 94). Med andre ord mener Honneth, at en fundamental selvrealisering er nødvendig for at blive bevidst om egne evner, talenter og færdigheder, hvormed man kan opretholde egen autonomi (ibid. 115f). Anerkendelsesteorien omhandler dog ikke kun et identitetsteoretisk perspektiv, men er snarere en social teori, der sigter på at diagnosticere samfundets sammenhængskraft og betingelser for konflikt (ibid. 100); en social teori, som er optaget af at definere, hvilke strukturelle forhindringer eller muligheder individet har for at opnå selvrealisering og det gode liv (Andersen, Svend Aage 2010, 168). Men individernes selvrealisering er lige såvel en forudsætning for et fuldt integreret samfund, hvor der er plads til forskellige værdihorisonter, præstationer og færdigheder (Willig 2007, 103). Såfremt der ikke eksisterer mulighed for anerkendelse i samfundet, opstår sociale patologier. Disse er fejludviklinger og sygeligheder i samfundet, som viser

sig ved afvigelser fra normer og regler (Andersen, Svend Aage 2010, 191f). Den manglende anerkendelse af forskelligheder i samfundet kan medføre dannelsen af subkulturer, som bliver et alternativt anerkendelsesfællesskab, hvorigennem individerne opnår følelsen af samhørighed, selvtillid og selvværd (Honneth 2006, 16f).

Anerkendelsesteorien er en magt teori, som bryder med den traditionelle opfattelse af magt som værende politisk og økonomisk, idet Honneth analyserer ud fra en psykologisk, kulturel og moralsk dimension (Andersen, Svend Aage 2010, 168).

De formelle forudsætninger som Honneth opstiller for selvrealisering, opdeler han i tre anerkendelsessfærer, med dertil knyttede former for anerkendelse og krænkelse (Willig 2007, 102ff). De tre sfærer er kærlighed, ret og solidaritet (Honneth 2006, 127). Det er centralt, at selvrealisering kun er muligt ved anerkendelse i alle tre sfærer (Willig 2007, 101).

Tilknyttet anerkendelsessfærene er tre former for forholden sig til sig selv. Kærlighedssfæren knytter sig til selvtillid¹, den retlige sfære til selvrespekt, og solidaritetssfæren til selvværdsættelse (ibid. 101). Til hver anerkendelsessfære er tilknyttet en ringeagt, som hvis anerkendelsen ikke opnås, vil påvirke henholdsvis selvtilliden, selvrespekten eller selvværdsættelsen negativt (Honneth 2006, 177f). Individet vil ikke kunne handle følelsesmæssigt neutralt på krænkelse, hvorfor det vil forsøge at imødegå krænkelsen ved at kæmpe for anerkendelse (ibid. 183f). Honneth ser anerkendelse i kærlighedssfæren som en forudsætning for, at selvrespekt og selvværd kan opnås, i det man med denne vil kunne mærke og give udtryk for egne behov og følelser (ibid. 145).

Analyse af barrierer og muligheder for forebyggelse i anerkendelsessfærene

Forebyggelsen hos sekundært traumatiserede flygtningebørn er begrænset af nogle familie- og samfundsmæssige forhold, der ofte gør, at flygtningebørnenes problematikker og situation forstås og behandles meget sent i det offentlige system. Dog åbnes der også op for nogle muligheder, som kan være forebyggende i arbejdet med sekundært traumatiserede flygtningebørn.

Kærlighedssfæren

I kærlighedssfæren er det primært den nære familie og herunder særligt forældrene, som påvirker barnets mulighed for opnåelse af anerkendelse og dermed barnets mulighed for at udvikle selvtillid. Det er derfor af største betydning for barnet og dets fremtid, at forældrene formår at anerkende barnet i kærlighedssfæren. Anerkendes barnet ikke gennem kærlighed og venskaber, vil det ikke på sigt blive i stand til at udtrykke og respektere sig selv som et værdigt medlem af nære fællesskaber og i større samfundsmæssige forhold (Honneth 2006, 12).

1 Selvtillid forstået på den måde, at man hviler i sig selv, idet man kan være alene, men at man også kan interagere og derigennem føle sig anerkendt (Honneth 2006, 144).

Ifølge vores undersøgelser er den PTSD-ramte familie karakteriseret ved at rumme mangelfulde relationer, hvor forældrene kan have svært ved at rumme og anerkende deres børn. Forældrene er ofte utilregnelige og ustabile, hvorfor børnene må være varsomme i hjemmet. Nogle børn påtager sig ansvar, som ikke står mål med deres alder, mens andre børn reagerer med stor aggressivitet overfor omgivelserne. De mangelfulde følelsesmæssige relationer og en nødvendig agtpågivenhed overfor forældrenes reaktioner påvirker børnenes evner til at indgå i positive relationer til andre børn (Faber 2010), blandt andet fordi den basale tillid til verden er svækket (Andersen og Jensen 2001, 190). At anerkendelse i kærlighedssfæren er en forudsætning for at føle anerkendelsen i den retlige og solidariske sfære, understreger vigtigheden af, at der igangsættes en social indsats, som kan hjælpe til at opbygge basal tillid og selvtillid. Derfor kan det være nyttigt at facilitere barnets socialisering med andre børn og voksne. Samtidig er det en vigtig pointe, at de traumatiserede forældre stadig er forældre, og dermed er de vigtigste i det sekundært traumatiserede flygtningebarns liv. Det sociale arbejde bør derfor anerkende og samarbejde med familien i forhold til barnets situation. For at kunne dette, må man have et helhedsperspektiv på familien og derfor også se på forældrenes behov for eksempelvis behandling. Netop derfor er det vigtigt, at vi som socialarbejdere er ekstra opmærksomme på, hvor meget barnets socialiseringssammenhænge også kræver fra forældrenes side. Fra samfundets side forventes det, at disse forældre kan yde omsorg og støtte til deres børn i børnenes mestring af livet i både minoritets- og majoritetssammenhænge, det til trods at forældrene som oftest ikke mødes med værdsættelse og anerkendelse, hverken som forældre eller borgere, af majoritetssamfundet (Arenas 1997, 153).

Den retlige sfære

Anerkendelse i den retlige sfære er betinget af, at fællesskabet anerkender, at individet er en del af fællesskabet, som har rettigheder på lige fod med andre i fællesskabet (Honneth 2006, 153f), og som har mulighed for at udnytte disse rettigheder (ibid. 158). Såfremt man anerkendes i sfæren, opnås selvrespekt, idet man får visshed om, at man tilhører fællesskabet på lige fod med alle andre (ibid. 160f), hvorimod krænkelser vil forværre ens sociale status og integration i samfundet (ibid. 177f). I forhold til at tage udgangspunkt i familiernes behov og deres forståelse af situationen viser der sig nogle barrierer, idet den sociale indsats som udgangspunkt er karakteriseret ved at være splittet op i mange dele, som for mange familier gør, at det virker uigennemskueligt, hvilke rettigheder de har. Den opdelte indsats medfører også, at barnets tarv nogle gange må vige for forældrenes integration på arbejdsmarkedet, samt at systemet er rigtigt og langsommeligt i forhold til for eksempel underretninger (Hansen 2010). En samlet helhedsorienteret indsats, som koordineres gennem tværfaglige møder, opleves som en mulighed for bedre at kunne forebygge med udgangspunkt i familiens ønsker. Internationale konventioner og Serviceloven forpligter også til at tage særligt hensyn til barnets kulturelle baggrund og dets oplevelse af sammenhæng (Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FN's Børnekonvention og Serviceloven). I praksis viser det sig dog, at barnets tarv i flere tilfælde må vige for den beskæftigelsesrettede integrationsindsats for forældrene (Hansen 2010, 39). For traumatiserede forældre, som i forvejen ofte vil have svært ved at gennemskue det sociale system (Bjørn 2010, 17 og Hansen 2010, 46), er det en retssikkerhedsmæssig problemstilling, da de sjældent vil have ressourcerne til at håndhæve deres ret i forhold til hensynet til barnets baggrund (Skytte 2007, 218f). Socialarbejderens magtfuldhed understreges ved, at opmærksomheden på flygtningerelaterede problemer kommer til at afhænge af den enkelte socialarbejders kontakter og anciennitet i forvaltningen, og at det dermed bliver tilfældigt, om der tages særlige hensyn til barnets baggrund (Hansen 2010, 24). Fokusering på traumatisering sker således ofte meget sent i processen, hvorfor der ofte går lang

tid, inden en relevant indsats igangsættes. Ofte vil børnenes symptomer endda blive tolket som "almindelig uopdragenhed" (ibid. 60). Det sociale arbejdes inddragelse af familien og det enkelte barns synspunkter og forståelser er nødvendig for indsatsens kvalitet, men undersøgelser viser desværre, at der ofte end ikke afholdes børnesamtaler (Egelund 2002, 139). Minoritetsfamilier vil ofte være dårligt stillet i forhold til at kende til og benytte sig af deres rettigheder, og krænkes derfor i den retlige sfære, hvis ikke der fra systemets side gøres en særlig indsats for, at de har samme forudsætninger for retssikkerhed, som majoritetsbefolkningen har.

Solidaritetssfæren

Værdsættelse i solidaritetssfæren er betinget af, at man opfylder de kriterier for værdsættelse, som de dominerende sociale grupper i samfundet opstiller (Honneth 2006, 169f). Graden af solidaritet i disse kriterier, altså graden af, hvor meget forskellige livsformer værdsættes (ibid. 172), vil være udslagsgivende i forhold til flygtningefamiliernes grad af selvværdsættelse. Det danske integrationsfokus kan karakteriseres som et assimilationsfokus, idet flygtningefamilierne vurderes i forhold til, hvorvidt de formår at blive så danske som muligt så hurtigt som muligt (Skytte 2007, 58). Der fokuseres på arbejdsmarkedsintegration frem for social integration. Normalisering og tilpasning i forhold til majoritetskulturen er således i fokus frem for anerkendelsen af forskellige livsformer (Ghosh 2010, 115). Charlotte Hamburger påpeger, at en assimilationspolitik fører til såvel segregering som legitimering af racisme og fordomme. Mest af alt fører det sjældent til hverken assimilation eller integration, men nærmere til polarisering (Hamburger 1990, 314f), hvilket i Honneths forståelse er en naturlig reaktion på kränkelsen (Honneth 2006, 16f).

Som socialarbejdere er det derfor relevant at tage udgangspunkt i at forstå familiens eget perspektiv, og værdsætte familien for de unikke kvaliteter, som familien og det enkelte familiemedlem har. Hvis indsatsen skal virke, skal den tage udgangspunkt i familiens og barnets ønsker, så derfor er socialarbejderens, og dermed samfundets, anerkendelse af familiens livsform en forudsætning for at integrere og handle ud fra forståelse. Alternativt vil kränkelse af livsformen udmønte sig i dannelsen af subkulturer mod - og ikke med - det omgivende majoritetssamfund. En forebyggende indsats, som ikke bygger på forståelse for familien og dennes synspunkter, kan virke som endnu et u hensigtsmæssigt og magtovergribende tiltag fra majoritetssamfundets side. Fra den traumatiserede flygtningefamilies synspunkt kan man frygte, at en sådan indsats vil fremstå som uforståelig og uigennemskuelig.

Sammenfatning af bachelorprojektets konklusioner

I bachelorprojektet benyttes anerkendelse og undgåelse af kränkelse som parametre for forebyggelse. Der konkluderes, at der eksisterer mange barrierer for forebyggelse, da traumatiserede flygtningefamilier ikke modtager en specialiseret indsats. Børnene krænkes ofte i anerkendelsessfæren af forældre, som ikke kan tage sig af dem på grund af egne psykiske problemer. Samtidig er der nogle samfundsmæssige begrænsninger for anerkendelse, da familierne retligt diskrimineres og forsøges assimileret frem for integreret. Derfor efterlyses der i projektet en mere helhedsorienteret og tværfaglig indsats, hvor der tages hensyn til de særlige forudsætninger, familierne har.

Med socialrådgivere ansat på skoler kan man imødekomme nogle af barriererne, således at familierne har større forståelse for systemets ageren - men også således at normalsystemet bliver mere bevidst om at konfrontere og handle på sociale problemer tidligt. Skolerådgiveren har mulighed for at facilitere anerkendelse af de se-

kundært traumatiserede flygtningebørn i kærlighedssfæren og har derudover også mulighed for at arbejde advokerende på familiernes vegne.

Refleksioner over forståelsen af kritisk teori

I projektet er den nyere kritiske teori benyttet, men den kritiske teoris placering blandt enten subjektivistiske eller objektivistiske teorier er løbende til diskussion. Burrell og Morgan placerer teorien blandt de mindst subjektivistiske af de subjektivistiske teorier (Alvesson og Willmott 1996, 59), men dette møder kritik, idet andre påpeger, at teorien i lige så høj grad er objektivistisk (ibid. 61). Fokus vil i objektivismen være på at forklare, hvorfor de uønskede sociale problemer opstår (Andersen, Svend Aage 2007, 88), hvilket ses som muligt, idet man opfatter den sociale verdens fænomener som lige så mål- og observerbar som naturvidenskabelige fænomener. Subjektivismen tager derimod udgangspunkt i, at sociale fænomener ikke kan afspejles af objektive måleinstrumenter. Den sociale verden konstrueres, reproduceres og transformeres i en kontinuerlig proces (Alvesson og Willmott 1996, 53). Det centrale bliver derfor oplevelsen af det sociale problem, og særligt konstruktionen af det sociale problem, idet der er nogen, der gør opmærksom herpå (Bundesen 2006, 13f). Fra den objektive problemdefinition fås opmærksomhed på *tilblivelsen* og *beskaffenheden* af det sociale problem, hvor man fra den konstruktivistiske definition får *opfattelsen* af det sociale problem i fokus (Andersen, Svend Aage 2007, 92f). Da vi i denne opgave tager afsæt i et kritisk hermeneutisk perspektiv, vil vores forståelse af sociale problemer have mere fokus på det subjektivistiske i den kritiske teori end på det objektivistiske.

At den kritiske teori udspringer af strukturel marxisme, såvel som af psykoanalyse afspejler sig i, at der i teorien eksisterer et dialektisk forhold mellem samfund og aktør. Derfor kan man ikke adskille individers handlinger og interaktionsprocesser fra strukturelle betingelser og rammer (Andersen, Svend Aage 2010, 166), hvilket understreger besværlighederne i at placere teorien blandt subjektive eller objektive teorier. Aktør og samfund skaber gensidigt hinanden, idet individerne former samfundet, men samtidig er præget af strukturernes betingelser (ibid. 166). Nyere kritisk teori bygger på en konstatering af, at der i samfundet er undertrykkelse og magtbalancer, og at vi derfor ikke har opnået det sande samfund - det retfærdige samfund (Jacobsen et al. 2010, 195). Gennem handlinger er det for aktørerne muligt at ændre de strukturelle betingelser. Der er således tale om et indeterministisk menneskesyn, hvor det er muligt at frigøre sig fra undertrykkende strukturer. Såfremt den kollektive handling udebliver, internaliseres undertrykkelsen, hvorved de dominerende strukturer reproduceres (Andersen, Svend Aage 2010, 174).

Kritisk teori og kritisk hermeneutik

Ud fra vores forståelse af kritisk teori er subjekterne indeterminerede, men lever i et objektivt samfund, som dog er under udvikling i takt med, at subjekterne ændrer sig. Det objektive skaber rammer for subjekterne, men altså ikke rammer, som subjekterne ikke kan ændre. Undertrykte mennesker er i høj grad påvirkede af samfundets meninger og holdninger, og stigmatiseres derfor let. De undertrykte skal have mulighed for frigørelse, således at de kan være med til at forme samfundet. Altså er der i vores forståelse af kritisk teori et indeterministisk menneskesyn, hvor undertrykte mennesker har dårligere betingelser for at skabe "det gode liv". Det kritiske element i kritisk teori angår i vores fortolkning, hvor den også kombineres med hermeneutik, de objektive undertrykkende strukturer, som er vedtaget og reproduceres af de mest magtfuldes forståelser frem for af de undertryktes forståelser. Den kritiske teoris vision er således at belyse og bekæmpe disse magtfulde strukturer fra

de undertryktes perspektiv, således at de kan frigøres. I vores forståelse opstår de sociale problemer på grund af undertrykkende strukturer i samfundet. I opgaven er det ikke intentionen at forklare, hvorfor eller hvoraf disse undertrykkende strukturer opstår, men derimod at belyse hvordan strukturelle forhindringer opleves af professionelle samt sekundært traumatiserede flygtningebørn og deres familier.

Et kritisk hermeneutisk udgangspunkt fordrer ikke blot enkelt- og dobbelthermeneutik, men også trippelhermeneutik, hvor forskeren fortolker de undertrykkende strukturer, som omgiver relationen - og den magtfuldhed, der altid vil være i en relation (Alvesson og Sköldbberg 1994, 221f). Hvor hermeneutikken er konsensuspræget, og tager udgangspunkt i at enighed kan opnås, stiller den kritiske hermeneutik spørgsmålstejn herved (Højberg 2004, 334). Det stiller forskeren i en position, hvor denne ikke blot skal reflektere over egne forståelser og forforståelser, men også skal reflektere over - og bekæmpe - grundlæggende undertrykkende strukturer og magtfuldheder (Alvesson og Sköldbberg 1994, 221). Lige så relevant må det være, at socialarbejdere er bevidste om de undertrykkende strukturer i de sociale systemer, samt at denne bevidsthed udmønter sig i advokerende handlinger på borgernes vegne - og i dette tilfælde undersøger mulighederne for forebyggende arbejde i relation til sekundært traumatiserede flygtningebørn.

Litteraturliste

Alvesson, Mats og Willmott, Hugh (1996): *Making sense of Management*. Lund, Studentlitteratur

Alvesson, Mats og Sköldbberg, Kaj (1994): *Tolkning och reflektion*. Lund, Studentlitteratur, s. 176-222.

Andersen, Else Marie (2009): *Dialog afløser skriftlige underretninger*. I: Socialrådgiveren nr. 17, 8. oktober 2009

Andersen, Jens Hjort og Jensen, Anne Dorthe Roland (red.) (2001): *Etniske minoriteter - kulturmøder i sundhedsvæsenet*. København, Munksgaard

Andersen, John (2005): *Empowermentperspektivet - vejen frem til en kritisk handlingsorienteret socialforskning?* I: Social Kritik nr. 101

Andersen, Svend Aage (2007): *Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde - en introduktion og forskningsoversigt*. Århus, Den Sociale Højskole i Aarhus

Andersen, Svend Aage (2010): *Kritisk teori*. I: Nielsen, Elof Nellemann et al.: *Anvendt teori*. Århus, Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, VIA University College

Arenas, Julio G. (red.) (1997): *Interkulturel psykologi*. Kbh. K, Hans Reitzels Forlag

Batchelor, Oliver (2010): *Socialrådgivere hitter på skoler* I: Avisen.dk d. 9. november 2010. Fundet d. 23. november 2010:
http://avisen.dk/socialraadgivere-hitter-paa-skoler_136672.aspx

Bauman, Zygmunt (1999): *Globalisering. De menneskelige konsekvenser*. København K, Hans Reitzels Forlag

Bjørn, Runa (2010): *Evaluering af Skoleteam Vest - Skolerådgivning på skoler i Århus Kommune*. Århus C, Center for Socialfaglig Udvikling. Fundet d. 12. oktober

2010:

<http://csu.foundry.aarhuskommune.dk/Publikationer/~media/csu/Files/Publikationer/2010/Evaluering%20af%20skoleteam%20Vest%20-juni%202010%20-%20Endelig.ashx>

Borge, Anne Inger Helmen (2004): *Resiliens*. Kbh., Hans Reitzels Forlag, s. 11-35

Borrits, Ruth og Rasmussen, Hans-Erik (2006): *Internationalt socialt arbejde. Globale og transnationale sociale problemer*. København, Den Sociale Højskole - København

Bovbjerg, Anne og Kahler, Espe Maria (2007): *Det traumatiserede barn. Symptomer, konsekvenser og behandling*. København K, Frydenlund

Buch, Sisi (2007): *Den hemmelige lidelse*. Masterafhandling i globalisering og integration. Odense, Syddansk Universitet. Fundet d. 16. september 2010:

http://www.socialpsykiatri.dk/assets/files/Den_hemmelige_lidelse.pdf

Bundegaard, Anita Bay (2010): *Den ene udlændingestramning tager den næste*. I: Politiken.dk, 19. november 2010. Fundet d. 22. november 2010:

<http://politiken.dk/debat/signatur/ECE112506/den-ene-udlaendingestramning-tager-den-naeste/>

Bundesen, Peter (2006): *Sociale problemer og social politik*. Odense M, Syddansk Universitetsforlag

Busck, Ingrid (2003): *Om flygtningebørn: Kan det gøres bedre?* I: Psykolognyt nr. 3, 2003.

Fundet d. 5. oktober 2010:

<http://infolink2003.elbo.dk/PsyNyt/Dokumenter/doc/11286.pdf>

Center for Udsatte Flygtninge: *Børn af krig og fred*.

Fundet på Dansk Flygtningehjælps hjemmeside d. 16. september 2010:

<http://flygtning.dk/danmark/center-for-udsatte-flygtninge/metodeudvikling/boern-af-krig-og-fred/>

Dalsgaard, Charlotte et al. (red.) (2003): *Værdsat – Værdsættende samtale i praksis*. Kbh, Psykologisk forlag

Dansk Socialrådgiverforening (2000): *Etikvejledning*. Fundet d. 2. oktober 2010:

http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=1009#Ethiske_principper_i_socialt_arbejde

Egelund, Tine (2002): *Magtudøvelse i den sociale børneforsorg*. I: Järvinen et al. (red.): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Århus N, Århus Universitetsforlag, s. 130-147

Ejrnæs, Morten (2001): *Organisationer og socialt arbejde*. I: Ejrnæs, Morten et al.: *Sociologi og socialt arbejde*. Frederiksberg, Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag, s. 294-349

Ejrnæs, Morten og Guldager, Jens (2004): *Sociale problemer*. I: Ejrnæs, Morten et al. (red.): *Sociologi for socialarbejdere*. Frederiksberg, Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag, s. 11-30.

Faber, Troels (2010): *Traumer i familien*. Plotpoint film 2010. 8:33 min.

Fundet d. 29. september 2010:

<http://ms.arkena.dk/show/?k=12724422142483b7de1e7af41097afa029823aec02afaa1020>

Fast, Michael (2001): *Videnskabsteori og metodologi i studier af livsverden. En diskussion af en Livsverden tilgang indenfor samfundsvidenskaben, specielt virksomhedsøkonomi*. Udgivet i 1996 - revideret i 2001. Aalborg, Aalborg Universitet (Publikationen er under revidering og er derfor ikke offentligt tilgængelig)

FN's Børnekonvention (1989): *FN's Konvention om barnets rettigheder*.

Fundet d. 16. november 2010:

<http://www.boerneraadet.dk/fn-konvention/børnekonventionens+artikler>

Fredslund, Hanne (2005): *Den filosofiske hermeneutik I*: Nygaard, Claus (red.): Samfundsvidenskabelige analysemetoder. Frederiksberg C, Forlaget Samfundslitteratur

Galal, Lise Paulsen og Galal, Ehab (1999): *Goddag mand - økseskaft*. København K, Mellempøkeligt Samvirke

Ghosh, Flora (2010): *Anerkendelse i det sociale arbejde*. I: Baig, Naveed et al (red.): Tro, omsorg og interkultur - erfaringer fra social- og sundhedsområdet. København K., Hans Reitzels Forlag

Guldager, Jens (2004): *Helhedssyn i socialt arbejde*. I: Ejrnæs, Morten et al. (red.): Sociologi for socialarbejdere. Frederiksberg, Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag, s. 31-50.

Hamburger, Charlotte (1990): *Assimilation som et grundtræk i dansk indvandrerpolitik*. I: Politica. Nr. 3, s. 306-319

Hansen, Lisbeth (2010): *De glemte børn i flygtningefamilier*. Hillerød, Professionshøjskolen UCC. Fundet d. 16. september 2010:

<http://paps.ucc.dk/videncentre/tmc-teoriogmetodecentret/publikationer/deglemteboernifygtningefamilier.html>

Healy, Karen (2009): *Socialt arbejde i teori og kontekst*. København, Akademisk Forlag

Hedegaard, Marianne et al. (2004): *Krigsramte børn i eksil*. Århus, Forlaget Klim

Hielmcrone, Nina von og Schultz, Trine (2007): *Større retssikkerhed i socialt arbejde?* I: Nissen, Maria Appel et al. (red.): Magt og forandring i socialt arbejde. Kbh., Akademisk Forlag, s. 93-115

Honneth, Axel (2006): *Kamp om anerkendelse*. København, Hans Reitzels Forlag

Hutchinson, Gunn Strand og Oltedal, Siv (2006): *Modeller i socialt arbejde*. 2. udgave. København K, Hans Reitzels Forlag

Høilund, Peter og Buhmann, Karin (2008): *Lærebog i offentlig og international ret*. Kbh., Forlaget Thomson, s. 209-229

Høilund, Peter og Juul, Søren (2005): *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. København K, Hans Reitzels Forlag

Højberg, Henriette (2004): *Hermeneutik I: Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. 2. udgave. Frederiksberg C, Roskilde Universitetsforlag

IFSW (2000): *Definition of Social Work*. Montréal, Canada.
Fundet d. 2. november 2010: <http://www.ifsw.org/f38000138.html>

Jacobsen, Michael Hviid et al. (red) (2010): *Videnskabsteori – i statskundskab, sociologi og forvaltning*. København K, Hans Reitzels Forlag

Killén, Kari (2010): *Barndommen varer i generationer*. 2. udgave. København K, Hans Reitzels Forlag

Kuschel, Rolf og Jørgensen, Per Schultz (2006): *Socialpsykologi – En introduktion*. 2. udgave. Kbh., Frydenlund

Kuschel, Rolf og Zand, Faezeh (2007): *Fordomme og stereotyper*. Kbh., Frydenlund, s. 91-144

Lomholt, Alissa et al. (2004): *Generel vidensformidling om posttraumatisk stress til skolebørn og deres voksne netværk*. Viby J, Århus Kommune

Meeuwisse, Anna og Svärd, Hans (2004): *Perspektiver på sociale problemer – nogle positioner I: Meeuwisse, Anna og Svärd, Hans (red.): Perspektiver på sociale problemer*. København, Hans Reitzels Forlag

Nielsen, Henrik Kaare (2010): *Kritisk teori I: Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (red.): Kvalitative metoder*. København K. Hans Reitzels Forlag

Olsen, Poul Bitsch og Pedersen, Kaare (2003): *Problemorienteret projektarbejde*. 3. udgave. Frederiksberg C, Roskilde Universitetsforlag

Rasmussen, Hans Kornø (2000): *Dem og os: Det multikulturelle samfund*. Kbh., Tiderne Skifter, s. 122-139

Regeringen og Dansk Folkeparti (7. november 2010): *Aftale mellem Regeringen og Dansk Folkeparti: Nye tider. Nye krav*.
Fundet d. 22. november 2010:
http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/DD9BA445-E4AA-431E-ADF6-10147E46CF0B/0/nye_tider_nye_krav.pdf

Retssikkerhedsloven: Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, nr. 453 af 10/6 1997

ServiceLOVEN: Lov om social service, nr. 573 af 24/6 2005 (indeholdende Barnets Reform).
Fundet d. 20. november 2010:
<http://www.socialjura.dk/index.php?id=7595&sub=5&cat=1&showpage=1&cHash=20876732da>

Servicestyrelsen (2007): *Håndbog om anbringelsesreformen*. 2. udgave. Odense C, Schultz Grafisk

Skytte, Marianne (2007): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. 3. udgave. København K, Hans Reitzels Forlag

Svendsen, Grete (2001): *Traumatiserede flygtninge og socialt arbejde*. København K, Dansk Flygtningehjælp

Thagaard, Tove (2004): *Systematik og indlevelse – En indføring i kvalitativ metode*. København K, Akademisk Forlag

Tøssebro, Jan (2005): *Sosialt arbeid og sosiale problemer: i grenselandet mot sosiologisk teori I*: Oltedal, Siv (red): *Kritisk sosialt arbeid*. Oslo, Gyldendal Akademisk

UNHCR: *Flygtninge – hvem er de?* FN's flygtningekonvention af 1951 om flygtninges retsstilling. Fundet d. 25. oktober 2019: http://unhcr.dk/dk/Basics/refugee_dk.html

Vincenti, Gordon (2010): *Udfordringer i socialt arbejde med etniske minoriteter I*: Day, Barbara og Steensen, Jette (red.): *Kultur og etnicitet på arbejde*. Århus C og København K, ViaSysteme

Willig, Rasmus (2007): *Til forsvar for kritikken*. København K, Hans Reitzels Forlag

Kvinder, køn og kultur i en krisecenterkontekst

Af Marie Schack Sørensen - januar 2011, international linje

Resumé

Dette bidrag til skriftserien består af udvalgte afsnit fra bachelorprojektet: Kvinder, køn og kultur i en krisecenterkontekst. Bachelorprojektet omhandler voldsramte etniske minoritetskvinder og socialarbejdere på krisecenter. Bachelorprojektet fokuserer på socialarbejdernes kulturforståelse og de mulige dilemmaer, der kan opstå i det sociale arbejde med voldsramte kvinder. Der ses en stigning i antallet af etniske minoritetskvinder på kvindekrisecentre, og dette medfører nødvendigheden af socialarbejderens kritiske forholden sig til køn og kultur.

Projektet inddrager feministiske perspektiver indenfor socialt arbejde og behandler begreber som kategorisering, køn, kulturforståelse og livsformer. Derudover indeholder bachelorprojektet nye bud på kompetencer socialarbejdere på krisecentre bør besidde, hvis de skal arbejde professionelt i et globaliseret og multikulturelt samfund.

Som en lille hjælp til læseren behandler første lille del af artiklen kønnet som begreb. Derefter er der udvalgt ét af flere behandlede dilemmaer i det sociale arbejde med voldsramte etniske minoritetskvinder. Sidste udvalgte del omhandler nye krav til krisecentermedarbejderes kompetencer. Afslutningsvis i artiklen forsøges en kort sammenfatning af bachelorprojektets konklusioner.

Kvinde, kend dit køn

Ser vi på begrebet køn, skelner det danske begreb ikke mellem det biologiske køn, vi fra naturens side er udrustet med og det sociale køn. Dette er ellers tilfældet indenfor engelsk sprogbrug, hvor *sex* er det biologiske køn og *gender* er det socialt skabte køn.¹

Jeg finder begreberne *gender* og *sex* væsentlige at nævne her, da diskrimination af voldsramte etniske minoritetskvinder (og kvinder i det hele taget) ikke udelukkende foregår på baggrund af deres biologiske køn (*sex*), men også på baggrund af det socialt skabte køn (*gender*), da samfundet har skabt nogle forestillinger om, hvad det indebærer at være kvinde.² Det socialt skabte køn – og dermed det socialt skabte kvindekøn er præget af kultur, sociale forhold, religion m.m. og eksisterer på en baggrund af en forståelse og forventninger til dét at være kvinde i samfundet.³ Mellem det biologiske og det sociale køn eksisterer ikke en naturlig sammenhæng, hvilket rent hypotetisk gør det muligt at ændre de kønsforskelle, der eksisterer i samfundet.⁴

¹ (Jørgensen 2007) s. 20

² (Jørgensen 2007) s. 20

³ (Jørgensen 2007) s. 20

⁴ (Jørgensen 2007) s. 20

Hvis vi i det sociale arbejde fokuserer på køn som en relationel problematik, vil anskuelser af kønnet være ud fra en social og kulturel kontekstuel baseret kategori. Dette står i modsætning til blot at anskue kønnet som en fysiologisk størrelse, hvor alle kvinder opfattes som homogene alene i kraft af deres køn.⁵ Indenfor socialkonstruktivismen opfattes 'kvinde' og 'mand' som et produkt af den sociale interaktion, der eksisterer mellem mennesker.⁶ Derfor opfattes kvindernes underlegne position i nogle parforhold indenfor en socialkonstruktivistisk tankegang ikke som naturlig. Den ses derimod som en menneskeskabt social konstruktion, der dannes og sanktioneres af samfundets normer og værdier.⁷ På den baggrund flyttes de egenskaber, der opfattes som åbenlyst biologisk determinerede og deraf naturlige til en anden sfære. Nemlig den sociale sfære, og her er det så ikke på forhånd givet, hvad en kvinde er. I henhold til kategorisering er dette interessant, da det giver plads til, at indholdet i kategorien kan variere og være forskellig fra en social kontekst til en anden og ikke kun ses som en universel kategori.⁸ I relation til de etniske minoritetskvinder på krisecenter er det også væsentligt med fokus på, at de til trods for kategoriseringen, kan være forskellige og kan heller ikke ses som en universel kategori.

I en mere filosofisk tilgang til kønnet nævner den franske eksistentialet og feminist Simone de Beauvoir i sit klassiske arbejde: *Det andet køn: "man fødes ikke som kvinde, man bliver det."*⁹ Ser vi på kønnet som socialt skabt behøver kvindeskønnen (her tænkt som gender) ikke nødvendigvis være låst til biologien. Med sin skelnen mellem det biologiske og det sociale køn gjorde Beauvoir det muligt for feministiske forskere (og andre) at foretage en distinktion mellem sex og gender og afvise biologiske deterministiske påstande om, hvad en kvinde er og ikke er.¹⁰

Simone de Beauvoir var før sin tid i forhold til 70'ernes danske kvindebevægelse. Den danske kvindebevægelse udgjorde grundlaget for de mange krisecentres fremvækst og udfyldte med datidens øjne en afgørende funktion i samfundet. Vold mod kvinder blev ikke anset for et offentligt samfundsanliggende; men kom på den socialpolitiske dagsorden gennem en særdeles aktiv kvindebevægelse.

Tak for hjælpen

Der er løbet meget vand under broen siden 70'ernes aktive kvindebevægelse. Der er sket en ændring af den etniske sammensætning af brugerne på landets kvindekrisecentre. Bachelorprojektet her har særligt omhandlet de etniske minoritetskvinder og socialarbejdernes kulturforståelse. Jeg har i denne artikel valgt at fremhæve dilemmaer, der omhandler hjælp og taksigelse i en krisecenterkontekst.

En del af de etniske minoritetskvinder på de danske krisecentre kommer fra lande, hvor staten spiller en anden rolle end den, der kendetegner den danske velfærdsstat.¹¹ Det offentlige hjælpesystem er enten fraværende eller meget lidt udbygget.¹²

⁵ (Møller 2001) s. 10-11

⁶ (Møller 2001) s. 11

⁷ (Møller 2001) s. 11

⁸ (Møller 2001) s. 11

⁹ (Pedersen 1996) s. 74

¹⁰ (Meeuwisse 2004) s. 263

¹¹ (Antczak 2007) s.188

Den sociale, praktiske og mentale støtte varetages af familie, venner og i nogle tilfælde religiøse kontakter. Derfor kan socialarbejderen godt være en ukendt størrelse. Det gælder både for socialarbejderen på krisecenteret og myndighedspersonen på forvaltningskontoret. Socialarbejderen på krisecenteret har dog ikke myndighed til at træffe nogle former for afgørelser.

Hvis den voldsramte kvinde ikke er bekendt med velfærdsstatens institutioner og ansatte, kan det være vanskeligt at gennemskue hensigterne bag forskellige tiltag og den logik, der præger beslutningerne i systemet.¹³ Det kan betyde en stor usikkerhed for de voldsramte etniske minoritetskvinde. Er socialarbejderen på krisecenteret et omsorgsgivende menneske og muligvis en potentiel ny veninde? Eller er hun en person, det gælder om at holde sig gode venner med og eventuelt bestikke?¹⁴ Usikkerheden kan præge begge sider af kontakten.¹⁵ En af de interviewede socialarbejdere udtaler sig om taknemmeligheden blandt nogle etniske minoritetskvinde:

*"Man kan jo sige, at hvis du hjælper dem og du virkelig viser at du (...) vil deres bedste(...). Jamen så påskønner de det jo på en helt anden måde end, de danske kvinder gør."*¹⁶

Socialarbejderen fortæller, hvordan nogle etniske minoritetskvinde påskønner hjælpen:

*"(...)Jeg har prøvet, der er kommet en med næsten et halvt får (...). Ude fra bazaren (...). Så jeg skulle have lammekød med hjem og du ved og arabisk the og... De kysser på munden hele tiden (...). Og når de så rejser her fra så, jamen så tager de det også som en selvfølge, at man kommer og besøger dem. (...)" "Men det er bare enkelte og dér måske specielt de udenlandske kvinder, som måske forventer et ven-skab for livet. De tænker på en helt anden måde end de danske kvinder gør."*¹⁷

Når så den voldsramte kvinde i socialarbejderens fortælling insisterer på, at hun skal have det halve får, kan det tænkes som et udtryk for flere ting. Er det mon et konventionelt udtryk for overholdelse af mellemøstlige gæstebudsregler?¹⁸ Eller er det udtryk for varme følelser overfor socialarbejderen, der har udvist støtte og omsorg? Eller er det måske forsøg på bestikkelse i en lille målestok?¹⁹ Det kan vi af gode grunde ikke vide, da den omtalte voldsramte kvinde ikke selv har udtalt sig om sine motiver. Den interviewede socialarbejder gav dog udtryk for, at motivet var udpræget taknemmelighed. Eksemplet er stadig interessant, da der generelt fra kvindernes side kan være usikkerhed omkring hvilke forventninger, det er rimeligt at have til repræsentanter for hjælpesystemet.²⁰ Usikkerhed omkring hvilke rettigheder man

¹² (Antczak 2007) s. 188

¹³ (Antczak 2007) s. 189

¹⁴ Socialarbejderen på krisecenteret har godt nok ikke myndighed til at træffe nogle afgørelser, men hun har muligheden for at påvirke hjælpen til kvinden og tage kontakt til de sociale myndigheder.

¹⁵ (Antczak 2007) s. 189

¹⁶ Bilag B: Socialarbejder B s. 92

¹⁷ Bilag B: Socialarbejder B s. 92

¹⁸ (Antczak 2007) s. 189

¹⁹ (Antczak 2007) s. 189

²⁰ (Antczak 2007) s. 190

har, og hvilke krav man kan stille, kendetegner også mange etnisk danske kvinder, men der er grund til at antage, at usikkerheden er mere udtalt blandt de etniske minoritetskvinder.²¹ Hvis vi antager, at nogle etniske minoritetskvinder ikke er bekendte med "velfærdssocialarbejderen" kan det resultere i usikkerhed omkring *tætheden i kontakten*.²² Forskning på dette område viser, at danske familier i kontakt med det offentlige hjælpesystem ønsker "*mere medmenneskelighed og et venskabs-lignende engagement fra rådgiverens side – uden at kontakten derfor skal blive venskabelig*."²³ Nu er projektets fokus de voldsramte etniske minoritetskvinder og der eksisterer desværre ikke lignende forskning på dette område. Der er dog grund til at antage, at ønsket om en "*venskabslignende kontakt*"²⁴ i endnu højere grad gælder de etniske minoritetskvinder, som har baggrund i den kollektivistiske livsform, hvor hjælp og omsorg ikke er et statsanliggende.

Nogle af de etniske minoritetskvinder har tidligere indgået i et samfund, hvor et dagligt og praktisk orienteret fællesskab mellem kvinderne i familien og naboskabet har spillet en stor rolle. Det kan resultere i, at socialarbejderen bliver indskrevet i denne erfaring.

I dette dilemma, som jeg har valgt at kalde "tak for hjælpen", er det vigtigt, at socialarbejderen gør sig nogle tanker omkring den usikkerhed og de forskelle i opfattelsen af hjælpesystemet den etniske minoritets kvinde *kunne* have. Det er socialarbejderens opgave at forebygge, på bedste vis, at der ikke opstår misforståelser og forkerte forventninger i relationen mellem den voldsramte etniske minoritets kvinde og socialarbejderen på krisecenteret. I relation til praksis kan krisecentermedarbejderen, som det er gængs praksis, fortælle kvinden, hvilken hjælp hun kan forvente, mens hun tager ophold på krisecenteret.

Brobygning

De etniske minoritetskvinder på krisecentre deler mindst ét problem. Nemlig vold af den ene eller den anden art.

Kvinderne oplever og løser voldsproblematikken på mange forskellige måder.²⁵ Meget forenklet kan man sige, at den autonomi og individualisering, som ligger bag løsningen på de psykosociale problemer i den vestlige verden, står overfor kollektive værdier om afhængighed og gensidig ansvarlighed.²⁶ Værdier de ikke vestlige kulturer har i deres udvidede familiesystemer og lokalsamfund.²⁷ Den nærmest terapeutiske²⁸ relation, der skal skabes mellem en voldsramt etnisk²⁹ minoritets kvinde og

²¹ (Antczak 2007) s. 190

²² (Antczak 2007) s. 190

²³ (Antczak 2007) s. 190

²⁴ (Antczak 2007) s. 190

²⁵ (Elsass 2003) s. 106

²⁶ (Elsass 2003) s. 106

²⁷ (Elsass 2003) s. 106

²⁸ Socialarbejdere på krisecentre har ikke som opgave at være professionelle terapeuter. Det kan derfor være misvisende at bruge ordet terapeutisk. Min argumentation bag dette er dog, at samtalerne med de voldsramte kvinder ofte har karakter af terapeutisk behandling.

socialarbejder, kræver en form for psykologisk åbenhed.³⁰ En psykologisk åbenhed der ikke nødvendigvis føles naturlig for alle etniske minoritetskvinder. Dette kan medføre vanskeligheder for socialarbejderen på krisecenteret. Og hun bliver da nødt til at tænke sin egen kulturforståelse ind i arbejdet med den individuelle kvinde. Arcel omtaler relationen mellem en klient og en dansk psykolog som et "*brobygningsarbejde*"³¹. I en krisecenterkontekst handler dette om brobygningsarbejde mellem den voldsramte kvinde og socialarbejderen på krisecenteret. Brobygningsarbejdet er det kulturformidlingsarbejde og den proces, der skal finde sted, når kvinden og socialarbejderen skal finde et fælles grundlag for fælles forståelse og handling omkring den voldsramte kvindes situation. Dette inkluderer aspekter fra kvindens og socialarbejderens kulturelle ramme og samtidig et grundlag, som begge parter kan acceptere.³² I kulturformidlingsarbejdet kræves det af socialarbejderen på krisecenteret, at hun udvikler en særlig form for sensitivitet for kulturelle forskelle. Dette er en forudsætning for at kunne gå ind i kulturformidlingsarbejdet. I henhold til den relation socialarbejderen har med den voldsramte kvinde og med håbet om, at den bliver endnu bedre, skal vi i det følgende se på de nye krav til krisemedarbejdernes kompetencer i forhold til kommunikation.

Nye krav til krisecenter-medarbejderes kompetencer

Med tanke på de voldsramte etniske minoritetskvinder, vil jeg i det følgende komme ind på, hvilke nye kvalifikationer og kompetencer socialarbejdere skal besidde, hvis de skal kunne arbejde professionelt i et globaliseret og multikulturelt samfund.³³

I forhold til empowerment-tankegangen og hjælp-til-selvhelp-metoden, som de danske krisecentre baserer sig på, mener jeg, der er brug for yderligere metodeudvikling og viden.

Det danske samfund påvirkes, ligesom andre vestlige samfund af økonomiske, politiske, kulturelle og sociale globaliseringsprocesser.³⁴ Der er derfor behov for at se ud over de nationale grænser for at søge inspiration. Det er efter min opfattelse lærerigt at se på, hvordan krisecentre i andre lande udøver socialt arbejde med voldsramte kvinder. Internationale inspirationer til metoder i socialt arbejde er som hovedregel berigende for socialarbejdere, blot vi husker på, at socialt arbejde altid vil foregå lokalt, altså et konkret fysisk sted med konkrete mennesker og derfor altid vil være kontekstbundet.³⁵ Dermed kan vi ikke gå ud fra, at metoder, der fungerer på et svensk krisecenter, vil være *lige så* anvendelige på et dansk krisecenter. Norge og Sverige har på mange områder været foran Danmark, da der siden 1980'erne har været en mere militant og offentlig feministisk debat.³⁶ De har haft forskning om

²⁹ Jeg benytter mig endnu en gang af den etniske minoritetsbetegnelse, da disse kvinder er opgavens fokus. Udsagnet gælder dog for alle voldsramte kvinder på kvindekrisecentre.

³⁰ (Elsass 2003) s. 106

³¹ (Arcel 1988) s. 128

³² (Arcel 1988) s. 128

³³ (Antczak 2007) s. 237

³⁴ (Antczak 2007) s. 7

³⁵ (Antczak 2007) s. 8

³⁶ (Clemmensen 2005) s. 170

vold tidligere end Danmark, og det har påvirket politikken på området. Norge etablerede allerede i 1986 manderådsgivningen ATV³⁷ i samarbejde med krisecentrene. Den første fællesnordiske konference om vold mod kvinder blev afholdt i 1994.³⁸ Kun én dansk kvinde deltog fra Danmark det første år, men efterfølgende deltog 25 kvinder fra forskellige krisecentre landet over.³⁹ Det er i dag sådan, at konferencerne er en årlig begivenhed, der går på skift mellem de nordiske lande.⁴⁰

Med mit kendskab til praksisfeltet vil jeg vove den påstand, at der ikke er *tilstrækkelig*⁴¹ udveksling af viden imellem de danske krisecentre. De danske krisecentre er meget forskellige, men de beskæftiger sig med samme overordnede målgruppe og har de samme juridiske forpligtelser, nemlig at yde omsorg og støtte.⁴² Krisecentrene kunne derfor have stort udbytte af en yderligere erfaringsudveksling.

Én af konsekvenserne ved globalisering er en øget kulturel diversitet og mangfoldighed. Dette er også synligt på de danske krisecentre. Den øgede kulturelle diversitet og mangfoldighed sker ikke *kun* på grund af migration, men også på grund af kulturel frisættelse og en tiltagende individualisering. Her rejser spørgsmålene sig om, hvordan socialt arbejde som profession og fag håndterer den øgede etniske og kulturelle mangfoldighed?⁴³ Her vil mit bud være, at socialarbejdere på de danske krisecentre bør være mere opmærksomme på at identificere de forskellige kulturforståelser, henholdsvis den evolutionistiske, relativistiske og den kontekstuelle i mødet med kvinden. Vi mennesker kategoriserer og forsøger derved at systematisere vores sociale verden. Som socialarbejder på et krisecenter er kategoriseringen af voldsramte kvinder næsten uundgåelig. Det er nødvendigt med et øget fokus på den etnocentriske fordom med tendensen til at egenskabsforklare mennesker, vi ikke definerer os selv i kategori med. Dette er særligt væsentligt, når socialarbejderen skal udvise en tilpas høj grad af empati i relation til den voldsramte kvinde.

En måde at opkvalificere det sociale arbejde med voldsramte minoritetskvinder kan være at sætte sin forforståelse på spil – både i forhold til sig selv og de etniske minoritetskvinder.⁴⁴ Jeg er også af den opfattelse, at der bør være flere samtaler omkring metoder og et mere målrettet fokus på den pædagogik og praksis, der bedri-

³⁷ Alternativ til vold

³⁸ (Clemmensen 2005) s. 170

³⁹ (Clemmensen 2005) s. 170

⁴⁰ Jeg er først blevet bekendt med de nordiske konferencer gennem tilblivelsen af denne opgave.

⁴¹ Mange af de danske krisecentre holder på skift ERFA-møder, hvor ERFA står for ERFAringsmøder. Deltagelse er baseret på et princip om frivillighed. Ca. 5 krisecentre er organiseret i et ERFA-udvalg. ERFA-udvalgsmøder afholdes fire gange om året. Typisk deltager en kontaktperson for kvinderne og en børnepædagog fra hvert repræsenteret krisecenter. Jeg har selv deltaget i to af disse møder. Der er erfaringsudveksling men efter min udprægede subjektive vurdering er pædagogiske overvejelser omkring teori og metode ift. voldsramte kvinder (og børn) ikke et tilpas stort fokus. Mit syn på disse møder bunder udelukkende i mit personlige kendskab dertil, og jeg har ikke derfor ikke kendskab (og har ikke kunnet få kendskab) til andre organiserede ERFA-udvalgsmøder.

⁴² SL § 109

⁴³ (Antczak 2007) s. 163

⁴⁴ (Nielsen 2005) s. 20

ves. Her tænker jeg ikke kun på voldsramte etniske minoritetskvinder, men på voldsramte kvinder generelt.

Nu er projektets fokus de voldsramte etniske minoritetskvinder og socialarbejdernes kulturforståelser deraf. Så derfor er fokus på *kultur* en nødvendighed, med de forudsætninger for at forstå, det nu engang indebærer. Som socialarbejder kan man anlægge mange perspektiver på, hvordan kulturelle forskelle bedst karakteriseres.⁴⁵ De perspektiver jeg har anlagt: kollektivistisk og individualistisk livsform samt formerne for kulturforståelser udgør et subjektivt valg på baggrund af min overbevisning om, hvad der tjener til den *bedste* forståelse af voldsramte etniske minoritetskvinder.

I denne diskussion af, hvilke nye kvalifikationer og kompetencer socialarbejdere skal besidde, hvis de skal kunne arbejde professionelt i et globaliseret og multikulturelt samfund, vil jeg nu komme ind på kommunikationen med forslag og eksempler. Hvordan nærmer man sig problemer i en samtale med en voldsramt etnisk minoritets kvinde?

Måden man bringer et problem op i en samtale kan variere meget fra kultur til kultur.⁴⁶ Eksempelvis anses det nogle steder i Mellemøsten og i Asien for upassende at gå alt for direkte vil værks.⁴⁷ Nogle gange skal socialarbejderen først igennem mere neutrale emner og en række høflighedsprocedurer. Nogle socialarbejdere er derimod mere tilbøjelige til at søge hurtigere frem til, hvad der af dem opfattes som sagens kerne.⁴⁸ Når dette sker, *kan* det skabe vanskeligheder i mødet med en kvinde med en anden kulturel baggrund. Forestiller vi os en krisecentermedarbejder, der med sit kendskab til vold mod kvinder, lynhurtigt ridser samtalen op med tanke på det, hun finder vigtigst. Da kan det hænde, at den voldsramte etniske minoritets kvinde opfatter det som mangel på høflighed og i værste tilfælde som et udtryk for fjendtlighed.⁴⁹ Det kunne også være tilfældet, at den voldsramte kvinde måske bringer sit allervigtigste ærinde op på en mere diskret facon til sidst i samtalen. Eller at kvinden undskylder for sin anmodning om hjælp og udtrykker forståelse for, hvor besværligt det kan være. Eksempelvis en anmodning om hjælp til at søge lejlighed, hvis socialarbejderen på krisecenteret ikke selv bringer emnet op. De mere indirekte tilnærmelsesformer kan virke fremmede på socialarbejderen, og det kan betyde, at vigtige budskaber fra den voldsramte kvinde bliver overhørt eller aldrig kommer til udtryk.⁵⁰ Indenfor vidensfeltet omkring kultur og kommunikative omgangsformer hævdes etniske danskere at have en tendens til at vægte egne opfattelser frem for andres, når der diskuteres. En socialarbejder mener eksempelvis, at kvinden ikke skal bo i den by voldsudøveren bor, og det vil hun så prøve at overbevise den voldsramte kvinde om. I modsætning til dette står kommunikationsdelen i en del andre kulturer, der demonstrerer fællesskabet med samtaleparterne ved at understrege enighed.⁵¹ Forskellene benævnes *"konfrontativ eller fællesskabsorienteret kommunikations-*

⁴⁵ (Antczak 2007) s. 182

⁴⁶ (Antczak 2007) s. 183

⁴⁷ (Antczak 2007) s. 183

⁴⁸ (Antczak 2007) s. 183

⁴⁹ (Antczak 2007) s. 183

⁵⁰ (Antczak 2007) s. 183

⁵¹ (Antczak 2007) s. 184

stil".⁵² Som et eksempel på den fællesskabsorienterede kommunikationsstil nævnes et vigtigt begreb *musayara*⁵³ indenfor arabisk sprog og kultur. Begrebet betyder direkte oversat "at tilpasse sig" eller "at indrette sig".⁵⁴ Dette omfatter menneskets evne til at bevare harmoni i sine relationer med andre, samt at have en forsonende holdning til eventuelle konflikter.⁵⁵ Her vægter kvinden med sin kommunikation og opførsel fællesskab i stedet for forskelle, og samarbejde frem for konflikter. Når mennesker med henholdsvis en konfronterende og en fællesskabsorienteret kommunikationsstil mødes, kan det føre til misforståelser og problemer. Det kunne eksempelvis være en mulighed socialarbejderen på krisecenteret har bragt på banen eller et råd, hun har givet kvinden i samtale, hvor det af kvinden ikke afvises direkte, da det anses for at være upassende opførsel, men rådet bliver alligevel ikke fulgt. Så gør den voldsramte kvinde måske slet ikke det, socialarbejderen havde håbet på og antog var en aftale. Det kan betyde, at socialarbejderen ender med en følelse af at føle sig snydt eller underkendt.⁵⁶ Jeg inddrager dette, da jeg finder det vigtigt, at socialarbejdere på krisecenter og socialarbejdere i det hele taget er opmærksomme på, at der i selve kommunikationsstilen kan være elementer af sprogforståelse, der ikke lader sig umiddelbart afsløre. Her er det vigtigt at have et kendskab til ovenstående.

Når vi nu ser på de nye krav til socialarbejderens kvalifikationer og kompetencer i henhold til kommunikationsstil, er det også væsentlig at nævne forskellige kommunikationsstrategier. Når det kan være udfordrende at indgå i en samtale med en voldsramt etnisk minoritetskvind⁵⁷ kan det hænge sammen med, at socialarbejderen og kvinden anvender forskellige kommunikationsstrategier. Der kan ifølge Helle Antczak skelnes mellem tre forskellige argumentationsstrategier:

- *"Pseudologisk, en dagligdags udgave af formel logik. Den pseudologiske argumentationsstrategi er rationelt overbevisende.*
- *Præsentationel, man overbeviser den anden ved hjælp af at bevæge vedkommende følelsesmæssigt. Den præsentationelle argumentationsstrategi er subjektiv og associerende.*
- *Ontologisk (eller analog), trækker på de grundlæggende værdier, historier og billedlige fremstillinger af det, der opfattes som sandheden. Den ontologiske (analoge) strategi argumenterer metafysisk/religiøs⁵⁸, filosofisk eller historisk."⁵⁹*

⁵² (Antczak 2007) s. 184

⁵³ "En person der ikke mestrer dette, kritiseres for at være en gilda, som er ordet for en hård uigennemtrængelig bark på et træ." (Antczak 2007) s. 184

⁵⁴ (Antczak 2007) s. 184

⁵⁵ (Antczak 2007) s. 184

⁵⁶ (Antczak 2007) s. 184

⁵⁷ Og naturligvis blandt kvinder generelt uanset kulturel baggrund.

⁵⁸ Et eksempel på den ontologiske kommunikationsstrategi, hvor en tolk fortæller: "Jeg var ude til en hjemmesamtale med et par medarbejdere. Familiens datter på femten skulle starte på en skole et stykke væk. Faren ønskede at få et buskort til pigen, mens medarbejderne mente, at pigen kunne cykle. Diskussionen gik frem og tilbage i længere tid, hvor medarbejderne forsøgte at argumentere for, hvor sundt det var at cykle. Jo, det forstod faren jo godt, men... Medarbejderne fortsatte med at sige, at pigen ved at cykle jo også kunne gøre det samme som sine kammerater og dermed ikke være udenfor. Jo det forstod faren jo også godt, men... Diskussionen

De tre ovenstående kommunikationsstrategier findes i de fleste menneskers sprogbrug uanset kulturel baggrund. Der er dog tilsyneladende forskel på, hvor ofte og indenfor hvilke sammenhænge strategierne anvendes.⁶⁰ På den måde kan man sige, at strategierne er almene, men brugen af dem er kulturspecifik. En etnisk dansk socialarbejder vil overvejende anvende den pseudologiske strategi. Her er det rationelle argumenter med henvisning til love, regler og faktuelle oplysninger fra eksempelvis undersøgelser om mænds vold mod kvinder, der dominerer. På den måde afspejler socialarbejderen sin kontekst, nemlig et moderne vestligt samfund med et rationelt menneske- og verdenssyn.⁶¹ I mødet med dette kan kvinder med en samfundsbaggrund, hvor tradition, fællesskab og religion spiller en større rolle, have en tendens til præsentationelle og ontologiske kommunikationsstrategier. Jeg vil forsøge at eksemplificere dette:

En socialarbejder på et krisecenter har en samtale med en etnisk minoritetskvinde. Hun er fra Somalia. Den voldsramte kvinde er ked af det og fortvivlet, da hun gerne vil passe sit rengøringsjob, der er dog ingen til at tage sig af hendes børn, når hun skal på arbejde. Kvindes børn er 11, 13 og 14 år. Børnene har endnu ikke fået en ny skole, da de næsten lige er ankommet til krisecenteret. Ifølge krisecenterets husregler må børnene ikke være alene uden mor, med mindre der er lavet en særlig aftale. Det forklarer socialarbejderen på krisecenteret kvinden. Kvinden siger til socialarbejderen "Kan du ikke forstå, at de tit har været alene før? Jeg er nødt til at komme på arbejde! Min store pige har tit holdt øje med de andre efter skole, når jeg har været på arbejde. Hvad ville du selv gøre, hvis nogle kom og sagde, at dine børn ikke måtte være alene, og du så ikke kunne komme her og arbejde?"

Socialarbejderen i det konstruerede eksempel benytter sig af den pseudologiske kommunikationsstrategi med henvisningen til krisecenterets husregler. Den voldsramte kvinde er overvejende præsentationel, da hun prøver at overbevise socialarbejderen ved at bevæge hende følelsesmæssigt ved at vække hendes medmenneskelighed i forhold til, hvad socialarbejderen *selv* ville gøre i en lignende situation. Jeg inddrager de tre kommunikationsstrategier som en udvidelse af socialarbejdernes kompetence i henhold til kommunikation. Inden fordybelsen i bachelorprojektet var jeg ikke bekendt med disse strategier, men er nu af den overbevisning, at de kan tjene til socialarbejdernes refleksion og muligvis mindske misforståelser og konflikter, når der kommunikeres med etniske minoritetskvinder.

Kommunikationsstrategierne kan anvendes specifikt i en krisecenterkontekst, men kan også generaliseres til at omfatte en mulig refleksion i en anden kontekst. Eksempelvis blandt socialarbejdere i de danske forvaltninger eller en international kontekst i andre lande, der også indgår i globaliseringen og er multikulturelle samfund.⁶²

fortsatte på den måde, indtil faren udbrød, at i islam må piger ikke cykle. Så stoppede diskussionen, og medarbejderne sagde ikke mere, men gik over til et andet emne." (Antczak 2007) s. 186. I praksis er jeg ikke selv stødt på denne ontologiske strategi, hvor der trækkes på et religiøst argument i så høj grad.

⁵⁹ (Antczak 2007) s. 185

⁶⁰ (Antczak 2007) s. 185

⁶¹ (Antczak 2007) s. 185

⁶² Jeg argumenterer for kommunikationsstrategiernes brede anvendelighed i refleksionssammenhænge omkring kommunikation. Vælger socialarbejdere at arbejde i en

Sammenfatning

Jeg har i bachelorprojektet behandlet vold mod kvinder og socialarbejdernes kulturforståelse af voldsramte etniske minoritetskvinder. Dette er ét praksisfelt ud af mange, der også indeholder egne metoder og indsatser samt politiske, organisatoriske og juridiske rammer. Hvis vi derudover tillægger praksisfelterne en øget kompleksitet i forhold til de globaliserede, senmoderne og multikulturelle samfund, bliver det efterhånden klart, at vidensgrundlaget i socialt arbejde i princippet er uendeligt.⁶³ Den specifikke viden jeg har søgt at fremføre, er eksempelvis den, hvor de voldsramte etniske minoritetskvinder sammenholdes med socialarbejdernes forståelser på lige netop det undersøgte krisecenter. Dermed er denne opgave ikke udtryk for en viden, der nødvendigvis er anvendelig i bred forstand, men en lille brik af subjektiv og fortolkende viden omkring etniske minoritetskvinder og socialarbejdernes kulturforståelser heraf. Det har været et klart ønske, at bachelorprojektet skulle bidrage til at understøtte vigtigheden af socialarbejdernes nuancerede forståelse for og indlevelse i de voldsramte etniske minoritetskvinders liv. Socialarbejderens kulturforståelse har betydning for mødet med den voldsramte minoritetskvinde. I den ideelle af alle verdener vil socialarbejderen udelukkende være kontekstuel i sin kulturforståelse. Det indebærer for socialarbejderen, at kultur er bestemt af den relation, hun indgår i. Kultur er ikke noget statisk og noget, den voldsramte kvinde bærer rundt på som en slags kulturel rygsæk. Kulturens væsen er i sig selv foranderligt. Det kræver derfor viden om kulturforståelse og rummelighed fra socialarbejderens side. Jeg mener dog at være nået frem til, at det ikke kræver nogen særlig form for vejledning. Det handler mest af alt om at lære sig selv *ikke* at handle anderledes, end man ville gøre overfor en etnisk dansk voldsramt kvinde. "*Hvem er du, og hvad ønsker du for sig selv?*"⁶⁴ sådan bør spørgsmålet til den voldsramte etniske minoritetskvinde lyde og ikke "*Hvor kommer du fra?*".⁶⁵

Formålet med bachelorprojektet har været at sige noget *generelt* om fænomenet socialarbejdernes kulturforståelse af voldsramte etniske minoritetskvinder. Ude i virkeligheden er det konkret og komplekst.

Litteraturliste

Bøger

Aadland, Einar (1997): *Og eg ser på deg*. Oslo, Tano Aschehoug. S. 92-108.

international kontekst eksempelvis udsendte for Dansk Røde Kors vil de møde mennesker de skal kommunikere og samtale med, der ikke nødvendigvis benytter sig af den kommunikationsstrategi, der hos socialarbejderen er mest fremtrædende. Efter min personlige overbevisning kan socialrådgiverstuderende kun tilegne sig en del af de færdigheder, der samlet set er brug i praksis under uddannelsen. De resterende færdigheder må læres senere i en praksisrelateret udvikling af kommunikation.

⁶³ (Antczak 2007) s. 180

⁶⁴ (Nielsen 2005) s. 41

⁶⁵ (Nielsen 2005) s. 41

Andersen, John og Elm Larsen, Jørgen (2004): Fattigdom og social eksklusion. I: Elm Larsen, Jørgen og Hornemann Møller, Iver (red.): Socialpolitik. København, Hans Reitzels Forlag. s. 184-207.

Antczak, Helle og Johansen, Helle (2007): Socialt arbejde i et globaliseret samfund – udfordringer til en profession. Frederiksberg C, Forlaget Samfundslitteratur.

Arcel, Libby Tata (1988): Livsform og individopfattelse. I: Psyke og Logos. Nr. 9. s. 128-140.

Bang, Susanne (2002): Rørt, ramt og rystet. København, Nordisk Forlag A/S.

Bech, Henning (2005): Kvinder og mænd. København K, Hans Reitzels Forlag.

Bundesen, Peter (2006): Sociale problemer og socialpolitik. Odense, Syddansk Universitetsforlag.

Clemmensen, Pia Rovsing (2005): Den rette hjælp – til voldsramte kvinder. København, Frydenlund.

Dominelli, Lena (2002): Feminist social work theory and practice. Houndmills, Palgrave.

Elsass, Peter (2003): Håndbog i kulturpsykologi. Et fag på tværs. Kbh. Gyldendal. S. 103-126.

Giele, Janet Zollinger og Chapman, Audrey (red.) (1977): Women, roles and status in eight countries. New York, John Wiley. s. 2-31.

Holm, Adam, Jarlner, Michael og Jespersen, Per Michael (red.) (2002): Islam i Danmark. Kbh., Gyldendal. s. 7-34

Hutchinson, Gunn Strand og Oltedal, Siv (2006): Modeller i socialt arbejde. 2. udgave. København, Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, Stine (2007): Etniske minoritetskvinders sociale rettigheder – arbejdsmarked, seksualitet og uddannelse. København, Jurist og Økonomforbundets Forlag.

Kabeer, Naila (1994): Reversed realities. Gender hierarchies in development thought. London, Verso. s. 223-263.

Karpatschhof, Lone (1983): Kvinder svaghed – en undersøgelse af hustrumishandling. København, Antropos.

Kvale, Steinar (1997): Interview – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview. København, Hans Reitzels Forlag.

Møller, Camilla (2001): SAM-reproduktion eller forandring. En N.G.O.s effekt for tamilske daitkvinders agens i social praksis. Speciale i internationale udviklingsstudier. Roskilde, RUC. S. 9-26.

Meeuwisse, Anna et. al. (2007): Socialt arbejde – en grundbog. 2. udgave. København K, Hans Reitzels Forlag.

Meeuwisse, Anna og Swärd, Hans (2004): Perspektiver på sociale problemer. København K, Hans Reitzels forlag.

Olsen, Poul Bitsch og Pedersen, Kaare (2003): Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog. Frederiksberg C, Roskilde universitetsforlag.

Payne, Malcolm (2006): Teorier i socialt arbejde. København K, Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, Gitte og Skov G. N., Erik (1996): Kønsfilosofi. København, Munksgaard.

Ploug, Niels (2009): Ikke vestlige flygtninge i Danmark. I: Samfundsøkonomen, nr.1. s. 29-31.

Rasmussen, Ebbe Lavendt (2004): Hvad vil det sige at arbejde eklektisk. Speciale i psykologi, Kbh., KU. s. 11-20.

Saulnier, Flynn Christine (2000): Feminist Theories and Social Work: Approaches and Applications. Binghamton, The Haworth Press.

Schwartz, Bente (1997): Køn – om piger, drenge, kvinder og mænd. Vejle, Kroghs Forlag A/S.

Skytte, Marianne (2007): Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde. København K, Hans Reitzels Forlag.

Thisted, Jens (2010): Forskningsmetode i praksis – Projektorienteret videnskabsteori og forskningsmetodik. København, Munksgaard.

Lovstof

Bekendtgørelse af lov om social service, nr. 941 af 1. oktober 2009.
Kapitel 20: *Botilbud* § 109.

Elektroniske kilder

LOKK årsstatistik 2009 – kvinder og børn på krisecenter. Odense, Servicestyrelsen.
Fundet på LOKKs hjemmeside d. 28. oktober 2010 kl. 12.00.

<http://www.lokk.dk/Publikationer/>

Regeringens nationale strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer. Fundet på
ministeriet for ligestillings hjemmeside d. 8. dec. 2010 kl. 20.00.

<http://www.lige.dk/indsatsvold.asp>

Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-
2008

Fundet på ministeriet for ligestillings hjemmeside d. 6. nov. 2010 kl. 14.00.

<http://www.lige.dk/files/pdf/voldshandlingsplan2005.pdf>

Artikler

Larsen, Tove (2002): Småbørn og indskoling. I: Info om tosprogede børn nr. 8

Hæfter

Nielsen, Sissel Lea (2005): Etniske minoritetskvinder på krisecenter – et metode-
hæfte. København, VFC Socialt Udsatte og LOKK.

Silkeborg Krisecenter 28. nov. 1981 – 28. nov. 2006 - et jubilæumsskrift.

Kvindelige stofmisbrugere – En skjult misbrugsgruppe?

Af Maria Brusen Nielsen og Lise Park Krogh Jørgensen - januar 2011, international linje

Kvindelige stofmisbrugere i et kønsperspektiv

Er kvindelige og mandlige stofmisbrugere ens? "Umiddelbart ikke", vil flere behandlere og stofmisbrugere mene – er der dermed behov for en kønsspecifik stofmisbrugsbehandling?

Resumé

Dette bachelorprojekt har undersøgt relevansen af kvindespecifik stofmisbrugsbehandling i Danmark. Stofmisbrugsbehandlingen er grundlæggende kønsneutral, men inden for de seneste 10 år er der sat fokus på, hvorvidt intentioner og behandling bør udformes under større hensynstagen til køn. Vi har undersøgt relevansen af kvindespecifik stofmisbrugsbehandling ved at interviewe behandlere og kvindelige stofmisbrugere for at forstå og fortolke deres holdninger og synspunkter omkring kvindespecifik stofmisbrugsbehandling.

Vi har i vores undersøgelse erfaret, at det kan være relevant at tilbyde kvindespecifik stofmisbrugsbehandling til nogle kvinder, men at det er afgørende, at denne kvindespecifikke stofmisbrugsbehandling bygger på selvbestemmelse. Det kan blive problematisk, hvis kvinden medtænkes i en kønsstereotyp, og dette vil netop stå i kontrast til socialt arbejdes etiske værdi om ikke at diskriminere. En ændring i stofmisbrugsbehandlingen vil kræve ændringer på politisk niveau, hvor en opprioritering af kønsmainstreaming bør indgå. Ligeledes er en ændring i stofmisbrugsbehandlingen afhængig af en prioritering af kvindespecifik stofmisbrugsbehandling blandt behandlere på markarbejder-niveau.

I denne artikel har vi særligt valgt at fokusere på diskussionen i bachelorprojektet vedrørende behovet for en kønsspecifik stofmisbrugsbehandling. Vi vil fremhæve hovedpointerne fra bachelorprojektet. Med artiklen ønsker vi at skabe en faglig debat om et kønsspecifikt fokus i socialt arbejde og bidrage til at udvikle faget socialt arbejde i form af en tilskyndelse til en mere reflektiv praksis.

Hvorfor et fokus på kvindelige stofmisbrugere?

Stofmisbrug er både i Danmark og internationalt blevet betragtet som et mandligt fænomen. I brugen af stoffer ses en kønsmæssig skævhed, hvor flere mænd end kvinder menes at misbruge stoffer. Skævheden går igen i behandlingen, hvor de kvindelige stofmisbrugere udgør 1/3 af alle i behandling. I praksis betyder denne fordeling, at behandlingen er præget af mandlig dominans, både når det gælder den

fysiske synlighed, men også selve indholdet i behandlingen.¹ Den danske stofmisbrugsbehandling kan derfor karakteriseres ved at være udviklet på baggrund af erfaringer med majoriteten af brugerne, som hovedsagligt er mænd.² Når behandlingen tager udgangspunkt i majoriteten, kan de kvindelige stofmisbrugere blive en overset gruppe. Spørgsmålet er, om de får den hjælp, de har behov for? Kvinder i denne mandsdominerede stofmisbrugsverden har ofte gået under betegnelsen "den skjulte misbruger"³. Inden for de seneste ti år er der i Danmark kommet fokus på, hvorvidt intentioner og behandling bør udformes under større hensynstagen til køn. Et sådan fokus kan sættes i forbindelse med 1970'ernes stigende interesse for kvinders ligestilling. Samtidig kan dette fokus ses i forbindelse med en mainstreamingsstrategisk tilgang i Ligestillingspolitikken såvel internationalt som nationalt. Denne mainstreamingsstrategiske tilgang er kendetegnet ved at *indarbejde ligestilling i al politikudformning, planlægning og administration*.⁴ Undersøgelser påpeger, at mænd og kvinders misbrugsmønstre og misbrugshistorier adskiller sig væsentligt fra hinanden på flere måder;⁵ og alligevel er stofmisbrugsbehandling i Danmark stadig kønsneutral.⁶ I Norge og Sverige er der generelt større interesse for kønsspørgsmålet i de eksisterende behandlingstilbud for socialt udsatte, og der er i højere grad end Danmark igangsat undersøgelser om køn og behandling.⁷

Metode og målgruppe

På baggrund af ovenstående vakte det vores interesse at undersøge relevansen af en kønsspecifik stofmisbrugsbehandling. Vi anså det for mest relevant at sætte fokus på kvinderne, da de siges at kunne blive glemt i den mandsdominerede stofmisbrugsbehandling. Vores fokus var dermed ikke på mændene, og derfor var det ikke vores hensigt at konkludere, om det kunne være relevant for mænd med kønsspecifik stofmisbrugsbehandling eller ej. Vi har indsamlet empiri i en nystartet kvindegruppe i et kommunalt misbrugscenter i Danmark, hvor kvinderne var mellem 35-60 år. Kvinderne havde alle været i længerevarende metadonbehandling uden eller med et minimalt sidemisbrug og fået et mere stabilt liv. Hovedparten af kvinderne havde taget et bevidst valg om ikke at have kontakt til misbrugsmiljøet længere. Kvinderne var ofte ensomme og ret isoleret i deres hjem, og kvindegruppens formål var at imødegå dette gennem ugentlige fælles aktiviteter, som kvinderne selv valgte. Vi interviewede kvinderne fra kvindegruppen, behandlere fra kvindegruppen og behandlere som arbejdede kønsneutralt. I vores analyse har vi anvendt Georg Herbert Mead's socialiseringsteori, Erving Goffman's teori om stigmatisering i samspil med Anthony Giddens' modernitetsanalyse.

¹ Ludvigsen(2009), s. 46

² Lauridsen(2010), s. 163

³ Dahl(2008), s. 19-20

⁴ Borchorst(2003), s. 145

⁵ Dahl(2008), s. 16

⁶ Ludvigsen(2010), s. 32

⁷

<http://www.kvinfo.dk/side/559/article/956/>(d. 26/10-2010)

Kvindelige problematikker og behov

I en verden hvor kønsligestilling gennem årtier har vundet mere indpas, har vi i vores undersøgelse erfaret, at der dog er mange kvindelige stofmisbrugere i Danmark, som er påvirket af de traditionelle kønsroller. Mange kvindelige stofmisbrugere er ofte alene med børn, og oplever dermed i højere grad problematikker med systemet i henhold til børnene. De kvindelige stofmisbrugeres særlige problematikker omhandler, ud fra vores undersøgelse, deres vanskeligheder med at leve op til billeder på moderollen pga. misbrug og den skyld og skam, som det medfører for kvinden i forholdet til sine børn. Det gælder for mange kvindelige stofmisbrugere, at de i højere grad vender deres problemer indad og tager stoffer "på følelserne" for at kunne håndtere hverdagen. Mange kvindelige stofmisbrugere introduceres til stoffer gennem en mand. Kvinder har i højere grad problematikker med deres krop, seksualitet og deres forhold til det andet køn end mænd har. Derudover er det særligt vigtigt for stofmisbrugende kvinder at have tætte relationer. Omvendt kan disse tætte relationer også skabe konflikter, idet kvinderne kan have problematiske forhold til andre kvinder.

Det anses mindre acceptabelt, at en kvinde er stofmisbruger end en mand. Synet på kvinden som hustru og mor og den, der værner om relationer og tager ansvar for sine nærmeste, står i skarp kontrast til forestillingerne om kvinder med stofmisbrugsproblemer. Vi har også erfaret, at samfundet generelt har en fordømmende holdning til stofmisbrugere, da det fremhæves som et klart valg, om man vil tage stoffer eller ej. Antagelsen bag er, at man bare kan 'vælge' at stoppe, og man især burde ophøre, hvis man har ansvaret for børn. Dette kan medføre mindre forståelse og medfølelse for de kvindelige stofmisbrugeres situation og 'valg' af livsstil. Som følge af stigmatisering skjuler mange kvindelige stofmisbrugere sig ofte for myndighederne og søger ikke behandling. Dette skyldes bl.a., at mange kvindelige stofmisbrugere har mistillid til myndighederne. Denne mistillid omhandler, at kvinderne frygter, at myndighederne vil gribe ind og fjerne børnene. Når kvinden skjuler sig, kan dette ofte medføre isolation og i mange tilfælde også ensomhed, og dette kan medføre et yderligere misbrug.

Vi stiller hermed spørgsmålstejn ved fordelingen af mandlige og kvindelige stofmisbrugere, hvor vi mener, at det kan formodes, at der er flere kvindelige stofmisbrugere, end tallene umiddelbart viser, da kvinder i højere grad skjuler sig. De kvindelige stofmisbrugere har altså nogle barrierer for at søge behandling. Der eksisterer altså nogle kvindespecifikke problematikker og behov hos *nogle* kvindelige stofmisbrugere, hvorved en kvindespecifik stofmisbrugsbehandling kan være relevant. Omvendt har vi også registreret en ny gruppe af unge udadreagerende kvindelige stofmisbrugere, som i højere grad kan siges at minde om de mandlige stofmisbrugere.

Kvindespecifik stofmisbrugsbehandling er måske mest relevant for de ældre kvindelige stofmisbrugere, som i højere grad er blevet socialiseret til de traditionelle kønsroller. Er kvindespecifik stofmisbrugsbehandling så kommet 30 år for sent? Både og - vi har i vores undersøgelse erfaret, at de traditionelle kønsroller generelt kan siges at være under forandring i samfundet, men blandt en gruppe af kvindelige stofmisbrugere dominerer disse kønsroller dog stadig. Omvendt kan man måske også tale om, at yngre kvinder, som netop er blevet mødre, i højere grad også påtager sig denne mere traditionelle kvinderolle. Dette har vores undersøgelse ikke fuldstændigt klarlagt; men dette kan være genstand for videre undersøgelser på dette felt. Det skal dog pointeres, at tilbud om kvindespecifik stofmisbrugsbehandling ikke alene skal begrundes i, om kvinden er moder eller ej.

Kvindespecifik stofmisbrugsbehandling og ligestilling

Kvindespecifik stofmisbrugsbehandling kan siges at være relevant i forhold til Ligestillingspolitikken i Danmark og Dansk Socialrådgiverforenings (DS) etiske værdi *ikke-diskriminering*, da Ligestillingspolitikken i Danmark og *ikke-diskriminering* kan siges at formidle samme argumenter.

Disse argumenter omhandler, at ingen må forskelsbehandles og diskrimineres på baggrund af køn. Dog kan positiv særbehandling også udgøre et væsentligt virkemiddel i bestræbelserne på at ligestille positioner, der i udgangssituationen er stillet ulige. Når stofmisbrugsbehandlingen i Danmark er kønsneutral og baseret på en mandsdomineret behandlingsindsats, kan kvindelige stofmisbrugere blive overset, og er dermed genstand for indirekte forskelsbehandling. Kvindespecifik stofmisbrugsbehandling kan siges at være udtryk for positiv særbehandling, som er i overensstemmelse med Ligestillingspolitikken i Danmark og værdien om *ikke-diskriminering*.

I forhold til vores undersøgelse og andre undersøgelser, kan man undre sig over, at en kvindespecifik stofmisbrugsbehandling ikke er særlig udbredt i praksis. Ligestillingsdebatten i Danmark er tilsyneladende gået i stå og den danske ligestillingslovgivning har været karakteriseret af en relativt svag håndhævelse.⁸ Herunder kan man tale om, at ligestillingspolitikken både nationalt og lokalt er kendetegnet ved uklare målsætninger, idet målet for ligestilling langt hen ad vejen opfattes som selvfølgelig.⁹ Når regeringen og ligestillingsministeren udtaler, at vi har opnået ligestilling, hvordan skal dette så forstås? Her vil man kunne sætte spørgsmålstegn ved, om det er forandringsfremmende at påstå, at man allerede har opnået ligestilling i Danmark. Det kan betyde, at det politiske fokus og stillingtagen til denne debat ikke bliver prioriteret højt på den politiske arena. En sådan uklarhed på politisk niveau kan bevirke uklarhed hos behandlerne på markarbejder-niveau. Man kan dog her undres over, at på trods af vage problemdefinitioner og uklare mål og midler er ligestilling faktisk blevet et relativt omfattende politikområde, som omfatter en række love, regler og aktiviteter, som forholdsvis mange embedsfolk helt eller delvist beskæftiger sig med. Hvorfor er dette ikke kommet den stofmisbrugende kvinde til gode, muligvis i form af kønsspecifik stofmisbrugsbehandling? Herved bliver det tydeligt, at ligestilling i mindre grad er blevet prioriteret. Måske bunder dette i en politik, der drives af et pres for at "gøre noget", mere end af klare målsætninger, og en sådan politik risikerer at få karakter af symbolpolitik. Symbolpolitikken har dog ikke været uden betydning idet den kan være vigtig i sin signalværdi.¹⁰ Signalværdien skaber dog ikke forandringer i praksis, det handler om politisk vilje og korrekt implementering. En indførelse af kvindespecifikke stofmisbrugsbehandlingsindsatser er altså afhængig af, hvordan det prioriteres i socialpolitikken på stofmisbrugsområdet. Dog skal en sådan prioritering også ske blandt behandlerne på markarbejder-niveau, da forandringer ikke kun skabes på politisk niveau, men heller ikke fra praksis-niveauet alene. I nye tiltag i socialt arbejde skal alle led så vidt muligt være med.

⁸ Borchorst(2003), s. 59

⁹ Borchorst(2003), s. 185

¹⁰ Borchorst(2003), s. 186-187

Nordiske erfaringer om inddragelse af køn i socialt arbejde

Kvindespecifik stofmisbrugsbehandling er en sjældenhed i de fleste europæiske lande, og i de europæiske lande, som gør brug af kvindespecifik stofmisbrugsbehandling, sker det oftest som et supplement til standardbehandlingen, der almindeligvis er kønsneutral. Det kan være relevant at se det sociale arbejde i en bredere kontekst, idet Danmark derfor har mulighed for at blive inspireret og tage ved lære af andre lande. Her har globalisering og internationale sammenhænge en afgørende betydning.

Hvis man ser på socialt arbejdes udvikling i Norge og Sverige, som Danmark ofte sammenlignes med, så er de i højere grad opmærksomme på kønsmæssige forskelle og anvender det aktivt i socialpolitikken.¹¹ Belyses ligestillingspolitikken i Danmark har ligestilling været opfattet som "low politics", og det har altså haft en perifer betydning i de politiske partiers programmer. Mange svenske og norske partier har konkurreret og konkurrerer om at profilere sig på ligestilling. Det viser sig fx i svenske og norske valgkampe, hvor ligestilling, i modsætning til Danmark, næsten altid optræder som et politisk problem, der kræver stillingtagen og handling. En del af forklaringen på forskellene i Skandinavien kan være, at de danske partier siden begyndelsen af 1970'erne ikke har haft formelle kvindeorganisationer der, som i Sverige og Norge, har kunnet være med til at løfte kønsspørgsmålet op i partiernes politik og skabe debat om dem. Der har været uenigheder om ligestillingspolitikken ved dens etablering, og det er der fortsat i Danmark. Et komparativt blik på ligestilling viser, at Danmark har fulgt et andet spor end Sverige og Norge. Norge og Sverige har i højere grad ført en proaktiv ligestillingspolitik, som også har været forbundet med en langt bredere mere inklusiv ligestillingspolitisk dagsorden, end det har været tilfældet i Danmark. Den proaktive politik i Sverige og Norge er langt mere rettet mod at arbejde med strukturændringer, samt positive særindsatser for at rette op på uligheder mellem køn med henblik på at skabe reel lighed, samt at der prioriteres og håndhæves aktivitetspligt til ligestilling.¹² Positiv særbehandling har været en del af ligestillingspolitikken i Sverige og Norge, mens positiv særbehandling i Danmark er blevet betragtet som noget, der bør undgås. Sverige og Norge er derfor i højere grad opmærksom på, hvordan man kan iværksætte indsatser specifikt til stofmisbrugende kvinder end i stofmisbrugsbehandling i Danmark.¹³ I Danmark kan der derfor være brug for en mere klar tilgang og forståelse af ligestilling og politisk stillingtagen til kønsspørgsmålet.

Hvilke betydninger kan projektets pointer og kønsperspektiver tilføre praksis i socialt arbejde?

Kvindespecifik stofmisbrugsbehandling beror på en forestilling om, at der eksisterer nogle bestemte problematikker og behov, som gør sig gældende for kvindelige *stofmisbrugere*. I socialt arbejde inden for stofmisbrug kunne det fx være relevant, at opdele efter køn i behandlingen ved at oprette en kvindeggruppe. Herved vil der skabes et forum, hvor kvinder i selskab med andre ligestillede kvinder kan føle sig tryk ved at fortælle og tale om sine problematikker. Generelt er der som udgangspunkt

¹¹ Borchorst(2003), s. 55

¹² Antczak(2007).s 55-60

¹³ Benjaminsen(2009), s. 38-43

forskel på mænd og kvinder, så man kan måske tale om, at disse bestemte problematikker og behov, som vores undersøgelse påviser blandt stofmisbrugere, også gør sig gældende blandt kvinder generelt. Disse bestemte problematikker og behov blandt køn kan derfor med fordel medtænkes i andet socialt arbejde udover stofmisbrugsbehandling. Omvendt er spørgsmålet dog, i hvor høj grad kvindelige stofmisbrugere er ens – eller om betydningerne af forskelle på baggrund af f.eks. klasse, etnicitet, seksualitet og alder overstiger betydningen af en kønsmæssig ensartethed – og tilsvarende for de mandlige stofmisbrugeres vedkommende? Anser man kvinder og mænd i et komplementær syn, altså som hinandens modsætninger med ulige behov, og inddeler kvinden i en kønsstereotyp, vil der være risiko for en diktomisering og polarisering, som kan bidrage til et problematisk og stereotypisk syn på de kvindelige stofmisbrugere. For som man kan udlede af vores undersøgelse, eksisterer der nogle bestemte kvindespecifikke problematikker i relation til stofmisbrug, men samtidig ses der også forskelle blandt kvinderne.

Det kan derfor problematiseres, om man egentligt kan påstå, at noget er kvindespecifikt, og andet er mandespecifikt? Det er jo klart problematisk at medtænke kvinden i en kønsstereotyp, når vores undersøgelse viser, at den nye yngre gruppe af kvindelige stofmisbrugere er væsentlige anderledes end de lidt ældre kvindelige stofmisbrugere og minder som nævnt mere om de mandlige stofmisbrugere. I forhold til ligestilling og DS' etiske værdier er det afgørende at fokusere på, at det er forskelsbehandling og diskriminerende, når køn tillægges større betydning end nødvendigt. Det vil jo netop være diskriminerende og direkte forskelsbehandling, hvis behandlingssystemet har nogle fastlåste forestillinger om, hvad de kvindelige stofmisbrugere har brug for versus det, der har betydning og giver mening for den enkelte kvinde. En fastholdelse af den kvindelige stofmisbruger i stereotypen "kvinde", vil netop stå i kontrast til socialt arbejdes etiske værdi om ikke at diskriminere. Derfor kan det anses for afgørende med en kvindespecifik stofmisbrugsbehandling, der i lighed med i andet socialt arbejde, bør have den etiske værdi om selvbestemmelse¹⁴ som bærende. Dog må man i praksis erkende, at noget af selvbestemmelsesretten begrænses i form af rammerne for socialt arbejde. Man kan risikere at overse nogle væsentlige behov ved kvinden ved at tænke i stereotyper. En kvindespecifik stofmisbrugsbehandling kan dog måske skabe konsekvenser for de kvindelige stofmisbrugere, hvor de fastholdes i den traditionelle kønsrolle, og samtidig kan de måske stigmatiseres yderligere i forhold til de mandlige stofmisbrugere, hvis kun kvinderne tilbydes kønsspecifikke behandlinger. Kvindespecifik stofmisbrugsbehandling kan være med til at fastholde en tendens i samfundet, hvor det stadig anses for mere "legalt" at være stofmisbruger som mand. Det kan derfor være relevant at tilbyde kønsspecifik stofmisbrugsbehandling til begge køn.

Med ovenstående in mente er det relevant at medtænke køn i socialt arbejde, men køn skal ikke tillægges større betydning end nødvendig. I sidste ende vil det være op til den enkelte socialrådgiver, der arbejder ud fra fastsat lovgivning, at formå at medtænke køn, inden for de rammer som er gældende. Det skal være op til den enkelte kvinde, om hun vil modtage en kvindespecifik behandling, men det helt afgørende er, at en kvindespecifik stofmisbrugsbehandling først og fremmest kan blive tilbudt af behandlingsindsatserne, så det kan være der som tilbud.

14

[http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=1009#Etiske principper i socialt arbejde](http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=1009#Etiske_principper_i_socialt_arbejde) (d.4/10-2010)

Litteraturliste

Bøger

- Aadland, Einar (2006): Og eg ser på deg. Vitenskapsteori i helse- og sosialfag, 2.udgave, Universitetsforlaget. s. 176-195
- Andersen, Ditte (2007): Stofmisbrugernes behandlingsansvar- personlige målsætninger i en institutionel kontekst. Det Samfundsvidenskabelige Fakultets Reprocen-ter, Københavns Universitet. s. 25-26
- Andersen, Heine, Brante Thomas og Korsnes, Olav(1998): Leksikon i sociologi. Kbh., Akademisk Forlag. s. 48, 144, 238 og 281
- Andersen, Heine, Kaspersen, Bo Lars (2005): Klassisk og moderne samfundsteori. 3.reviderede udgave. 1.oplag, Kbh., Hans Reitzels Forlag. s. 132-134, 215-218, 430-445 og 620
- Antczak, Helle og Johansen, Helle (2007): Socialt arbejde i et globaliseret samfund. 1.udgave. Forlaget Samfundslitteratur. s. 33 og 55-60
- Benjaminsen, Lars, Andersen, Ditte og Sørensen, Maren (2009): Den sociale stofmisbrugsbehandling i Danmark. Hovedrapport, SFI- Det nationale forskningscenter for velfærd, Kbh. s. 33-35 og 37-45
- Bo, Glavind Inger (1997): Selvets dannelsesproces hos Mead. Forskningsgruppen Arbejds- og Levemiljøer, Institut for Sociale Forhold og organisation, Aalborg Uni-versitet
- Borchorst, Anette, Dahlerup, Drude (2003): Ligestillingspolitik som diskurs og prak-sis. 1.udgave. Samfundslitteratur
- Bundesen, Peter (2003): Sociale problemer og socialpolitik. Syddansk Universitets-forlag. 3.udgave, s. 63-68
- Cullberg, Johan (2004): Dynamisk psykiatri. Hans Reitzels Forlag, Kbh. s. 382-385
- Dahl, Vibeke Hanne, Pedersen, Uffe Mads (2008): Kvinder og køn: Stofbrug og be-handling. Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet
- Fuglsang, Lars, Olsen, Bitsch Poul (2004): Videnskabsteori I samfundsvidenskaber-ne. På tværs af fagkulturer og paradigmer. 2.udgave. Roskilde Universitetsforlag. s. 309-314 og 320-323
- Giddens, Anthony (2000): En løbsk verden – Hvordan globalisering forandrer vores tilværelse. 1.udgave. 5.oplag, Kbh., Hans Reitzels Forlag. s. 39-63
- Giddens, Anthony (1994): Modernitetens konsekvenser. 6.oplag, Kbh., Hans Reitzels Forlag. s. 38-45 og 72-82
- Giddens, Anthony (1996): Modernitet og selvidentitet – Selvet og samfundet under sen-moderniteten. 4.oplag, Kbh., Hans Reitzels Forlag. s. 9-19, 26-33, 45-48 og 93- 99
- Goffman, Erving (2009): Stigma. Om afvigerens sociale identitet, 2.udgave, Sam-fundslitteratur. s. 10-13, 19-25, 43-73 og 83-145
- Hutchinson, Strand Gunn og Oltedal Siv (2006): Modeller i socialt arbejde. 2.udgave, 2.oplæg, Kbh., Hans Reitzels Forlag
- Jensen, Mogens Kjær(1991): Kvalitative metoder i anvendt samfundsforskning. Kbh., Socialforskningsinstituttet. s. 72-105
- Klausen, Kurt Klaudi og Ståhlberg, Krister(1998): New Public Management. I: Klau-sen, Klaudi og Ståhlberg, Krister: New public management i Norden. Odense, Oden-se Universitetsforlag. s. 9-15
- Kvale, Steinar(1997): Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinter-view. Kbh., Hans Reitzels Forlag
- Lauridsen, L. Mette, Kronbæk, Mette og Lundsberg, Sindal Peter (2010): Stofmis-brug i socialfagligt perspektiv. Servicestyrelsen. s. 12-21, 123, 142 og 164-167
- Ludvigsen, Bo Kathrine (2009): Hvorfor er et specifikt fokus på kvinder i udsatte-systemet nødvendigt? I: Stofbladet nr. 14.

Ludvigsen, Bo Kathrine og Lydolph, Tine(2010): Kvinder, traumer og stofbrug – erfaringer Fra tab til trivsel, I: Stofbladet nr. 15.
Mead, Herbert Georg (2005): Sindet, selvet og samfundet. Kbh., Akademisk Forlag. s. 165-205
Meuwisse, Anna, Swärd, Hans (2004): Perspektiver på socialt problemer. 1.oplæg, 1.udg., Kbh. Hans Reitzels Forlag. s. 145
Meeuwisse, Anna, Swärd Hans og Sunesson Sune(2007): Socialt arbejde. En grundbog. 2.udgave. Hans Reitzels Forlag. s. 115 og 280-281
Olsen, Bitsch Poul og Pedersen Kaare (2003): Problemorienteret projektarbejde, 3.udgave, Roskilde Universitetsforlag. s. 137-152
Posborg, Rikke, Nørrelykke, Helle og Antczak, Helle (2009): Socialrådgivning og socialt arbejde. 1.udgave, 1. Oplæg, Kbh., Hans Reitzels Forlag. s. 68
Stokkebæk, Anne (2007): Psykologi 1 – Udviklingspsykologi. 2.udgave. Kbh., Nyt Nordisk Forlag. s. 224-229
Winter, Søren (1994): Implementering og effektivitet, Herning, System. s. 77-86

Love

Lov om social service §101

Bekendtgørelser

Bekendtgørelse nr. 1095 af 19/19/2007: Lov om ligestilling af kvinder og mænd, §§1, 2, 3, 3a og 4

Internetsider

"Anthony Giddens" fundet på Wikipedia d. 20/10-2010.

http://da.wikipedia.org/wiki/Anthony_Giddens

"Center for Rusmiddelforskning" Fundet på Det Samfundsvidenskabelige fakultet - Århus Universitets hjemmeside d. 10/11.2010. <http://crf.au.dk/>

"Dokumentation: Hvordan og med hvilke effekter?" fundet på Dansk Socialrådgiverforenings hjemmeside d. 28/9.2010, s. 34 og 35.

<http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=2025>

"Erving Goffman" fundet på Wikipedia d. 20/10-2010.

http://en.wikipedia.org/wiki/Erving_Goffman

"Etikvejledning" fundet på Dansk Socialrådgiverforeningens hjemmeside d. 4/10-2010

http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=1009#Ethiske_principper_i_socialt_arbejde

"Georg Herbert Mead" fundet på Wikipedia d. 20/10-2010.

http://da.wikipedia.org/wiki/George_Herbert_Mead

"Hans-Georg Gadamer" fundet på Wikipedia d. 14/12-2010.

http://da.wikipedia.org/wiki/Hans-Georg_Gadamer

"International Federation of Socialworkers – definitioner af socialt arbejde" fundet på IFSW's hjemmeside d. 12/10-2010. <http://www.ifsw.org/p38000407.html>

"KABS" fundet på KABS' hjemmeside 14/12-2010.

<http://www.kabs.dk/organisation.aspx>

"Kønsneutral misbrugsbehandling gør kønsblind" fundet på Webmagasinet Forums hjemmeside d. 26/10-2010. <http://www.kvinfo.dk/side/559/article/956/>

"Rusmidlernes biologi – Benzodiazepiner" fundet på Sundhedsstyrelsens hjemmeside d. 17/11-2010. http://www.sst.dk/publ/publ2000/rus_bio/Rusmidlernes_biologi-5.htm

Corporate Social Responsibility

Af Mira Kilani - januar 2011, international linje

Resumé

Dette bachelorprojekt har undersøgt, hvordan social ansvarlighed bliver praktiseret i en privat kontekst – nemlig hos virksomhederne. Virksomheder begynder i stigende grad at integrere sociale, etiske og miljømæssige hensyn i deres forretningsaktiviteter. Corporate social responsibility (CSR) kan oversættes til dansk som virksomheders samfundsansvar eller samfundsmæssige engagement. Udgangspunktet for projektet er at finde ud af, om der er et link mellem CSR og social udvikling. A.P. Møller – Mærsk A/S blev anvendt som et casestudie til at belyse, hvordan virksomheden formidler CSR til deres interessenter. Derudover er der ligeledes arbejdet med en sammenkobling mellem CSR-begrebet og socialt arbejde. Det har været relevant at undersøge Corporate social responsibility (CSR) eftersom virksomheder tager stilling til samfundsansvar på vidt forskellige måder. Jeg har ud fra et stakeholder- og kommunikativt perspektiv undersøgt, hvordan virksomheder integrerer CSR i deres værdigrundlag. Stakeholderbegrebet dækker overordnet set over virksomhedens interessentgrupper f.eks. medarbejdere, forbrugere og aktionærer – samt ngo'ere og medier m.m. Med stakeholderperspektivet lægges der vægt på de interessentgrupper, der kan influere og påvirke en virksomhed. Den kritisk-teoretiske tilgang til projektet har bidraget til en parallelisering af CSR og socialt arbejde.

Udsnit fra bachelorprojektet

Dette afsnit vil tage udgangspunkt i de centrale pointer fra bachelorprojektet. Der vil derfor være relevante uddrag af projektet. Bachelorprojektet er skrevet på engelsk. Uddragene vil være på originalsproget, da sætningerne kan miste betydning, hvis de bliver oversat til dansk. Jeg har undersøgt, i hvor høj grad en privat organisation (som f.eks. Mærsk A/S) kan agere som en social ansvarlig virksomhed og udvise socialt ansvar:

Problemfelt

Corporations are nowadays dealing with various social and environmental issues. They are beginning to produce annual sustainability reports in their efforts to demonstrate corporate social responsibility. The corporations have become vital actors in community-based development work. I wonder if CSR is sufficiently capable of promoting social development in the operations in which the companies operate in.

Problemformulering

- *To what extent can CSR contribute to social development?*

Underspørgsmål

- *Why should companies engage in CSR?*
- *How does Maersk engage stakeholders through communication to create socio-economic value?*

- *Is CSR compatible with the principles of social work?*

Teori

The stakeholder theory and relevant theories of communication are the connecting thread of the thesis. The theoretical foundation for the first sub-question consists of Milton Friedman's shareholder theory and R. Edward Freeman's stakeholder theory. Shareholder theory is based on efficiency arguments and ownership rights while the stakeholder theory is based on moral commitments. The latter is a managerial theory about business that addresses moral and values in managing an organization: *"Stakeholder theory requires managers to see the connections between the world of business and the world of ethics."*¹ It is important to note here that a business is considered successful when it creates value for its key stakeholders: *"If value is created by bringing together and satisfying various stakeholder interests, then value creation and ethics are inseparable."*² Understanding the application of CSR requires a communicative approach. CSR communication will be used in order to understand the CSR-strategies of Maersk Group and how they implement their own commitments through the sustainability report [non-financial reporting]. CSR communication will therefore be used as a theoretical tool in the second part of answering sub-question nr. 2. The final sub-question puts CSR and social work into perspective. It will be necessary to include critical theory of Jürgen Habermas. Theoretical terms such as communicative action and systematically distorted communication will be addressed and discussed in order to answer sub-question nr. 3. Corporate social responsibility is a manifestation of an underlying position that corporate decisions have moral consequences and it is therefore important to run a business in an ethical way. That being said, it will be meaningful and interesting to scrutinize the correlation between corporate social responsibility and social work.

Parallelisering af CSR og socialt arbejde

The profession of social work has indeed expanded its focus which means that new and exciting areas of practice has been included to the field. One of the significant fields of social work practices is service to business and industry. Hence, corporate social responsibility can be seen as an expansion of industrial social work. *"Industrial organization forms a secondary setting for the proactive of professional social work."*³ The question remains, whether CSR can be compatible with social work? The principles of corporate social responsibility can be compatible with social work if "it is done right". CSR can therefore be seen as an extended version of social work: *Corporate social responsibility is an emerging area of social work as social work has always espoused the cause of the under privileged, worked for social justice and sustainable and equitable development.*⁴ Social work can inspire and reinforce the concept of CSR by emphasizing the 'social' in corporate social responsibility. None-

¹ Visser, Wayne etc. (2007): The A to Z of Corporate Social Responsibility p. 435

² Visser, Wayne etc. (2007): The A to Z of Corporate Social Responsibility p. 435

³ Industrial social work -

http://www.indianmba.com/Faculty_Column/FC311/fc311.html

⁴ Sharma, Rajneesh, social work review (2004): Corporate social responsibility: An emerging area of social work p. 30

theless, R. Edward Freeman has proven with the stakeholder theory argument that corporations are capable of working with local communities to better themselves since stakeholders are not objects but living breathing human beings.⁵ A business that is inspired by the stakeholder value approach is highly consistent with the values of social work.

Konklusion

Jeg har konkluderet, at virksomheder er i stand til at udføre socialt arbejde ved hjælp af de rette kommunikative midler så som en gensidig tovejskommunikation – baseret på dialog og forståelse mellem organisation og stakeholdere. Det handler om at skabe en gensidig proces i socialt arbejde – uden dette bliver det sociale arbejde mangelfuldt og fattigt. Projektet er et forsøg på at analysere virksomheders sociale ansvar men samtidig kaster den nyt lys over opfattelsen af socialt arbejde. Det er vigtigt at alle organisationer – uanset om det er privat eller offentlig – er med til at tage et samfundsansvar, hvis vi skal bibeholde sammenhængskraften i vores samfund. Det sociale arbejde, der udføres i den offentlige og private sektor, supplerer hinanden og kan dermed skabe en synergieffekt, som vil gavne alle. CSR vil med andre ord skabe øgede muligheder frem for begrænsninger inden for det sociale arbejde:

Imagine social work as a pile of modeling clay, the process of building and sculpting the material can vary considerably. The point is, that social work is versatile and ever-changing, we have the malleable substances, but it is up to us to give it shape and form. Social workers have a diversified academic experience and a rich field exposure. These qualities make them excellent candidates for CSR: *"CSR should thus be taken as an opportunity by social workers to prove and establish themselves in a field which really needs them."*⁶ It is not a bad thing that social work can be applied into many different settings (i.e. government, corporations, NGO's etc.) as long as it does not violate the codes of conduct. *"Rapid social development needed a sustained effort, which neither the government nor the private sector alone could carry through so the two should complement each other and operate in overall interest of the people."*⁷

Refleksioner over projektet

Projektets problemstilling tager fat i en relevant samfundsdebat omkring, hvorvidt og hvordan man på bedst mulig vis kan sikre velfærden i samfundet. Den danske velfærd er under markant forandring, og derfor er det vigtigt at være opmærksom på de nye samfundstendenser og de væsentlige forandringer i det sociale arbejde. Projektet har været med til at afdække effekten og betydningen af virksomheders samfundsmæssige ansvar og samtidige påpege, at det sociale arbejde er en alsidig

⁵ http://www.darden.virginia.edu/corporate-ethics/Video_Stakeholder_Theory/transcript_freeman_stakeholders.html

⁶ Sharma, Rajneesh, social work review (2004): Corporate Social Responsibility: An emerging area of social work p. 36

⁷ Sharma, Rajneesh, social work review (2004): Corporate Social Responsibility: An emerging area of social work p. 32

størrelse som forankres både i privat og offentlig regi. Det sociale arbejde er dynamisk og kan forvaltes på vidt forskellige vis, afhængig af dets organisatoriske kontekst. Det sociale arbejde bliver derfor komplekst, da det opererer og kommer til udtryk på forskellige måder – f.eks. i corporate social responsibility (CSR). Det er tankevækkende at CSR ikke er så udbredt inden for feltet socialt arbejde i en dansk kontekst. Der er en større og omfattende integrering af CSR og socialt arbejde på internationalt plan. Det sociale arbejdes influering på virksomheders samfundsansvar er yderst væsentlig, når det omhandler CSR: "*Social work is a profession that stands for social justice and protection of human rights for individuals, communities and societies. As such it has an invaluable knowledge and skills set that can inform debates and practice in the area of corporate social responsibility (CSR).*"⁸

Litteraturliste

Bøger

- Cradden, Conor (2005): **Repoliticizing Management** – a theory of corporate legitimacy, ASHGATE.
- Crane, Andrew etc. (2008): **The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility**, Oxford, University Press.
- Employment & social affairs (2004): **Corporate social responsibility** - National public policies in the European Union.
- Habermas, Jürgen (2001): **On the pragmatics of social interaction** – preliminary studies in the theory of communicative action, Polity Press.
- Hond, Den, Frank etc. (2007): **Managing Corporate Social Responsibility in Action** – Talking, Doing and Measuring, ASHGATE.
- Idowu, O. Samuel, Filho, Leal, Walter (2009): **Professionals' perspectives of corporate social responsibility**, London, Springer.
- Johannesen, L. Richard etc. (2008): **Ethics in Human Communication**, Waveland Press.
- Jonker, Jan (2006): **Management Model for Corporate Social Responsibility**, Heidelberg, Springer.
- Kakabadse, Andrew etc. (2006): **Corporate Social Responsibility – Reconciling Aspiration with Application**, Palgrave Macmillan.
- Mares, Radu (2008): **The dynamics of corporate social responsibility**, Koninklijke Brill NV.
- Morsing, Mette (2006): **Strategic CSR communication**, Kbh.: Jurist og Økonomiforbundets Forlag.
- Morsing, Mette and Thyssen, Christina (2003): **Corporate Values and Responsibility – the case of Denmark**, Samfundslitteratur
- Pusey, Michael (1987): **Key sociologists - Jürgen Habermas**, Routledge.
- Visser, Wayne etc. (2007): **The A to Z of Corporate Social Responsibility**, an ICCA Publication.
- Varey, Richard, J. (2002): **Marketing Communication: Principles and practice**, Routledge.

Artikler/rapporter

⁸ Idowu, O. Samuel, Filho, Leal, Walter (2009): Professionals' perspectives of corporate social responsibility p. 301

Journal of Marketing Communications (2008) Vol. 14, No. 2: Communicating Corporate Social Responsibility. Public relations review 35 (2009): Corporate social responsibility engagement and communication by Chinese companies, Elsevier.
Sharma, Rajneesh, social work review (2004) Vol.7: Corporate Social Responsibility: An emerging area of social work.
The A.P. Moller - Maersk Group's Sustainability Report 2009 - <http://cfc.ipapercms.dk/Maersk/SRrapport/>

Links

The theory of communicative action (01/11-2010 - 12:00 pm) - <http://africa.msu.edu/PLEA/Cprconf.PDF>
Gadamer-Habermas Debate and Universality of Hermeneutics (01/11-2010 - 13:30 pm) - <http://international-journal-of-axiology.net/articole/nr7/art11.pdf>
Martin Buber - Dialogue (01/11-2010 - 14:00 pm) - http://www.colorado.edu/communication/meta-discourses/Papers/App_Papers/Scholz.htm
Interview Transcript: R. Edward Freeman on Stakeholder Theory (3/11-2010 - 14:00 pm) - http://www.darden.virginia.edu/corporate-ethics/Video_Stakeholder_Theory/transcript_freeman_stakeholders.html
Hermeneutic principle of understanding (5/11-2010 - 22:00 pm) - <http://www.crvp.org/conf/Istanbul/abstracts/WENDLAND.htm>
Corporate Social Responsibility (15/11-2010 - 22:15 pm) - <http://www.mallenbaker.net/csr/definition.php>
Carroll's Pyramid of CSR (20/11-2010 - 22:30 pm) - <http://amrjournal.blogspot.com/2010/06/malaysian-banks-debt-recovery-ethics.html>
Stakeholders vs. Stakeholders debate (21/11-2010 - 11:00 pm) - <http://www.dea.unipi.it/db/UtentiEA/mminoja/stakeholder%20debate.pdf>
The evolution of social work ethics (22/11-2010 - 10:00 pm) - http://findarticles.com/p/articles/mi_hb6467/is_6_43/ai_n28717256/
Aesop (23/11-2010 - 12:00 pm) - http://en.wikipedia.org/wiki/United_we_stand,_divided_we_fall
Enron (23/11-2010- 13:00 pm) - http://en.wikipedia.org/wiki/Enron_scandal
A.P. Moller - Maersk group (23/11-2010 - 14:00 pm) - http://en.wikipedia.org/wiki/A._P._Moller-Maersk_Group
Sichuan Earthquake (23/11-2010 - 20:00 pm) - http://en.wikipedia.org/wiki/2008_Sichuan_earthquake
Dansk socialrådgiverforening (24/11-2010 - 19:00 pm) - <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=3208>
AFRIKA KONTAKT (24/11-2010 - 20:00 pm) - <http://www.sydafrika.dk/danmarks-regering-bryder-l%C3%B8fte-til-verdens-fattige>
Kristligt Dagblad (25/11-2010 - 19:30 pm) - <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/385398:Danmark--Kommuner-bryder-loven-for-at-spare-paa-handicap-omraadet>
Politikken (25/11-2010 - 20:00 pm) - http://politiken.dk/skriv_til_politiken/ECE635564/skriv-har-du-oplevet-langsom-sagsbehandling/
JP (26/11-2010 - 18:30 pm) - <http://jp.dk/indland/aar/meninger/article1341957.ece>
Politikken (26/11-2010 - 21:00 pm) - <http://politiken.dk/indland/ECE700724/koebenhavn-svigter-syge-og-handikappede/>
Industrial social work (27/11-2010 - 12:30 pm) - http://www.indianmba.com/Faculty_Column/FC311/fc311.html

RISCOM Model for Transparency (28/11-2010 – 12:30 pm) -
http://www.karita.se/our_approach/riscom_model.php
Communicative action (29/11-2010 - 15:00) -
<http://www.wisegeek.com/what-is-communicative-action.htm>
Danish Law on CSR reporting (30/11-2010 – 15:30 pm) -
<http://www.businessinsociety.eu/resources/3145>
CSRgov.dk (31/11-2010 – 16:00 pm) -
<http://www.csrgov.dk/sw51377.asp>
Engaging with communities (01/11-2010 – 17:00 pm) -
<http://www.maersk.com/Sustainability/Pages/Communities.aspx>
Børsen (02/11-2010 – 23:00 pm) -
http://borsen.dk/nyheder/karriere/artikel/1/160609/maersk_har_faaet_en_csr-laerestreg_paa_kinesisk.html

Fra udsat til ansat

Af Kristine Busk Thygesen, Lotte Hansen og Stine Olesen - januar 2011

Resumé

Vores bachelorprojekt omhandler unge kriminelles muligheder for integration på arbejdsmarkedet, når de unge har en plettet straffeattest.

Vores interessefelt har været den stempning, som vi antager, straffeattesten medfører samt de konsekvenser der er hermed.

Vi har valgt at tage udgangspunkt i projekt High:five, som er et projekt der hjælper med at skabe forbindelse mellem de unge kriminelle og virksomhederne. Vi har valgt projekt High:five, da vi anser, at de udfører en del af det sociale arbejde i forhold til at integrere de unge på arbejdsmarkedet. Endvidere har vi valgt at tage udgangspunkt i de virksomheder, der er en del af projekt High:five, da vi antager at stemplingen af de unge tydeliggøres, når de bliver ansat gennem et projekt. Når de unge bliver ansat i virksomhederne, får de muligvis tilknyttet en mentor, hvis primære opgave er at sikre de unge kriminelle bedre integration på arbejdspladsen.

For at undersøge stemplingen der finder sted anvender vi Beckers stempningsteori. Ydermere inddrager vi Bourdieus teori, da vi finder den anvendelig til at redegøre for, hvordan integrationen af de unge kriminelle på arbejdsmarkedet foregår.

I vores konklusion kommer vi frem til det sociale arbejde der udføres for at integrere de unge kriminelle på arbejdsmarkedet, og hvilke forbedringsmuligheder der kan være hermed.

Indledning

Efter at have læst artiklen "Straffeattest holder unge ude af job" i Socialrådgiveren nr. 12, 2010 er vores interesse blevet skærpet på unge kriminelles muligheder for integration på arbejdsmarkedet.

Artiklen fremhæver, hvor vanskeligt det kan være at få et job, for de unge kriminelle med en plettet straffeattest. For de unge kriminelle er den plettede straffeattest en alvorlig stopklods, der kan spænde ben for deres fremtid. Det faktum, at de unge kriminelle gang på gang bliver afvist, på grund af straffeattesten, kan medføre, at de kommer til at føle sig værdiløse. Denne følelse af værdiløshed gør, at recidivrisikoen, det vil sige risikoen for tilbagefald til kriminaliteten, bliver større. Det er netop denne kriminelle løbebane, der skal brydes, og her påpeger artiklen, at et job eller en læreplads kan være en altafgørende faktor for, at dette kan lade sig gøre. Idet de kriminelle unge oplever personlig succes med beskæftigelse, bliver det nemmere at vende kriminaliteten ryggen.¹

¹ Rasmussen, Tina Juul (2010)

Da vi antager, at straffeattesten kan være en stor hindring for de unges beskæftigelsesmuligheder, finder vi det spændende at undersøge de unge kriminelles muligheder for integration på arbejdsmarkedet. Vores antagelser bygger blandt andet på ovennævnte artikel, praktikforløb i et fængsel, læst relevant litteratur gennem studieforløbet samt diverse medieomtale.

Straffeattesten kan fastholde de unge i rollen som kriminelle, da de unge vil have problemer med at finde et job. Nogle virksomheder udelukker dem på grund af straffeattesten. Straffeattesten gør, at de unge kan være i risiko for at blive stemplet som kriminelle, på trods af, at de har udstået deres straf. Netop denne stempling, finder vi interessant at undersøge.

For at undersøge den ovennævnte stempling, tager vi udgangspunkt i Howard S. Beckers stemplingsteori.

*"Hans tese er, at det er erfaringen af at blive defineret og offentligt stemplet som afviger, som er det afgørende skridt i opbygningen af en identitet som afviger både hos personen selv og i hans eller hendes omgivelser."*²

I besvarelsen af vores problemstilling vælger vi at supplere Beckers stemplingsteori med Pierre Bourdieus teori, da vi på denne måde får mulighed for en mere uddybende besvarelse af vores problemformulering. Bourdieu opererer med begreber, som gør det muligt for os at redegøre for integrationen af de unge kriminelle på arbejdsmarkedet.

Når vi undersøger problemstillingen, tager vi udgangspunkt i den hermeneutiske tilgang, da det er fortolkning og forståelse der er det centrale i Bachelorprojektet.³ Derudover er forforståelsen og det at være bevidst om denne en vigtig del af hermeneutikken. Gennem BA-projektet er vi vores egen forforståelse bevidst, da vi har tydeliggjort vores antagelse om stempling, og vi er ligeledes opmærksomme på, at dette får en betydning for besvarelsen af problemformuleringen.⁴

Vores problemstilling vil blive belyst på aktørniveau, hvor det er én ung kriminel situation, der vil være udgangspunktet samt dennes egen forståelse af situationen. For at belyse situationen fyldestgørende vil vi ligeledes inddrage konteksten, i form af arbejdsmarkedspolitikken og samfundets normer i dag. Endvidere vil virksomhedernes udførelse af det sociale arbejde, i forhold til integration af de unge på arbejdsmarkedet, være i fokus. På denne måde bliver problemstillingen ligeledes belyst på gruppe- og samfunds niveau.

Problemformulering

- Hvordan udføres det sociale arbejde i forhold til at integrere unge kriminelle, med en plettet straffeattest, på arbejdsmarkedet?

² Järvinen, Margaretha, Elm Larsen, Jørgen og Mortensen Niels (2002) side 20

³ Fremover vil vi anvende betegnelsen BA-projektet

⁴ Meeuwisse, Anna og Swärd, Hans (2004) side 143

Underspørgsmål:

- Hvilken betydning har mentorfunktionen for integrationen af de unge kriminelle på arbejdsmarkedet?
- Hvordan kan det sociale arbejde med integrationen af de unge kriminelle på arbejdsmarkedet forbedres på baggrund af de barrierer, der kan opstå i integrationsprocessen?

Metodeafsnit

Ved at benytte den hermeneutiske tilgang er vi vores fordomme og forforståelse bevidst og bruger forforståelsen og fordommen til fortolkning af fænomenet. Dette får ligeledes betydning for den måde, hvorpå vi møder de udvalgte interviewpersoner, da vi har gjort os nogle forhåndsantagelser af fænomenet. Det vil derfor ikke være muligt at fralægge os vores fordomme og forforståelser i mødet med de personer og den kontekst disse befinder sig i, når vi laver interviews. Dette står i modsætning til den fænomenologiske interviewopfattelse, hvor idealet er at lytte uden fordomme.⁵

Ved at anvende den hermeneutiske tilgang kommer der til at ligge et asymmetrisk forhold mellem os og de interviewede. Det er vores forståelse og fortolkning af de interviewedes svar, der bliver det endelige resultat, da vi lægger vores tolkning ned over materialet. Det bliver altså os, der har magten over tolkningen, hvor de interviewede har magten på forståelsen af situationen ud fra deres eget perspektiv.⁶ Hermed menes, at det er de interviewede, der selv bestemmer hvor meget de vil fortælle og hvordan de vil fremlægge fortællingen, så vi kan dermed kun fortolke på den viden vi har fået adgang til.

Empiriafsnit

Vi vælger at interviewe virksomhederne Grundfos og Tryg Forsikring A/S, da vi karakteriserer disse, som værende repræsentanter for samfundets holdninger, normer og værdier og da det er virksomhederne, der beslutter at ansætte de unge. De respektive virksomheder er en del af Projekt High:five. Derudover vælger vi at interviewe en mentor, da denne funktion er en del af det sociale arbejde, som udføres i virksomhederne. Vi vælger yderligere at interviewe en ung ansat, for at få hans egen fortælling om og oplevelse af at blive integreret på arbejdsmarkedet, trods en plettet straffeattest.

Databearbejdning

Når vi analyserer interviewet med den unge, er det med en narrativ tilgang, hvor den unges beretning ikke kun skal ses som refleksioner af individuel erfaring, men også som et udtryk for allerede eksisterende kulturelle meninger. Beretninger er således ikke kun personlige, da den sociale kontekst altid får en central rolle.⁷

⁵ Ibid kapitel 7

⁶ Ibid kapitel 6

⁷ Järvinen, Margaretha og Mik-Meyer, Nanna (2005) side 37

Når vi vælger at analysere interviewet med den unge ud fra en narrativ tilgang, er det fordi vi ønsker at frembringe den unges beretning. Vi betragter interviewet som den unges fortælling af, hvordan han er blevet integreret på arbejdsmarkedet, hvordan han har oplevet denne proces og hvilke hindringer og barrierer han har oplevet, grundet sin plettede straffeattest.

Ved den narrative analyse ledes der efter fortællingens "plot", det vil sige den røde tråd, som samler individets enkelte beretninger til en helhed. Interviewpersonen tilføjer hændelser i sit liv mening i kraft af, hvordan personen selv opfatter begivenhederne.

Teori

Becker var ikke interesseret i at forstå, hvorfor nogle mennesker begår afvigende handlinger, men interesseret i at forstå, hvordan mennesker definerer handlinger og andre mennesker som afvigende. Han tillagde den subjektivistiske side af afvigelsen eller det sociale problem stor værdi. Hertil var Beckers interesse at finde ud af, hvem der definerede den afvigende handling, hvilke argumenter der blev brugt og deres interesse i at definere problemet.⁸ Til at beskrive omgivelsernes subjektive betydning for individets muligheder i samfundet, brugte Bourdieu begrebet *symbolsk kapital*. Symbolsk kapital adskiller sig fra Bourdieus andre kapitalformer: Social-, økonomisk- og kulturel kapital, da symbolsk kapital har et kollektivt afsæt. Den symbolske kapital kan derved beskrives som en ekstra dimension, der tilføjes en af de andre kapitalformer, hvortil der tillægges symbolsk værdi. Det er altså en overordnet kapitalform der er relateret til anseelse, respekt og ry, som de tre kapitalformer kan påvirkes af.⁹

Andre af Bourdieus begreber felt¹⁰ og habitus¹¹ kan ligesom kapitalbegrebet defineres relativt og de er alle foranderlige. Dette kommer til at betyde, tilsvarende i Beckers teori, at konteksten får en væsentlig betydning, da denne påvirker, hvordan begreberne opfattes og bruges. Det at begreberne er afhængige af konteksten, kommer til at betyde, at de forandres alt efter, hvilken kontekst individet befinder sig i.¹²

Becker og Bourdieu tillægger som nævnt strukturerne i samfundet stor værdi. Når vi tager udgangspunkt i virksomhederne og deres del i integrationen af de unge kriminelle på arbejdsmarkedet, er det fordi, vi anser virksomhederne som et udtryk for strukturerne i samfundet, da det er virksomhederne, der udøver de politiske beslutninger, der er vedtaget.

⁸ Niklasson, Gert (2007) kapitel 8

⁹ Mik-Meyer, Nanna og Villadsen, Kaspar (2007) side 75

¹⁰ Et felt betegner de forskellige arenaer som samfundet er opdelt i. Det kan eksempelvis være et politisk, journalistisk eller kunstnerisk felt.

¹¹ Habitus er det begreb, der benævner det forhold, hvor objektive strukturer internaliseres kropsligt og derved former individets muligheder for handling.

¹² Mik-Meyer, Nanna og Villadsen, Kaspar (2007) side 73

Analyse

Ud fra stempingsteorien opfattes E som kriminel efter at definitionsprocessen har fundet sted, hvor han i denne proces er blevet stemplet som sådan: E startede med at udføre en handling i form af elektronisk tilegnelse af andres økonomiske ressourcer. Inden E fik sin dom, befandt han sig i et felt, hvor kriminaliteten kunne ses som et tegn på status, da kriminaliteten accepteredes, og dermed var en del af doxa¹³ i netop dette felt. Doxa i dette felt vil afvige fra andre felter.

Den kulturelle kapital i feltet består ikke af uddannelse, men der imod af en kultur, hvor kriminalitet ses som en del af hverdagen. Denne kulturelle kapital, vil påvirke E's habitus, og det kan have den betydning, at E tilegner sig en tankegang og adfærd, der er præget af kriminalitet. I netop dette felt, hvor kriminalitet ses som naturligt, forekommer der ikke en stemping af E.

E's straffeattest kan ses som en måde, hvorpå E internaliserer samfundets struktur for kategorisering af det at være kriminel. Straffeattesten kan ligeledes ses som et udtryk for, at E bliver udsat for symbolsk vold¹⁴, idet det er givet, at den altid er en følge af det at få en dom. Accepten af denne vold kan ses som en miserkendelse hos E, da han ikke opfatter det som direkte vold, der udøves mod ham.

Ved indtrædelse på arbejdsmarkedet erhverver E sig feltets doxa og nye kapitaler, hvilket senere hen må formodes at ændre hans habitus.

Virksomheden Grundfos' ansættelsesform, hvor de unge kriminelle placeres i en afdeling for sig sammen med andre udsatte grupper kan være en stemping i sig selv, idet de unge kriminelle kan føle, at de ikke er gode nok, grundet andre ansættelsesvilkår, hvor de ikke er sidestillet med andre øvrige ansatte i virksomheden. Set ud fra Beckers stempingsteori kan de unge blive fastholdt i devalueringprocessen, hvor de fastholdes i rollen som kriminel, da omgivelserne stadig behandler dem ud fra de tidligere handlinger de har begået.

Den udsatte gruppe består af personer ansat i fleksjob og skånejob, hvilket vil sige, at de unge kriminelle er i samme afdeling som personer, der grundet deres fysiske eller psykiske tilstand, ikke har mulighed for ansættelse i ordinært job. Det at de unge kriminelle bliver ansat i en afdeling for udsatte grupper viser, at alle stadig ikke er lige indenfor feltet, men at der stadig er nogle repræsentanter, der dominerer feltets doxa. Placeringen kan være medvirkende til, at de unge har svært ved at se et fremtidsperspektiv i arbejdet og derfor kan miste motivationen, opgive at gennemføre forløbet og begå ny kriminalitet.

Mentorens del af det sociale arbejde er at sikre sig, at de unge føler sig velkommen i virksomheden, fortælle om de gældende regler for virksomheden og støtte den unge i at overholde disse regler. Mentoren hjælper altså de unge med at få en forståelse af den doxa, der er i feltet. Mentoren bliver hermed en del af de unges socialiseringsproces, hvor de tilegner sig de normer og værdier, der er gældende for virk-

¹³ Doxa kan ligeledes beskrives som selvfølgeligheder, der tages for givet i det sociale felt.

¹⁴ Med symbolsk vold menes den vold, der ikke genkendes som vold. Symbolsk vold er altså en form for indirekte magtudøvelse.

somheden. De normer og værdier, der er gældende for virksomheden er et udtryk for samfundets normer og værdier, hvilket kommer til at betyde, at de unge socialiseres ind i hele samfundet.

Mentorfunktionen kan være medvirkende til, at stempelingen kan mindskes ved, at mentorerne taler positivt om de unges ansættelse til de andre ansatte i virksomheden, såfremt at de andre ansatte kender til den unges ansættelsesforhold gennem High:five. Mentorfunktionen kan ligeledes have den modsatte effekt, da det kan være stemplende i sig selv at have en mentor.

I processen med at integrere de unge på arbejdsmarkedet opstår der barrierer, som kan være medvirkende til at vanskeliggøre de unges muligheder for integrationen på arbejdsmarkedet. De barrierer vi erfarede var blandt andet virksomhedernes samarbejde med kommunerne samt problematikker i forhold til, hvis de unge kommer fra et fængselsophold og ikke har gennemgået en optimal løsladelse.

Barriererne opleves som forhindringer i det sociale arbejde, men vi ser muligheder for at forbedre dem. Vi oplever forbedringspotentialer ved at der blandt andet sker en forbedring fra overgangen mellem afsoning og frihed. Dette kan medføre en afstandstagen hos de unge kriminelle fra at vende tilbage til det kriminelle miljø.

En forbedring i forhold til det sociale arbejde, der udføres af High:five, kan være mere opsøgende arbejde samt større synlighed både i fængslerne og kommunerne, så de unge bliver mere opmærksomme på projektet.

En mere krævende forbedring ligger i det forebyggende arbejde, hvor der bruges flere kræfter på at holde kriminalitetstruede unge ude af kriminalitet.

Kritiske refleksioner af egne forforståelser og antagelser

Vores forforståelse og antagelser om, at der sker en stempeling af de unge i integrationsprocessen på arbejdsmarkedet, har været styrende i forhold til at undersøge problemstillingen. Vores forforståelse og antagelse omkring stempelingen kan opleves som en bias, det vil sige, at det kan have påvirket vores resultater i en ikke-objektiv retning. Dette fokus på stempelingen har gjort, at vi i mange situationer har tolket disse som stemplende. Et eksempel herpå kan være, at vi tolker ansættelsesformen af de unge på Grundfos som stemplende, da de ansættes på andre vilkår, hvor andre teorier vil plædere for, at det er en fordel.

BA-projektet igennem har vi prøvet at være vores forforståelse bevidst og dermed prøvet at sætte os ud over stempelingen der kan forekomme, og på den måde ligeledes se det positive i situationerne. I eksemplet med ansættelsesformen, har vi fundet stempelingen negativ, men har ligeledes redegjort for at ansættelsesformen kan være positiv, og gavnligt for de unge. Da vores forforståelse og antagelse har været styrende for besvarelsen af BA-projektet, kan vi ikke sikre os, at vi i alle situationer har set ud over stempelingsteorien.

Konklusion

Samlet konkluderer vi, ud fra problemformuleringen: *"Hvordan udføres det sociale arbejde i forhold til at integrere unge kriminelle, med en plettet straffeattest, på arbejdsmarkedet?"* Straffeattesten i integrationen af de unge kriminelle på arbejdsmarkedet er en væsentlig barriere, som stiller krav til det sociale arbejde. Virksom-

hedernes sociale arbejde består blandt andet i at ville ansætte de unge, på trods af straffeattesten. Det sociale arbejde fortsætter i virksomhederne, hvor mentorfunktionen er med til at fremme integrationen.

Yderligere er vores konklusion, at der allerede udføres meget socialt arbejde i processen vedrørende integrationen af de unge kriminelle på arbejdsmarkedet. Dog er der barrierer der kan hæmme integrationen, hvorfor der ligeledes er plads til forbedringer i det sociale arbejde med at integrere de unge kriminelle på arbejdsmarkedet.

Perspektivering

Vi har gennem udarbejdelsen af vores BA-projekt haft mange diskussioner og refleksioner omkring vores problemstilling ved integrationen af unge kriminelle på arbejdsmarkedet eller i relation hertil. Disse har dog ikke været vores fokus igennem BA-projektet. Vi vil derfor i vores perspektivering give et indblik i nogle af de tanker og relaterede emner, der har optaget os undervejs og som har skærpet vores interesse yderligere, men som vi ikke har haft mulighed for at uddybe nærmere.

Den kriminelle lavalder samt nye lovforslag i forhold til straffeattesten

Regeringen ønsker, at der skal være større konsekvenser overfor de unge, der begår kriminelle handlinger. Dette med begrundelse i at større konsekvenser, kan mindske de unge kriminelles risiko for at havne i en kriminel løbebane.¹⁵ En af disse konsekvenser er, at regeringen sænker den kriminelle lavalder. Det vil sige, at unge fra 14 års alderen kan idømmes straf ved overtrædelse af Straffeloven.

Udover den kriminelle lavalder, er vi blevet interesseret i de nye lovforslag, der er blevet fremlagt i forhold til straffeattesten.

Oppositionen har fremlagt et forslag om, at give unge kriminelle mulighed for at få rensset straffeattesten hurtigere, så de har bedre mulighed for at komme på rette spor.

Venstre og Dansk Folkeparti erkender, at det kan være begrænsende i forbindelse med at søge arbejde, at have en plettet straffeattest. De mener, at en lempelse af straffeattesten vil fjerne meningen med at have straffeattester, da straffeattesten skal ses som et værktøj til virksomhederne, så de kan sikre sig, at de medarbejder de tager ind, har rene straffeattester. Venstre og Dansk Folkeparti lader det være op til virksomheder selv, hvor meget de vil se igennem fingre med den kriminalitet som der er begået.¹⁶

Forebyggende socialt arbejde

I dette afsnit har vi redegjort for vigtigheden i, at gøre en indsats for de unge inden de havner i kriminalitet, altså sætte fokus på det forebyggende arbejde. Vi er kommet ind på konkrete handlemuligheder i relation hertil. Dette er eksempelvis: Oplysningskampagner, kontaktperson til de unge og opsøgende arbejde.

¹⁵ <http://www.ft.dk/Demokrati/Partier/PartiOversigt/Venstre/Politik/Retsvaesen%20og%20domstole/Den%20kriminelle%20lavalder.asp>

¹⁵⁵ <http://politiken.dk/politik/ECE622951/straffeattester-skal-slettes-hurtigere/>

Litteraturliste

- Aadland, Einar (2006):** Og eg ser på deg. Vitenskapsteori i helse- og socialfag. 2. udgave. Universitetsforlaget. Oslo.
- Andersen, Heine og Kaspersen, Lars Bo (2005):** Klassisk og moderne samfundsteori. 3. udgave. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Balvig, Flemming (2006):** Danskernes syn på straf. Advokatsamfundet. Det Juridiske Fakultet. Københavns Universitet.
- Becker, Howard S (2005):** Outsidere. Studier i afvigelsessociologi. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Bertelsen, Preben (2002):** Personlighedspsykologi. Frydenlund. København K.
- Bourdieu, Pierre og Wacquant, Loïc (2009):** Refleksiv sociologi. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Ejrnæs, Morten (et al.) (2004):** Sociologi og socialt arbejde. Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag. Frederiksberg.
- Elm Larsen, Jørgen, Lind, Jens og Hornemann Møller, Iver (red.) (2000):** Kontinuitet og forandring. Samfundslitteratur. Frederiksberg.
- Elm Larsen, Jørgen og Hornemann Møller, Iver (2004):** Socialpolitik. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Elm Larsen, Jørgen og Mortensen, Niels (2009):** Udenfor eller indenfor. Sociale marginaliseringsprocessers mangfoldighed. Hans Reitzels forlag. København K.
- Holstein, Bjørn, Iversen, Lars og Søndergård Kristensen, Tage (2004):** Medicinsk sociologi. Foreningen af danske lægestuderendes Forlag.
- Nielsen, Elof Nellemann (et el.) (2010):** Anvendt teori. Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus, VIA University College. Århus
- Järvinen, Margaretha, Elm Larsen, Jørgen og Mortensen, Niels (2002):** Det magtfulde møde mellem system og klient. Århus Universitetsforlag. Århus N
- Järvinen, Margaretha og Mik-Meyer, Nanna (2005):** Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. interview, observationer og dokumenter. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Jørgensen, Thomas Mølsted (2009):** Arbejdsmarkedspolitik. 8. udgave. Handelshøjskolens Forlag. København Ø.
- Krogstrup, Hanne Kathrine (1999):** Det handicappede samfund – om brugerinddragelse og medborgerskab. Systime. København K.
- Knutsson, Johannes (1977):** Stämplingsteori – en kritisk granskning. Vetenskapliga gruppen.
- Kuschel, Rolf og Jørgensen, Per Schultz (2006):** Social psykologi – en introduktion. 2. udgave. Frydenlund. København K.
- Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2009):** Interview – introduktion til et håndværk. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Lingås, Lars Gunnar (2005):** Etik for social- og sundhedsarbejdere. 4. udgave. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Meeuwisse, Anna og Swärd, Hans (2004):** Perspektiver på sociale problemer. Hans Reitzels Forlag. København K. Stockholm.
- Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans og Sunesson, Sune (2007):** Socialt arbejde. En grundbog. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Mik-Meyer, Nanna og Villadsen, Kaspar (2007):** Magtens former. Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Nielsen, Beth Grothe (2000):** Kriminalitetens ofre og straffesystemet. Århus Universitetsforlag. Århus N.
- Niklasson, Gert (2007):** Social indsigt for pædagoger. 2. udgave. Frydenlund. København K.
- Nygaard, Claus (2005):** samfundsvidenskabelige analysemetoder. Forlaget samfundslitteratur. Frederiksberg C.

Olsen, Poul Bitsch og Pedersen, Kaare (2006): Problemløst projektarbejde – en værktøjsbog. 3. udgave. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg.
Oltedal, Siv og Hutchinson, Gunn Strand (2006): Modeller i socialt arbejde. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag. København K.
Ramian, Knud (2007): Casestudiet i praksis. Academica. Århus
Roepstorff, Anne K. (2010): CSR Virksomhedernes sociale ansvar som begreb og praksis. Hans Reitzels Forlag. København K.
Thagaard, Tove (2004): Systematik og indlevelse. En indføring i kvalitativ metode. Akademisk Forlag. København K.
Wilken, Lisanne (2006): Pierre Bourdieu. Roskilde Universitets Forlag. Frederiksberg C.

Love

Lov om aktiv en beskæftigelsesindsats

Lov om fuldbyrdelse af straf m.v.

Lov om rettens pleje

Lov om social service

Straffeloven

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier. Nr. 99 af 05/12 2006. vejledning nr. 3 til Serviceloven.

Artikler

Balvig, Flemming (2003): Da lov og orden kom til Danmark. Fra tidsskriftet Social kritik. Nr. 88-marts 2003.

Hussein, Asmah (2009): Utilpasset etniske minoritetsdrengene – set gennem Pierre Bourdieus briller. Fra tidsskriftet Psykologisk set nr. 76/2009

Rasmussen, Tina Juul (2010): Straffeattest holder unge ude af job. Fra Socialrådgiveren 12, 2010.

Ordbog

Politikkens elektroniske Nudansk ordbog. Søgt under ordet *fordom*

Elektroniske kilder

Cabi:

<http://www.cabiweb.dk/forside/generelt/fort%c3%a6llemaskinen/unge+kriminelle+i+job> fundet den 15.10.10

Det Nationale Netværk:

<http://www.socialtansvar.net/sw5715.asp> fundet 19.11.10

<http://www.socialtansvar.net/sw5641.asp> fundet den 19.11.10

Dansk socialrådgiverforening:

<http://www.socialrdg.dk/print.dsp?page=848> fundet den 25.11.10

Folketinget:

<http://www.ft.dk/Demokrati/Partier/PartiOversigt/Venstre/Politik/Retsvaesen%20og%20domstole/Den%20kriminelle%20lavalder.asp> fundet den 18.11.10

High:five:

<http://www.highfive.net> fundet 15.09.10

<http://www.highfive.net/unge.asp> fundet 10.10.10

<http://www.highfive.net/virksomhed.asp> fundet 5.10.10

http://www.highfive.net/download/svar_barrieredokument.pdf fundet den 20.10.10

http://www.highfive.net/download/Folder_mentor.pdf fundet den 10.11.10

Kriminalforsorgen

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=1266> fundet den 09.12.10

Politi:

<http://www.politi.dk/da/borgerservice/straffeattest/straffeattester/> fundet den 20.10.10.

<http://www.politi.dk/da/borgerservice/straffeattest/straffeattester/> fundet den 07.10.10

Pension Skejby:

<http://www.pensionskejby.dk/169-formaal.htm> fundet den 09.12.10

Unge etniske minoritetsdrengene og kriminalitet - En undersøgelse af årsager til kriminalitet samt handlemuligheder i det forebyggende sociale arbejde

Af Athra Al Tae, Maja Ankerstjerne Møller og Stine Jensen - januar 2011

Denne artikel er udarbejdet på baggrund af vores projekt omhandlende unge etniske minoritetsdrengene og kriminalitet. Vi har valgt at bygge artiklen op således, at vi har inddraget væsentlige dele fra projektet og sammenfattet disse dele til en artikel.

Vi har valgt ikke at inddrage dele af vores analyse, da uddrag af denne ikke ville give mening stående alene og uden sammenhæng, idet konteksten generelt har været af stor betydning for udarbejdelsen af vores analyse.

Resumé

Kriminalitet blandt unge etniske minoritetsdrengene har gennem de seneste år fyldt meget i den offentlige debat. Statistik understøtter, at disse unge har en høj kriminalitetshyppighed, hvilket udgør en problematik for både samfundet og den unge selv.

Dette projekt har til formål at belyse årsagsforklaringerne til, hvorfor unge etniske minoritetsdrengene i alderen 14-18 år har en høj kriminalitetshyppighed. Vi har den erkendelsesinteresse, at det er lettere at forebygge kriminalitet, når man kender til årsagerne. Ofte forklares de unges kriminelle adfærd med bl.a. kulturelle forskelle, men vi mener, at der ligger multikausale forklaringer bag problematikken, som vi belyser ud fra sociologisk og psykologisk teori.

Gennem en kontakt til Ungerådgivningen på Familiekontor Vest i Århus, undersøger vi hvilke årsagsforklaringer, man i praksis griber ind overfor. Årsagsforklaringerne samt ungerådgivernes praksis sammenholder vi med henblik på at kvalificere det forebyggende sociale arbejde med målgruppen, ved at fremsætte forslag til handlemuligheder, som kan være med til at forebygge gentagelseskriminalitet hos målgruppen.

Projektet har vi således bygget op i tre dele, hvor vi i del I beskriver og foretager en analyse af årsagsforklaringer til kriminalitet ud fra valgte teorier, i del II beskriver og analyserer vi forebyggelse af gentagelseskriminalitet, for slutteligt i del III at fremsætte forslag til handlemuligheder samt diskutere disse.

Med henblik på at udforme en artikel på baggrund af dette bachelorprojekt har vi valgt uddrag af enkelte afsnit i det samlede projekt som vil fremgå af det følgende.

Indledning

*"Knivoverfald, gaderøverier og tilfældig vold er blevet hverdag i de danske byer. Og alt for ofte er forbryderne børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk"*¹. Dette er blot én af mange udtalelser, der de sidste mange år har præget debatten i det danske samfund. Unge etniske minoritetsdrengene fylder meget i den offentlige debat og omtales ofte negativt i medierne. De er ofte i søgelyset, når det handler om kriminalitet og afvigende adfærd ift. samfundsmæssige normer og regler. Undersøgelser og statistik understøtter imidlertid denne debat, idet de viser, at der er en høj kriminalitetshyppighed blandt unge etniske minoritetsdrengene.

Det fremgår bl.a. af "Nyt fra Danmarks statistik", at kriminalitetsindekset for 15-29-årige unge mænd af udenlandsk oprindelse, heraf specielt mænd med ikke-vestlig baggrund, er særligt højt. Det skal hertil nævnes, at der er korrigeret for forskelle i befolkningsgruppernes socioøkonomiske forhold². Desuden fremgår det af tal fra 2002, at 11-12 % af mandlige indvandrere³ og efterkommere⁴ mellem 15 og 19 år modtog en strafferetlig afgørelse, mens det tilsvarende tal var 6 % for danske mænd i samme aldersgruppe⁵. Derudover fremgår det, at unge etniske minoritetsdrengene fra ikke-vestlige lande i aldersgruppen 15-19 år har en høj kriminalitetshyppighed⁶.

Den offentlige debat er med til at skabe et billede af, at denne målgruppe via gruppedannelser skaber en utryghed for deres omgivelser, og at de ikke bidrager med noget til samfundet, da de ofte er uden uddannelse eller fritidsjob. Dette er med til at forringe deres fremtidsmuligheder. Desuden er kriminaliteten med til at true de unges udvikling og kan påvirke deres identitetsfølelse og selvværd i en negativ retning.

Når man læser om unge etniske minoritetsdrengene, der begår kriminalitet, gives der mange forskellige forklaringer på, hvorfor de begår kriminalitet. Nogle forklarer det med kulturforskelle, andre med psykiske problemer og andre igen med dårlige socioøkonomiske forhold. Vores opfattelse er, at kriminaliteten ikke kan forklares ud fra en enkelt årsag, men at der ligger multikausale forklaringer bag, hvilket der ofte gør bag sociale problemer. Vi synes derfor, at det kunne være interessant at under-

¹ Artikel: Unge indvandrere gør gaderne usikre: http://avisen.dk/unge-indvandrerer-goer-gaderne-usikre_2106.aspx

² Statistik: Sociale forhold, sundhed og retsvæsen, kriminalitet og national oprindelse 2006. Opbygget ud fra statistik banken på Danmarks statistiks hjemmeside d. 6. oktober 2010. s. 1-2. http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2008/NR262_1.pdf. Se bilag nr. 5

³ *En person regnes for indvandrer, hvis personen er født i udlandet af forældre, hvoraf ingen er både dansk statsborger og født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogle af forældrene, og personen er født i udlandet, registreres personen også som indvandrer.* Skytte, Marianne (2007) s. 12

⁴ *Som efterkommere regnes personer, der er født i Danmark af forældre, hvoraf ingen er danske statsborgere født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er udenlandsk statsborger, registreres personen også som efterkommer.* Skytte, Marianne (2007) s. 12

⁵ Dahl, Karen Margrethe (2005) s. 41

⁶ Dahl, Karen Margrethe (2005) s. 46

søge, hvilke årsagsforklaringer, der ligger til grund for den høje kriminalitetshyppighed blandt unge etniske minoritetsdrengene. Vi vil i analysen af årsagerne anvende både sociologisk og psykologisk teori med hovedvægt på sociologiske teorier. Med udgangspunkt i de fundne årsagsforklaringer, vil vi dernæst undersøge, på hvilken baggrund socialrådgiveren i Ungerådgivningen på Familiekontor Vest i Århus vælger en forebyggende indsats ift. målgruppen og til sidst komme med forslag til handlemuligheder med det formål at kvalificere det forebyggende sociale arbejde med målgruppen.

Problemformulering

Vi vil undersøge, hvordan man kan forklare, at unge etniske minoritetsdrengene har en høj kriminalitetshyppighed, og på hvilken baggrund socialrådgiveren i Ungerådgivningen på Familiekontor Vest i Århus vælger en forebyggende indsats ift. målgruppen. På baggrund af ovenstående, vil vi fremsætte handlemuligheder med henblik på at kvalificere det forebyggende sociale arbejde ift. gentagelseskriminalitet hos målgruppen.

UP1

Hvilke årsager ligger der bag unge etniske minoritetsdrenge høje kriminalitetshyppighed?

UP2

På hvilken baggrund vælger socialrådgiveren i Ungerådgivningen på Familiekontor Vest i Århus en forebyggende indsats ift. målgruppen, der er i risiko for at begå gentagelseskriminalitet? Herunder vil vi kort beskrive hvilken indsats, der vælges.

UP3

På baggrund af besvarelsene i UP1 om årsagsforklaringer og UP2 om socialrådgiverens valg af indsats og baggrunden for denne, vil vi komme med forslag til handlemuligheder med det formål at kvalificere det forebyggende sociale arbejde ift. gentagelseskriminalitet hos målgruppen.

Den videnskabsteoretiske tilgang i projektet

Vi har valgt at tage udgangspunkt i kritisk realisme⁷, idet denne position er velegnet til at forklare og forstå de dybereliggende årsager til, hvorfor unge etniske minoritetsdrengene begår kriminalitet. Med udgangspunkt i kritisk realisme, kan vi identificere årsagsmekanismer til kriminalitet på flere niveauer bl.a. hos den unge, i dennes sociale netværk samt i det omgivende samfund, altså på individ, gruppe og samfundsniveau⁸.

Kritisk realismes ontologiske og epistemologiske udgangspunkt er, at virkeligheden har en objektiv eksistens. Her er man altså optaget af, at der findes en virkelighed,

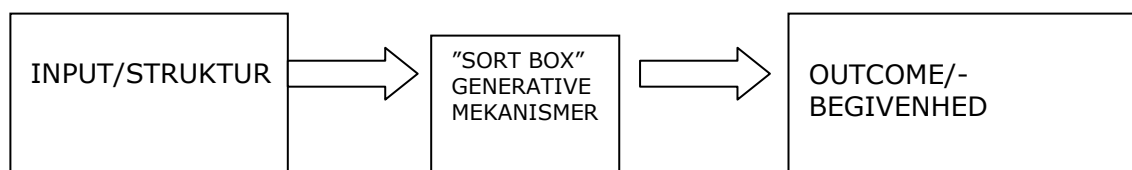
⁷ Kritisk realisme er en relativ ny videnskabsteoretisk retning, som først er udviklet i 1970'erne og fremefter. Dens grundlæggende fader er bl.a. Roy Bhasker. Andersen, Svend Aage (2007) s. 11-12

⁸ Andersen, Svend Aage (2007) s. 149

uafhængig af vor viden om den, men også at netop denne virkelighed ikke umiddelbart er empirisk tilgængelig. Kritiske realister anerkender samtidig, at den objektivt eksisterende virkelighed altid er begrebsligt formidlet⁹. I den forbindelse pointerer Danermark, at vi aldrig kan forstå, analysere eller kategorisere virkeligheden på anden måde end gennem et teoretisk sprog af begreber¹⁰. Kritiske realister er således epistemologiske relativister og anerkender, at viden er socialt frembragt¹¹. Kritiske realister mener, at man aldrig kan nå frem til den endegyldige sandhed og accepterer både deres egen og andre videnskabers fejlbarlighed¹².

I kritisk realisme rummer ontologien tre domæner: det empiriske, det faktiske og det virkelige domæne. Virkelighedens domæne består af mekanismer, som på det faktiske domæne skaber hændelser. Disse hændelser erfares dernæst på det empiriske domæne¹³.

Der findes mekanismer på forskellige niveauer i samfundet, og disse mekanismer producerer på hvert niveau forskellige konsekvenser, men de er også påvirket af de konsekvenser, som er blevet produceret af mekanismer på andre niveauer; således komplementerer de gensidigt hinanden¹⁴. Disse mekanismer betegnes som generative mekanismer inden for kritisk realisme¹⁵. Generative mekanismer kan forstås som de strukturer, der genererer eller frembringer forandringer, sociale problemer, effekter eller virkninger¹⁶. Generative mekanismer er det, der forbinder årsag og virkning/effekt, altså det, der gør rede for, hvordan input og outcome er forbundet med hinanden. En mekanisme genererer således et bestemt udfald/virkning. Generative mekanismer kan beskrives gennem teori, men de er ofte ikke direkte observerbare og kan karakteriseres som den sorte boks, som illustreret i følgende figur¹⁷.

Kilde: Launsø, Laila og Rieper, Olaf (2005) s. 18

Kritisk realisme tager altså udgangspunkt i en kompleks multikausal årsagsforklaring, hvor man er optaget af, at mange mekanismer spiller sammen og forstærker eller modvirker hinanden, så efter X følger ikke altid Y – det afhænger af samspillet mellem mekanismer i konteksten. Dette projekt har fokus på at identificere genera-

⁹ Andersen, Svend Aage (2007) s. 13-15

¹⁰ Andersen, Svend Aage (2007) s. 107

¹¹ Buch-Hansen, Hubert og Nielsen, Peter (2005) s.34

¹² Med fejlbarlighed menes der, at viden aldrig er sikker eller definitiv. Da viden ikke er en direkte refleksion af det den omhandler, er der altid mulighed for, at bestående viden erstattes af – eller udbygges med – ny viden. Buch-Hansen, Hubert og Nielsen, Peter (2005) s. 35

¹³ Andersen, Svend Aage (2007) s. 14

¹⁴ Ejrnæs, Morten og Guldager, Jens (2008) s. 65

¹⁵ Andersen, Svend Aage (2007) s. 89

¹⁶ Ejrnæs, Morten og Guldager Jens (2008) s. 66

¹⁷ Ejrnæs, Morten og Guldager Jens (2008) s. 67

tive mekanismer på forskellige niveauer ift. kriminalitet hos unge etniske minoritetsdrenge med henblik på at kunne anlægge et helhedssyn på årsagerne til de unges kriminelle adfærd.

Teorivalg

Til at belyse årsagsmekanismer til de unges kriminelle adfærd benytter vi følgende teoretikere Pierre Bourdieu, Axel Honneths anerkendelsesteori, Howard S. Beckers stemplingsteori samt teori om sekundær traumatisering. Teorisammensætningen er valgt med henblik på at finde frem til flest mulige forklaringer for at skabe et helhedssyn på problematikken. Bourdieu, Honneth og Becker bidrager alle med et sociologisk perspektiv på problematikken ift. de unges kriminelle adfærd.

Vi har overvejende anvendt Bourdieus begreber *kapital* og *habitus* med det formål at foretage en analyse af årsagsforklaringer. Vi vælger endvidere at inddrage Honneths anerkendelsesteori for at påpege, vigtigheden af anerkendelse for individet og dets udvikling. Desuden søger vi vha. Beckers stemplingsteori en forståelse og forklaring af, hvordan mediernes negative omtale af denne målgruppe samt hvordan stemplingsprocesser i samfundet generelt får konsekvenser for de unge. Ovenstående supplerer vi med teori om sekundær traumatisering, for at bidrage med et psykologisk perspektiv, for dermed at nå frem til en helhedsforklaring på problematikken og således identificere årsagerne til hvorfor disse unge begår kriminalitet.

Forebyggelse af kriminalitet

I projektets del II har vi taget udgangspunkt i Kari Killéns forebyggelsesniveauer, hvor vi konkluderer at det universelle forebyggende arbejde er uden for socialt arbejdes rækkevidde, idet det universelle forebyggende arbejde ift. vores målgruppe primært foregår i fx institutioner og skoler. Det forebyggende sociale arbejde foregår hovedsagligt på det selektive og indicerede niveau. På det selektive niveau ved at forsøge at komme en udvikling af problemer i forkøbet, og på det indicerede niveau ved at reducere og forebygge konsekvenserne af problemerne ved at intervenere¹⁸.

Endvidere har vi foretaget en analyse af ungerådgiveren på Familie kontor Vests valg af indsats samt baggrunden for denne ift. at forebygge gentagelseskriminalitet. Dette har vi gjort med baggrund interview med to socialrådgivere fra Ungerådgivningen på Familiekontor Vest i Århus, som arbejder forebyggende med kriminalitets-truede unge, eller unge der begår kriminalitet. Kvale¹⁹ siger om interview:

I et interview skabes der viden mellem interviewerens og den interviewedes synspunkter²⁰.

¹⁸ Ebbe, Kirsten og Friese, Peter (1985) s. 46

¹⁹ Steinar Kvale (1938-2008): Norsk psykolog. Den Store Danske. Gyldendals åbne encyklopædi.

²⁰ Kvale, Steinar (1997) s. 129

Således giver interview data om, hvordan informanten forstår erfaringer og begivenheder. Disse erfaringer vil vi have italesat og analyseret med henblik på at undersøge, socialrådgiverens valg af forebyggende indsats og baggrunden for dette.

Analysen er foretaget på baggrund af at sammenholde første analyse om årsagsforklaringer fra del I med kvalitative interview med ungerådgiverne fra del II. Analysen har til formål at finde frem til, hvorvidt socialrådgiverne i Ungerådgivningen griber ind over for de identificerede årsagsforklaringer i del I samt, om de er opmærksomme på andre årsager. Således bliver det muligt for os at diskutere og identificere relevante handlemuligheder som i praksis vil kunne kvalificere det forebyggende arbejde med målgruppen.

Handlemuligheder

I del III anvendes således dokumentanalysen samt de kvalitative interview, med det formål at diskutere hvilke handlemuligheder, der er relevante ift. at kunne kvalificere det forebyggende sociale arbejde med målgruppen. Her tager vi endvidere udgangspunkt i Dansk Socialrådgiverforenings "Gyldne regler for den forebyggende indsats over for kriminalitetstruede børn og unge" fra 2010 samt Ungdomskommissionens betænkning om indsatsen mod ungdomskriminalitet fra 2009.

I det følgende beskrives to af de fremstillede forslag til handlemuligheder fra projektet, hvilke vi vha. analysen er nået frem til ville være relevante i det forebyggende sociale arbejde med målgruppen. Bl.a. mener vi ift. det at inddrage den unge i fællesskabet, at man som ungerådgiver eller som skolesocialrådgiver kan forsøge at arrangere nogle foredrag, hvor tidligere kriminelle etniske minoritetsdrengene fortæller deres historie. Det skal være unge, som er ude af kriminaliteten, og som fx er i uddannelse eller har et job, så de kan fungere som rollemodeller og inspiration for den unge, mht. hvordan man kan opnå "et godt liv". Men også med det formål, at virke afskrækkende for de unge, så de får et indblik i konsekvenserne af at begå en kriminel handling. Ift. denne handlemulighed, er det vigtigt, at den unge deltager aktivt og evt. i mindre grupper sammen med foredragsholderen, hvor de fortæller deres historie, så de har mulighed for at blive hørt, forstået og anerkendt. Vi mener desuden, at dette skal foregå over en periode af flere gange. I forbindelse med disse grupper, skal det handle om at tilføre den unge nogle "redskaber" ift., hvad de kan gøre for at opnå anerkendelse og samtidig undgå at blive stemplet. Målet med dette er "hjælp-til-selvhjælp". De unge skal således hjælpes til selv at kunne vælge uhenigtsmæssige relationer og adfærd fra. De skal støttes i at kunne se de kompetencer, som de har og udfordres ift. at danne et billede af den fremtid, som de ønsker og hjælpes til at tro på, at denne fremtid er mulig at opnå.

Ungerådgivere kan ligeledes opfordre forældrene til at tage ansvar og på samme tid få forældrene til at forstå nødvendigheden af at sætte grænser for den unge. Ungerådgiveren kan bl.a. lave nogle aftaler med forældrene med henblik på at forebygge gentagelseskriminalitet. Sådanne aftaler kunne omhandle faste tidspunkter for, hvornår den unge skal være hjemme, samt at den unge skal give information om, hvor denne er.

Vi mener, at arbejdet med forældrene skal bygge på anerkendelse og respekt og ikke på trusler, som må antages at have en negativ effekt i relationen. Derfor anser vi også disse familiekontrakter som en god erstatning til forældrepålægget, hvor der er konsekvenser i form af økonomiske sanktioner. Vi finder desuden disse familiekontrakter meget væsentlige ift. målgruppen, da forældrene til de unge kan være ramt af psykiske problemer. Familiekontrakterne kan dermed være en hjælp til for-

ældrene til at støtte dem i forælderrollen. Omvendt kan de psykiske problemstillinger være så massive, at de kan besværliggøre samarbejdet, og her må man som altid foretage en vurdering af, hvad der er mest hensigtsmæssigt at iværksætte.

Konklusion

Nedenstående konklusionen har til formål at svare på vores problemformulering. Denne besvarelse tager udgangspunkt i underproblemformuleringerne, som udgør projektets tre dele – del I, II og III.

Som nævnt i indledningen, fremgår det af statistik, at unge etniske minoritetsdrenge har en høj kriminalitetshyppighed, hvorfor der er brug for yderligere viden samt en opkvalificering af arbejdet med målgruppen. I den forbindelse har vi i dette projekt haft den erkendelsesinteresse, at når man kender til årsagerne til kriminalitet, er det lettere at forebygge problematikken.

For at finde frem til årsagerne til den høje kriminalitetshyppighed blandt unge etniske minoritetsdrenge, har vi, med udgangspunkt i kritisk realisme samt vha. udvalgte teorier på et underordnet niveau, identificeret årsagsforklaringer/generative mekanismer. Vi har overvejende taget udgangspunkt i sociologiske teorier, dog suppleret med psykologisk teori, med det formål at anlægge et helhedssyn på problematikken. På baggrund af analysen i del I, fandt vi, at unge etniske minoritetsdrenge, der har en høj kriminalitetshyppighed, lever under dårlige socioøkonomiske forhold. Disse forhold viser sig bl.a. ved, at de unges familier lever under ringe økonomiske vilkår pga. starthjælpen samt pga. de vanskeligheder, de har ved at få arbejde. Desuden gælder det, for de unge og deres familier, at de har vanskeligt ved at få en uddannelse, og at de unge har svært ved at finde en læreplads. Endvidere fremgår det, at deres netværk ofte bærer præg af begrænsede ressourcer. Disse vilkår kan forstærkes af andre forhold i konteksten, som gør sig særligt gældende for denne målgruppe. Blandt andre forhold kan nævnes, at de ofte ikke føler sig anerkendt i samfundet og ofte stemples af omgivelserne. Derudover viser det sig, at de unge fra flygtningefamilier er i særlig risiko for at udvikle sekundær traumatisering. Disse forhold kan i samspil med hinanden være en årsag til, at unge etniske minoritetsdrenge har en høj kriminalitetshyppighed.

Det er her vigtigt at have for øje, at det ikke er én af de ovennævnte mekanismer, der er årsagen til, at de unge har en høj kriminalitetshyppighed. Det er derimod et samspil mellem disse mekanismer, der enten kan forstærke eller hæmme en uhenigtsmæssig adfærd hos den unge. Der er altså tale om multikausale forklaringer til de unges kriminelle adfærd.

På baggrund af ovenstående, som viser, at målgruppen kan lide mange afsavn samt, at man kan definere kriminalitet som et socialt problem, er det vigtigt med en hurtig, tidlig, helhedsorienteret og effektiv indsats. Derfor har vi været optagede af at finde ud af, hvad der i forvejen i praksis iværksættes for at forebygge gentagelseskriminalitet, samt hvad man ellers kan gøre. I den forbindelse nåede vi frem til, at det er vigtigt at afdække og dermed gribe ind over for samtlige identificerede generative mekanismer/årsagsforklaringer, som der ligger bag den unges kriminelle adfærd. Her er det ligeledes vigtigt at anlægge et helhedssyn i arbejdet med den enkelte unge, når man vælger en indsats. Helhedssynet er med til at sikre, at der netop gribes ind over for samtlige generative mekanismer, og at man på den baggrund iværksætter indsatser, som kan være med til at sikre, at indsatsen får den rette effekt. Vi har derfor undersøgt, på hvilken baggrund socialrådgiveren i Ungerådsgivningen på Familiekontor Vest i Århus vælger en forebyggende indsats ift. mål-

gruppen. Her viser det sig, at socialrådgiveren, ud fra de forudsætninger de har, bl.a. vælger en indsats med baggrund i de årsagsforklaringer, som vi fandt frem til. Endvidere mener de, at der findes andre årsager til, at de unge har en høj kriminalitetshyppighed. Disse anser vi for et relevant supplement til de årsagsforklaringer, som vi identificerede i analysedel I.

Vi mener, at ungerådgiverne overordnet med deres forebyggende indsatser griber ind over for gentagelseskriminalitet, henholdsvis på det selektive og indicerede niveau, således at de forsøger at komme en udvikling af problemerne i forkøbet eller forsøger at reducere og forebygge konsekvenserne af problemerne ved at intervenere.

På baggrund af analyse del I om årsagsforklaringer sammenholdt med analyse del II om ungerådgiverens valg af indsats og baggrunden for denne, fremsatte vi forslag til handlemuligheder, som kan være med til at kvalificere det forebyggende sociale arbejde ift. gentagelseskriminalitet hos målgruppen. Ift. disse handlemuligheder var vi specielt optaget af, at de skal tilføre den unge flere ressourcer, bidrage til anerkendelse, forebygge sekundær traumatisering samt imødegå stempling. Vi er opmærksomme på, at der ikke er sikkerhed for, at de handlemuligheder, som vi har fremsat, får den ønskede virkning, idet dette afhænger af konteksten, hvor der kan forekomme modvirkende generative mekanismer.

Ift. disse forslag til handlemuligheder har vi gjort os etiske overvejelser mht. arbejdet med målgruppen. Her mener vi, at det bl.a. er vigtigt ikke at diskriminere og at være opmærksom på ikke at iværksætte en indsats, som kan virke stemplende i sig selv.

Under udarbejdelsen af dette projekt, er vi kommet frem til forskellige årsagsforklaringer til den høje kriminalitetshyppighed hos målgruppen. Vi kan desuden konkludere, at ungerådgiverne på Familiekontor Vest i Århus i denne forbindelse udfører et godt stykke arbejde ift. at gribe ind her over for, og dermed forebygger gentagelseskriminalitet hos målgruppen. Dog mener vi, at der hele tiden, i takt med udviklingen, stadig kan gøres mere for at forebygge gentagelseskriminalitet med henblik på at kvalificere det forebyggende sociale arbejde med målgruppen.

Litteraturliste

Bøger

- Andersen, Heine og Kaspersen, Lars Bo (2007): *Klassisk og moderne samfundsteori*. København. Hans Reitzels Forlag
- Andersen, Svend Aage (2007): *Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde – en introduktion og forskningsoversigt* – arbejdsnotat. Århus. Social skriftserie
- Balvig, Flemming (2006): *Den ungdom! Om den sig stadig mere omsiggribende lovlydighed blandt unge i Danmark*. Glostrup. Det kriminalpræventive råd
- Becker, Howard S. (2005): *Outsidere – studier i afvigelsessociologi*. København. Hans Reitzels Forlag
- Bourdieu, Pierre og Wacquant, Loïc J.D. (1996): *Refleksiv sociologi – mål og midler*. København. Hans Reitzel Forlag
- Buch-Hansen, Hubert og Nielsen, Peter (2005): *Kritisk realisme*. Frederiksbjerg. Roskilde universitetsforlag
- Cullberg, Johan (1999): *Dynamisk Psykiatri*. 5. rev. udgave. København. Hans Reitzels Forlag

- Ebbe, Kirsten og Friese, Peter (1985): *Miljøarbejde: En grundbog om forebyggende socialt arbejde i lokalsamfundet*. København. Akademisk Forlag
- Ejrnæs, Morten og Guldager Jens (2008): *Helhedssyn og forklaring*. København. Akademisk udgave
- Ejrnæs, Morten et al. (2004): *Sociologi og socialt arbejde*. Frederiksbjerg. Danmarks Forvaltningshøjskole
- Honneth, Axel (2005): *Behovet for anerkendelse – en tekstsamling*. København. Hans Reitzels Forlag
- Honneth, Axel (2006): *Kamp om anerkendelse – sociale konflikters moralske grammatik*. København. Hans Reitzels Forlag
- Hutchinson, Gunn Strand og Oltedal, Siv (2006): *Modeller i socialt arbejde*. 2. udgave. København. Hans Reitzels Forlag
- Høilund, Peter og Juul, Søren (2005): *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. København. Hans Reitzels Forlag
- Jappe, Erik (2006): *Børne- og Ungdomskriminalitet*, 4 rev. udgave. København. Frydenlund
- Killén, Kari (2001): *Barndommen varer i generationer*. København. Hans Reitzels Forlag
- Killén, Kari (1993): *Omsorgssvigt er alles ansvar*. København. Hans Reitzels Forlag
- Kvale, Steiner (1997): *Interview, en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København. Hans Reitzels Forlag
- Krogstrup, Hanne Kathrine (1999): *Det handicappede samfund – om brugerinddragelse og medborgerskab*. Århus. Forlaget Systime
- Lingås, Lars Gunnar (2005): *Etik for social og sundhedsarbejdere*. København. Hans Reitzels Forlag
- Meuwisse, Anna og Swärd, Hans (2004): *Perspektiver på sociale problemer*. København. Hans Reitzels Forlag
- Meuwisse, Anna og Swärd, Hans og Sunesson, Sune (2007): *Socialt arbejde – en grundbog*. 2. udgave. København. Hans Reitzels Forlag
- Nielsen, Elof Nellemann og Hansen, Steen Juul (et al.) (2010): *Anvendt teori – Social skriftserie*, Via University College. Socialrådgiveruddannelsen Aarhus
- Olsen, Poul Bitch, Pedersen, Kaare (2003): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. Frederiksbjerg C. Roskilde Universitetsforlag
- Reinecker, Lotte og Jørgensen, Peter Stray (2005): *Den gode opgave*. 3. udgave. Frederiksbjerg C. Samfundslitteratur
- Skytte, Marianne (2007): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. 3. rev. udgave. København. Hans Reitzels Forlag
- Stokkebæk, Anne (2007): *Psykologi 1. Udviklingspsykologi*. 2. udgave. København. Nyt nordisk forlag Arnold Busck
- Svendsen, Grete (2001): *Traumatiserede flygtninge og socialt arbejde*. København. Dansk Flygtningehjælp
- Thagaard, Tove (2004): *Systematik og indlevelse – en indføring i kvalitativ metode*. København. Akademisk Forlag
- Thurén, Torsten (1995): *Videnskabsteori for begyndere*. København. Munksgaard
- Wilken, Lisanne (2006): *Pierre Bourdieu*. Frederiksbjerg. Roskilde Universitet

Kompendium

7. semester efterår 2010 nr. 377:

- Launsø, Laila og Rieper, Olaf (2005): *Forskning om og med mennesker*. Mennesketyper og forskningsmetoder i samfundsforskning. København. Nyt Nordisk Forlag. s. 12-42

Elektroniske kilder

- Center for borgere.dk: *Udvisning af Danmark*. Fundet d. 09 november 2010. <http://www.borger.dk/Emner/udlaendinge-i-danmark/ophold/i/danmark/ophold-og-asyl-Sider/udvisning-af-danmark.aspx>
- Hatting, John og Post, Bettina (2009): *Ungdomskommissionen siger forebyggelse – Vi siger ja tak!!* Fundet d. 20. november 2010. <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=2610>
- Lund, Michael (2007): *Unge indvandrere gør gaderne usikre*. Fundet d. 25. september 2001. http://avisen.dk/unge-indvandrere-goer-gaderne-usikre_2106.aspx
- Dansk Flygtningehjælp: *Hvem er flygtning?* Fundet d. 24. november 2010. <http://flygtning.dk/viden-fakta/flygtninge-i-verden/hvem-er-flygtning/>
- International Federation and Social Workers (2005): *Definition af socialt arbejde*. Fundet d. 17. november 2010. <http://www.ifsw.org/p38000407.html>
- Jonshøj, Rolf (2010): *Nu kan 12-årige få elektronisk fodlænke*. Fundet d. 15. oktober 2010. <http://www.dr.dk/Nyheder/Politik/2010/06/04/101558.htm>
- Karkov, Rasmus (2008): *Kriminaliteten blandt udlændinge eksploderer*. Fundet d. 5. oktober 2010. http://avisen.dk/kriminaliteten-blandt-udlaendinge-eksploderer_1113.aspx
- Malthé, Eva og Elklit, Ask et al.: *PTSD og børn*. Fundet d. 27. oktober 2010. <http://www.ptsdforum.dk/boern.html>
- Nørbygaard, Kim (2010): *Aldrig langt til en sagsbehandler*. Fundet d. 15. november 2010. <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=4516>
- Sloth, Søs Lykke (2007): *Amnesty: Regeringen skal afskaffe starthjælpen*. Fundet d. 20.11.2010. <http://www.berlingske.dk/danmark/amnesty-regeringen-skal-afskaffe-starthjaelpen>
- Thede, Anette (2002): *Den danske indvandredebat s. 1*. Fundet d. 10. oktober 2010. <http://www.faktalink.dk/faktalink/titelliste/etni>
- Westermann, Peter (2010): *Frygt for ny kriminel lavalder*. Fundet d. 12. oktober 2010. <http://www.berlingske.dk/danmark/frygt-ny-kriminel-lavalder>

Rapporter og undersøgelser

- Dahl, Karen Margrethe (2005): *Etniske minoriteter i tal*. Forskningsafdelingen for børn: Integration og ligestilling. Socialforskningsinstituttet.
- Rasmussen, Lissi (2010): *"Livshistorier og kriminalitet" – en empirisk undersøgelse af etniske minoritetsunge i Københavns Fængsler, deres baggrund, status og fremtid. Hvilke kommunikationsmuligheder er der?* Center for Islamisk Tænkning (CEIT) Det Teologiske Fakultet. Københavns Universitet.
- Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration (2009): *Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration: Rapport om marginaliserede nydanske børn og unge*. København.
- Zeuner, Lille og Højland, Jeppe (2003): *Unge i det kriminelle felt – et studium af forskningslitteratur*. København, Socialforskningsinstituttet

Statistik

- *Sociale forhold, sundhed og retsvæsen, kriminalitet og national oprindelse 2006*. Opbygget ud fra statistik banken på Danmarks statistiks hjemmeside d. 6. oktober 2010. http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2008/NR262_1.pdf

Artikel fra tidsskrift

- Hussain, Asmah (2009): *Utilpassede etniske minoritetsdrengene – set gennem Pierre Bourdieus briller*. Psykologisk Set.nr.76/2009 s. 33-38.

Love

- Lov om Social Service: Lov 573 af 24/06 2005, jf. lovbekendtgørelse 941 af 5/10 2009, senest ændret ved lov 629 af 11/6 2010 § 1
- Lov om en aktiv socialpolitik: Lov 455 af 10/6 1997, jf. lovbekendtgørelse 946 af 1/10 2009, ændret ved lov 573 af 21/5 2010
- Udlændingelov: Lov 226 af 08/06 1983, jf. lovbekendtgørelse 785 af 10/8 2009 senest ændret ved lov 573 af 31/5 2010 § 3
- Lov om rettens pleje: Lov 90 af 11/4 1916, jf. lovbekendtgørelse 1053 af 29/10 2009 senest ændret ved lov 718 af 25/6 2010 § 2
- Forvaltningsloven: Lov 571 af 19/12 1985, jf. lovbekendtgørelse 1365 af 07/12 2007, ændret ved lov 503 af 12/6 2009 § 1
- Vejledning om forvaltningsloven nr. 11740 af 04/12 1986

Andre

- Dansk Socialrådgiverforening (2010): *Debatoplæg: Gyldne regler for indsatsen over for kriminalitetstruede børn og unge*. Fundet d. 15. november 2010. <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=4155>
- Dansk Socialrådgiverforening (2000): *Etikvejledningen*. Fundet d. 1. september 2001. <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=1009>
- Den Store Danske. Gyldendals åbne encyclopædi. <http://www.denstoredanske.dk>
- Ungdomskommissionen vedrørende ungdomskriminalitet (2009): *Betænkning nr. 1508 om indsatsen mod ungdomskriminalitet*. København

Konstruktioner af socialt arbejde

Af Tine Hamann Christensen og Karla Hammerskov Andersen - januar 2011

Resumé

Den Pædagogisk-Socialfaglige Højskole er i disse år ved at undersøge mulighederne for at indgå samarbejdsaftaler med relevante uddannelsesinstitutioner i Sichuan Provinsen i Kina. Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus har i den forbindelse kontaktet Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University med henblik på en fremtidig udveksling.

Denne opgave undersøger, hvordan de to socialrådgiveruddannelser forstår den genstand de skal udveksle, nemlig socialt arbejde. Vi konkluderer at de to socialrådgiveruddannelser har to forskellige, om end ikke modsatrettede, forståelser af socialt arbejde. Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University konstruerer socialt arbejde som et 'hjælpende fag', der skal hjælpe folk i nød, mens Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus konstruerer socialt arbejde som et 'menneskeudviklende' fag, der arbejder for menneskelig udvikling og opblomstring.

De to socialrådgiveruddannelser er autonome og operationelt lukkede systemer, som kun kan forstå socialt arbejde ud fra dets egne organisationsinterne koder. For at sandsynliggøre udvekslingen af socialt arbejde mellem de to socialrådgiveruddannelser, anbefaler vi dem blandt andet at udarbejde en kontrakt samt at forenes om et fælles begrebsreservoir.

Indledning

I 2009 tages de indledende skridt til etableringen af et samarbejde mellem Sichuan Normal University og Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus. Dette år sender den Pædagogisk-Socialfaglige Højskole, PSH en delegation til Sichuan University for at undersøge mulighederne for et fremtidigt pædagogisk og socialfagligt samarbejde mellem Sichuan Normal University og PSH's uddannelsesinstitutioner. I efteråret 2010 konkretiseres samarbejdet mellem Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus Og Sichuan Normal University idet der afholdes et møde med repræsentanter fra de to uddannelsesorganisationer, hvor indholdet af samt rammerne for et fremtidigt samarbejde omkring socialt arbejde, drøftes.

Mødet resulterede i en gensidig interesse for et fremtidigt samarbejde, uden dog at munde ud i endelige bud vedrørende indholdet samt vilkårene for udvekslingen. Der foreligger derfor på nuværende tidspunkt ingen formel aftale mellem de to uddannelsesinstitutioner.

Som internationale socialrådgiverstuderende er vi interesserede i mødet mellem det lokale og det globale og de udfordringer og/eller muligheder, der opstår i et sådan møde. Da vi hørte om det indledende samarbejde mellem de to socialrådgiveruddannelser, blev vi således optaget af at undersøge dette fænomen nærmere. Formålet med denne opgave er, ud fra et systemteoretisk udgangspunkt, at undersøge hvilke vilkår det indledende samarbejde mellem de to socialrådgiveruddannelser er underlagt og på baggrund af opgavens resultater at anvise handlemuligheder, der kan bidrage til at sandsynliggøre en fremtidig udveksling.

Vi er af den opfattelse, at to organisationer fra to forskellige lande med to forskellige kontekster og traditioner nødvendigvis må have forskellige forståelser af genstanden for udveksling, nemlig socialt arbejde og at denne forskellighed må vanskeliggøre en sådan udveksling.

Derfor har vi i vores opgave indsnævret vores fokus, således at vi ikke undersøger udvekslingens vilkår i bred forstand, men vælger at kigge på de to socialrådgiveruddannelsers konstruktioner af socialt arbejde, som de kommer til syne, når de italesætter deres forventninger til udvekslingen. Vi er således ikke interesserede i at komme nærmere en forståelse af, hvad socialt arbejde er, men derimod at undersøge hvordan de to socialrådgiveruddannelser konstruerer socialt arbejde, når de italesætter deres forventninger til udvekslingen.

Vi arbejder ud fra en hypotese om, at de to socialrådgiveruddannelser i deres konstruktion af socialt arbejde, knytter an til to forskellige funktionssystemer og derfor har to forskellige forståelser af, hvad socialt arbejde er.

Undersøgelsen tager sit empiriske afsæt i to kvalitative interviews med en informant fra henholdsvis Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus og Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University.

Problemformulering

Hvordan konstruerer de to organisationssystemer, Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus og Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University, socialt arbejde når de iagttager deres forventninger til den fremtidige indbyrdes udveksling af socialt arbejde?

UP1: Hvilke organisationsinterne konstruktioner af socialt arbejde danner de to organisationssystemer, når de afgrænser sig selv fra deres omverden?

UP2: Hvilke organisationsinterne konstruktioner af socialt arbejde danner de to organisationssystemer, når de kommunikativt knytter an til begreberne: Faglighed, professionalisme, menneskelig kompetence, etik og socialt problem?

UP3: Hvilke funktionssystemer knytter de to organisationssystemer an til, når de konstruerer socialt arbejde?

Socialt arbejde i Kina

Socialt arbejde er et nyt fag i Kina og er derfor stadig under udvikling. Fra 1949 og frem til 1980 eksisterede der ikke socialrådgiveruddannelse i Kina på grund af regeringens ideologiske overbevisning i denne periode.¹ Efter at Kina er gået fra planøkonomi til markedsøkonomi, er der opstået nogle sociale problemer, som man hidtil ikke har set. Urbaniseringen har medført voksende arbejdsløshed samt et brud med de traditionelle familiemønstre. Traditionelt tog familien sig af en stor del af de sociale problemer, man nu oplever i Kina. Bruddet med det traditionelle familiemønster

1 W.K et al. s. 376

medfører også problematikker omkring ældrebyrden, som med Kinas regerings restriktioner på børnefødsler bliver en udfordring i fremtiden.² I Kina er der derfor de sidste 10 år blevet udviklet mange socialrådgiveruddannelser, så der kan uddannes professionelle til at tage sig af disse problemer.³ I forbindelse med jordskælvet i Sichuan Provinsen i 2008 valgte regeringen at opføre en socialrådgiveruddannelse i netop denne provins. Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University har således en kort historie og har derfor endnu ikke færdiguddannet socialrådgivere. Uddannelsen er etableret på et stort og anerkendt universitet, som på nuværende tidspunkt har 10 socialrådgiverstuderende.

Niklas Luhmann

Vi har til besvarelse af opgavens problemformulering valgt at benytte os af den tyske sociolog Niklas Luhmann og hans teori om sociale systemer. Luhmann leverer et program for iagttagelse af, hvordan sociale systemer iagttager⁴ og giver dermed os som iagttagere mulighed for, at få et indblik i de rationaler og logikker som præger de to socialrådgiveruddannelsers interne konstruktion af socialt arbejde.

Udgangspunktet for Luhmann er, ligesom vi genkender det hos de klassiske sociologer som Émilie Dürkheim eller Max Weber, at det moderne samfund er differentieret i en række forskellige systemer, som hver varetager forskellige funktioner og som arbejder ud fra hver deres særegne logik.⁵ Luhmann kalder disse systemer for sociale systemer. Systemerne er operationelt lukkede, men kognitivt åbne.⁶ Den operationelle lukkethed betyder, at systemerne kun kan forstå og behandle information i dets egne kode.⁷ Systemet kan i den forstand ikke operere uden for sit eget systems grænser. Systemerne er dog kognitivt åbne i den forstand, at de godt kan iagttage andre systemer.⁸

Luhmann opererer med tre typer af sociale systemer henholdsvis interaktionssystemer, organisationssystemer og funktionssystemer.⁹ Vi vil i opgaven benytte os af to af disse systemtyper, nemlig organisationssystemer og funktionssystemer.

Funktionssystemer er abstrakte systemer af kommunikationslogik som stilles til rådighed for samfundet organisationssystemer, og som farver disses kommunikation.¹⁰ Funktionssystemerne opererer med hver deres særegne logik i skabelsen af mening.¹¹ Eksempler på funktionssystemer kan være det økonomiske system, som opererer med koden at have/ikke at have eller retssystemet, der opererer med koden ret/uret. Organisationssystemer er mindre sociale systemer, som ikke råder over

2 Chi, s. 373

3 W.K et al. s. 377

4 Mik-Meyer og Villadsen 2007, s. 95

5 Ibid. s. 95

6 Forelæsning ved Lars Thorup Larsen d. 3.11.09

7 Luhmann 1997, s. 66

8 Forelæsning ved Lars Thorup Larsen d. 3.11.09

9 Esmark et al. 2005, s. 232

¹⁰ Mik-Meyer og Villadsen 2007, s. 97

¹¹ Mik-Meyer og Villadsen 2007, s. 95

sine egne koder, men gør brug af funktionssystemets koder i sin kommunikation.¹² Organisationssystemer er kendetegnet ved at kunne producere og fastholde beslutninger samt stille bestemte kriterier til dets medlemmer.¹³ Eksempler på et organisationssystem kunne være en kirke, en forvaltning eller en skole.

Analysestrategier

Opgavens empiriske materiale analyseres ved brug af to af systemteoriens centrale analysestrategier hhv. systemanalysen og den semantiske analyse. De to analysestrategier sætter hver i sær en forskel op med hjælp af hvilken en andenordens-iagttagelse bliver mulig.

Systemanalysen iagttager gennem forskellen system/omverden. Det betyder, at man i en systemanalyse iagttager, hvordan et socialt system konstituerer sig selv ved at trække en grænse mellem systemet selv og dets omverden.¹⁴

Det, som et system udsiger om sin omverden er ifølge Luhmann intet andet end en systemintern konstruktion.¹⁵ Systemets omverdensbeskrivelse kan i den forstand kun sige noget om systemet selv. I vores analyse vil betingelserne for, hvad der indikeres på indersiden af forskellen system/omverden være organisationernes egen sondring mellem sig selv og sin omverden.¹⁶

Den semantiske analyse iagttager gennem forskellen begreb/mening.¹⁷ I den semantiske analyse er man interesseret i, hvordan organisationer kommunikativt skaber sig selv.¹⁸ I den semantiske analyse opfattes begreber som kondensering af mening, hvilket samtidig indebærer, at begreber ikke kan have nogen entydig mening.¹⁹ Meningen med begrebet fremgår kun i kraft af det modbegreb, der knyttes til begrebet.²⁰ Begrebet 'sød' får forskellige betydninger afhængigt af om 'sød' stilles overfor modbegrebet 'dum' eller modbegrebet 'sur'. Via modbegrebet identificeres således meningen med begrebet. I vores analyse vil betingelserne for, hvad der indikeres på forskellens markerede inderside, altså være hvilke begreber organisationerne fortætter mening i, mens forskellens umarkerede yderside vil udsige meningen, som systemet fortætter i begrebet.

Analyse

Systemanalysen

I systemanalysen finder vi frem til at Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University beskriver socialt arbejde som serviceorienteret fag hvis opgave er at servicere

¹² Ibid. s. 97

¹³ Esmark et al. 2005, s. 233

¹⁴ Andersen 1999, s. 132

¹⁵ Andersen 1999, s. 133

¹⁶ Ibid. s. 116

¹⁷ Andersen 2006, s. 36

¹⁸ Mik-Meyer og Villadsen 2007, s. 100

¹⁹ Andersen 2006, s. 36

²⁰ Meyer og Villadsen 2007, s. 100

og hjælpe folk i nød på baggrund af en række færdigheder. Socialt arbejde konstrueres dels som et professionelt fag, der består af veluddannede socialarbejdere og undervisere, dels som et praksisorienteret fag, som legitimerer dets egen eksistens gennem dets tætte tilknytning og viden om praksis. Endelig er socialt arbejde et fag, som bør orientere sig i sin omverden.

Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus iagttager i flere situationer socialt arbejde ud fra forskellen 'flere perspektiver/et perspektiv'. Vi har iagttaget, hvordan Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus knytter uddannelse an til socialt arbejde. Vi har identificeret en konstruktion af det sociale arbejde som værdibaseret, på baggrund af en etisk stillingtagen i forhold til udøvelsen af det sociale arbejde. Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus iagttager altså socialt arbejde som et fag baseret på værdier, som eksempelvis inddragelse og ejerskab. Vi har ligeledes identificeret et fokus på en øget effektivitet i det sociale arbejde. Endeligt har vi kunne iagttage, at det sociale arbejde, som en gennemgående tendens italesættes som et åbent og foranderligt fag, der med fordel kan indhente viden og erfaringer på tværs af grænser.

Semantisk analyse

I den semantiske analyse ser vi at Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University gennem begreberne; menneskelig kompetence, professionalisme og etik beskriver socialt arbejde som fag, hvis primære formål er at hjælpe mennesker i nød. Hjælp anses både som en menneskelig kompetence og en etisk målsætning. Menneskelig kompetence italesættes endvidere som evnen til at være åben og nysgerrig i stedet for lukket og snæversynet. Det sociale arbejde konstrueres ydermere som et professionelt fag, hvor erfaring og uddannelse spiller en stor rolle.

Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus beskriver gennem begreberne; menneskelig kompetence, etik, faglighed og socialt problem, socialt arbejde som et fag der gennem inddragelse og med respekt for den enkelte, arbejder for menneskelig udvikling og opblomstring. Socialt arbejde arbejder med komplekse problemer og bør i håndteringen af disse anlægge brede og mange perspektiver – perspektiver der i kraft af socialrådgiverens åbne og nysgerrige indstilling til sin omverden, må udfordres, nytænkes og revurderes.

Resultaterne fra systemanalysen og den semantiske analyse kan sammenfattes i følgende skema:

Socialt arbejde	Socialrådgiveruddannelsen Aarhus	Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University
Rolle	Sikre menneskelig udvikling og opblomstring	Leverandør af hjælp
Mål	Menneskelig opblomstring og udvikling	Hjælpe folk i nød
Målgruppe	Ingen anknytning	Folk i nød
Borgeren	Den formbare/udviklende borger	Den hjælpetrængende borger
Etiske værdier	Give plads til den enkelte gennem inddragelse	Hjælpe
Metode	Inddragelse og ejerskab	Ikke forvalte
Faglighed	Anskue problemer og organisere aktiviteter ud fra mange perspektiver	Ingen anknytning
Færdigheder	Koordination og helhedssyn.	Tekniske færdigheder
Relation til sin omverden	Orienterer sig mod sin omverden. Importere viden Åben/nysgerrig	Orienterer sig mod sin omverden Importere viden Åben/nysgerrig
Profil	Videns- og praksisbaseret fag	Professionelt fag Praksisbaseret fag
Det sociale arbejdes genstandsfelt	Komplekse sociale problemer	Ingen anknytning

Funktionssystem

I opgavens UP3 undersøges hvilke funktionssystemer de to socialrådgiveruddannelser knytter an til når de konstruerer socialt arbejde.

Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University knytter an til omsorgssystemet og det etiske funktionssystem, når det iagttager det sociale arbejde, hvorefter socialt arbejde kommer til syne som et hjælpende og etisk funderet fag. Det vil med andre ord sige, at Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University benytter sig af koden hjælp/ikke hjælp samt koden agtelse/misagtelse, når det iagttager socialt arbejde.

Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus knytter i deres konstruktion af socialt arbejde an til såvel det pædagogiske som det etiske funktionssystem og iagttager som følge deraf socialt arbejde, dels som et pædagogisk redskab der skal skabe udvikling og fremgang, dels som et fag igennem hvilket det bliver muligt at agte borgeren.

	Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus		Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University	
Funktions-opkobling	Pædagogiske system	Etiske system	Omsorgs-systemet	Etiske system
Kode	Udvikling/ikke udvikling	Agtelse/mis-agtelse	Hjælp/ ikke-hjælp	Agtelse/ misagtelse
Socialt arbej-des fremtræ-delsesform	Menneske-udviklende fag	Etisk funderet fag	Hjælpende fag	Etisk funderet fag
Borgerens fremtrædel-sesform	Den formbare/ udviklende borger	Den misag-tede borger	Den hjælpetrængende borger	Den misagtede borger

Ligesom det pædagogiske funktionssystem, gennem koden bedre/dårligere dannelsesmæssigt, former det formbare barn/elev/studerende/kursist,²¹ kan man argumentere for, at Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus former den formbare borger gennem koden bedre/dårligere udviklingsmæssigt. Det sociale arbejdes pædagogiske program adskiller sig imidlertid fra mere traditionelle pædagogiske programmer, ved ikke at have et specifikt mål for, hvad borgeren skal formes til.

Når Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus iagttager socialt arbejde, gør den det ikke alene ud fra koden bedre/dårligere udviklingsmæssigt, men også ud fra skelnen agtelse/misagtelse. Socialt arbejde skal således tage stilling til på hvilken måde man kan sikre menneskelig udvikling uden at misagte borgeren.

De to socialrådgiveruddannelsers anknævnng til funktionssystemer kan sammenfattes i følgende skema:

Begge organisationer knytter i deres konstruktion af det sociale arbejde an til det etiske funktionssystem og betragter således socialt arbejde som et etisk funderet fag, der i dets stræben mod at indfri dets mål må benytte sig af koden agtelse/misagtelse. Mens Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus eksemplificerer det at agte med værdier som inddragelse og ejerskab, beskriver Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University det at agte, som det at servicere eller hjælpe.

Det er interessant at to socialrådgiveruddannelser der opererer i to meget forskellige politiske, kulturelle og historiske kontekster, deler nogle grundlæggende antagelser om det sociale arbejde.

Man kan overveje om det sociale arbejde har etableret sig som et internationalt og globalt fag i en sådan grad, at man kan betragte det sociale arbejde som et slags semantisk koblingsområde som forskellige organisationssystemer på tværs af geografiske og kulturelle grænser, kan knytte an til og forme deres kommunikation efter.

21 Andersen 2006, s. 177 f.

Man kan således forestille sig, at socialt arbejde eksisterer som et slags reservoir af begreber, der stilles til rådighed for andre organisationer og som farver disse organisationers kommunikation. Når de to socialrådgiveruddannelser således italesætter socialt arbejde som et etisk funderet fag, kan det tolkes som et udtryk for, at det sociale arbejde har formålet at etablere sig selv som et semantisk koblingsområde, som italesætter sig selv som etisk funderet.

En sådan tanke er interessant, idet den udfordrer den gængse tanke om det sociale arbejdes kontekstspecifikke natur. Det virker således til at socialt arbejde, på trods af at være forankret i forskellige kontekster, har indlejret i sig nogle mere universelle og globale antagelser.

Handlemuligheder

Selvom Luhmann ikke i sig selv er handleanvisende, benytter vi hans teoretiske indsigter til at ligge til grund for og skabe en ramme omkring vores handleanvisninger. Når vi benytter Luhmann indvilger vi samtidig i at acceptere præmissen om de sociale systemers operationelle lukkethed. Det er derfor ikke muligt for sociale systemer at forstå hinanden eller sætte sig i den andens sted. Vores handleanvisninger vil derfor ikke have som ambition at skabe en fælles forståelse af socialt arbejde, men derimod at øge de to socialrådgiveruddannelsers forståelse af hinanden ved at få dem til at acceptere eller erkende præmissen om, at sociale systemer ikke har uhindret adgang til hinandens organisationsinterne univers.

I vores handleanvisninger adresserer vi spørgsmålet om, hvordan to operationelt lukkede autopoietiske systemer, der opererer med to forskellige konstruktioner af socialt arbejde, kan overskride de udfordringer som deres systemers lukkethed afføder og således muliggøre en udveksling af socialt arbejde.

Vi har foreslået de to socialrådgiveruddannelser at indgå i en socialfaglig diskussion omkring det sociale arbejde og igennem andenordens-iagttagelser, blive mere bevidst om den måde, hvorpå de selv og andre skelner socialt arbejde fra ikke socialt arbejde. Derudover har vi lagt op til, at organisationerne indgår en kontrakt, idet kontrakten vil sikre en vedvarende kommunikation i fremtiden ved kontinuerligt at irritere de to organisationer. Vi har endvidere foreslået socialrådgiveruddannelserne at inddrage den internationale etikvejledning som et semantisk reservoir der gør det muligt for organisationerne at kommunikere uforstyrret om udvekslingen af det sociale arbejde. Slutteligt anbefalede vi, på kontraluhmannsk vis, socialrådgiveruddannelserne at arrangere et fælles informationsmøde, hvor organisationerne ved at højne deres indblik i hinandens kontekster, muliggør øget forståelse og accept af hinandens forskellighed.

Perspektivering

Vi har i opgaven loyalt benyttet Luhmanns univers. Med Luhmann i hånden får vi ikke redskaber til at undersøge, hvordan organisationernes kontekst spiller ind på den måde, organisationerne forstår sin omverden.

Da socialt arbejde er et kontekstspecifikt fag, hvis karakter og fremtrædelsesform varierer afhængigt af det samfund socialt arbejde er indlejret i, har vi fundet det relevant at reflektere over, hvilken indflydelse de to socialrådgiveruddannelsers respektive samfundsmæssige kontekst, kan have for måden, hvorpå de konstruerer det sociale arbejde.²²

At socialt arbejde på Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University beskrives som et hjælpende fag, der skal hjælpe folk i nød kan have en lokal såvel som en national forankret forklaring.

Socialrådgiveruddannelsen i Chengdu blev oprettet som følge af det store jordskælv i 2008 i Sichuan provinsen, som kostede 51.151 mennesker livet og efterlod 4,8 millioner hjemløse.²³ Katastrofen resulterede i, at regeringen etablerede en socialrådgiveruddannelse på Sichuan University og også flere frivillige organisationer og internationale NGO'er iværksatte initiativer i provinsen, der iblandt Red Barnet. Red Barnet har i samarbejde med Sichuan Normal University blandt andet oprettet de såkaldte 'child friendly spaces' – hvor børn der har mistet deres forældre eller på anden vis er berørt af jordskælvet kan deltage i forskellige aktiviteter, der er faciliteret af såvel pædagoger som socialrådgivere.²⁴ Meget af det sociale arbejde i Sichuan provinsen har således fokus på at hjælpe de mange berørte efter jordskælvet, både i forhold til at sikre dem husly og mad, men også i forhold til at imødekomme særligt børnenes behov for omsorg og leg. Dette akutte behov for dækning af basale behov kan måske forklare, hvorfor Sichuan University' betragter socialt arbejde som et hjælpende fag, hvis formål er at hjælpe folk i nød.

Måske kan noget af forklaringen også findes ved at kigge på det sociale arbejdes kontekst i Kina mere overordnet. Kina står i dag overfor arbejdsløshedsproblemer og problemer i forhold til fattigdom, især i landdistrikter på grund af en udbredt urbanisering.²⁵ Det sociale sikringssystems fastsatte rater for minimumsindkomst er meget lave og det offentlige udbetaler ofte et beløb, der er lavere end denne rate.²⁶ Fremkomsten af disse problemer samt statens utilstrækkelige løsning af dem betyder, at der er en stor gruppe i samfundet, der står uden hjælp. Traditionelt spiller familien en central rolle i løsningen af sociale problemer. I den forstand, har familien fungeret som første instans i "hjælpesystemet".²⁷ Familien er dog i nogen forstand sat ude af spil på grund af udviklingen i Kina. Restriktioner på antal børn per familie, samt urbaniseringen har sat det traditionelle familiemønster under pres, således at det nu er vanskeligt for det voksne barn at forsørge sine forældre. Urbaniseringen påvirker endvidere familiernes muligheder for at forblive samlet.

Familien udgør i den forstand ikke længere den primære leverandør af hjælp og det nationale sociale sikringssystem har vist sig utilstrækkelig. Det er vores tanke at familiens tilbagetrukne rolle som leverandør af hjælp samt statens utilstrækkelige hjælp har skabt et tomrum, hvori det sociale arbejde har kunnet udvikles.

22 Healy 2009, s. 17

23 http://da.wikipedia.org/wiki/Jordsk%C3%A6lvet_i_Sichuan_2008, fundet d.13.12.10

24 Forelæsning ved Professor Yaun, d. 26.10.10, Chengdu

25 Ibid. s. 37

26 Gao et al. 2010, s. 8

27 <http://countrystudies.us/china/51.htm> fundet d. 15.12.10

Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus' konstruktion af socialt arbejde som et fag, der arbejder for menneskelig udvikling og opblomstring, kan forsøges forklaret med henvisning til den rolle det sociale arbejde indtager i det danske samfund.

Det danske samfund bliver ofte omtalt som havende et universelt velfærdssystem.

Det universelle velfærdssystem består af skattefinansieret social sikring for alle.²⁸ Modellen bygger på princippet om at yde efter evne og nyde efter behov.²⁹ Det vil andre ord sige, at den danske velfærdsmodel fungerer som et nationalt baseret forsikringssystem, hvor alle er med til at betale og alle har ret til hjælp. Den universelle velfærdsstat er endvidere kendetegnet ved, at de sociale ydelser er høje og gælder for hele befolkningen. Den universelle velfærdsmodel eksisterer dog ikke i ren forstand.³⁰ I Danmark ser vi således eksempler på ekstra forsikringer som for eksempel a-kasser samt ydelser specifikt til fattigdomsbekæmpelse, eksempelvis kontanthjælp. Vi har dog i Danmark stadig en velfærdsstat, der sikrer at ingen er uden hjælp. Velfærdsstaten har endvidere sikret en høj levestandard til den brede befolkning.

Man kan på den baggrund sige, at velfærdssystemet i Danmark har sikret en universel opnåelse af basale behov, såsom sult, tørst, husly med mere. Selvom det stadig er det sociale arbejde, der udbyder denne basale hjælp, for eksempel i forvaltningerne, har det sociale arbejdes fokus måske skiftet. Man kan således overveje om det næste skridt for socialt arbejde får et mere udviklingsorienteret sigte, hvor det sociale arbejde ikke blot søger at afhjælpe basale behov, men også forsøger at udvikle borgeren.

Litteraturliste

Bøger

Andersen, Niels Åkerstrøm (2008): Legende magt. 1. udgave, 1. oplag. København K, Hans Reitzels Forlag

Andersen, Niels Åkerstrøm (2006): Partnerskabelse. 1. udgave, 1 oplag. København K, Hans Reitzels Forlag

Andersen, Niels Åkerstrøm (2003): Borgerens kontraktliggørelse. København K, Hans Reitzels Forlag

Andersen, Niels Åkerstrøm (1999): Diskursive analysestrategier. København N, Nyt fra Samfundsvidenskaberne

Bundesen, Peter (2006): Sociale problemer og socialpolitik. 3. udgave 1. oplag. Odense, Syddansk Universitetsforlag

28 Bundesen 2006, s. 65

29 Ibid. s. 65

30 Ibid. s. 65

Esmark, Anders, Laustsen, Carsten Bagge og Andersen, Niels Åkerstrøm (2005): Poststrukturalistiske analysestrategier – en introduktion. 1. udgave. Roskilde Universitetsforlag

Esmark, Anders, Laustsen, Carsten Bagge og Andersen, Niels Åkerstrøm (2005): Socialkonstruktivistiske analysestrategier. 1. udgave. Frederiksberg C, Roskilde Universitetsforlag

Healy, Karen (2009): Socialt arbejde i teori og kontekst. København, Akademisk Forlag.

Holter, Harriet og Kalleberg, Ragnvald (1996): Kvalitative metoder i samfundsforskning. 2. udgave. Oslo, Universitetsforlaget

Kneer, Georg og Nassehi, Armen (2006): Introduktion til teorien om sociale systemer. 2. udgave. København, Hans Reitzels Forlag

Kvale, Steiner (1997): InterView – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview. København, Hans Reitzels Forlag

Luhmann, Niklas (2000): Sociale systemer – Grundris til den almene teori. København K, Hans Reitzels Forlag

Luhmann, Niklas (1997): Iagttagelse og paradoks. København, Samlerens Bogklub

Meeuwisse, Anna og Swärd, Hans (2004): Perspektiver på sociale problemer. København, Hans Reitzels Forlag.

Mik-Meyer, Nanna og Villadsen, Kasper (2007): Magtens former – sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren. 1 udgave, 1 oplag. København K, Hans Reitzels Forlag

Thagaard, Tove (2009): Systematik og innlevelse – en innføring i kvalitativ metode. 3. udgave. Bergen, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Thyssen, Ole (2007): Værdiledelse – om organisationer og etik. 5 udgave, 1. oplag. København, Nordisk Forlag A/S

Qvortrup, Lars (1993): Skolen som kommunikation og organisation – en introduktion til nogle grundbegreber i Luhmanns teoretiske system. I: Cederstrøm, John, Qvortrup, Lars og Rasmussen, Jens (red.): Læring, samtale, organisation – Luhmann og skolen. 3. oplag. København, Unge Pædagoger

Artikler

Chi, Iris: Social work in China Guest editorial for the special issue. International Social Work 48(4): 371–379

Gao, Qin, Yoo, Jiyoun, Yang, Sook-Mee og Zhai, Fuhua: Welfare residualism: a comparative study of the Basic Livelihood Security systems in China and South Korea. DOI: 10.1111/j.1468-2397.2010.00732.x, International Journal of Social Welfare

King-lun, Ngok: Social assistance policy and its impact on social development in China: the case of the Minimum Living Standard Scheme (MLSS). , Vol. 3, No. 1, April 2010, China Journal of Social Work, s. 35–52.

W. K, Angelina, Yuen-Tsang og Wang, Sabin: Tensions confronting the development of social work education in China – Challenges and opportunities. International Social Work 45(3): 375-388

Hjemmesider

<http://countrystudies.us/china/51.htm>, fundet d. 15.12.10

<http://www.ifsw.org/f38000032.html>, fundet d. 8/12/10

<http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=1009>, fundet d. 7/12/10

http://da.wikipedia.org/wiki/Jordsk%C3%A6lvet_i_Sichuan_2008, fundet den 13.12.10

www.studweb.dk, fundet d. 15.12.10

Andet

Refleksioner over kvalificering af det sociale arbejde - udvalgte bachelorprojekter fra Den Sociale Højskole i Aarhus. Udgivet af Den Sociale Højskole i Aarhus 2007. ISBN 10: 87-85200-60-3, ISBN 13: 9788785200600

Kvalificering af tværfagligt samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger

Af Anne Kathrine Birkebæk Sørensen og Nadia Elkjær Kring - juni 2011

Resumé

Projektets formål er at undersøge hvordan det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger kan opkvalificeres. Undersøgelsen tager udgangspunkt i arbejdet med udsatte børn i X kommune.

Gennem analyse af interviews og udvalgte projekter og rapporter belyses ovenstående. Analysen foretages med henblik på at forstå vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde, og med henblik på at undersøge hvilke faktorer i implementeringen af SL § 49a, der kan være hæmmende eller befordrende for opkvalificeringen af tværfagligt samarbejde. Analysen foretages på baggrund af de valgte teorier; Luhmanns systemteori, professionsteori og implementeringsteori.

Analyseresultaterne danner udgangspunkt for et kapitel om handlemuligheder. I dette kapitel tages der udgangspunkt i løsningsmodeller der er kommet til udtryk gennem interviews. Dernæst foreslås, ud fra analyseresultaterne, hvordan det tværfaglige samarbejde kan opkvalificeres.

Konklusionen på undersøgelsen er at det tværfaglige samarbejde opkvalificeres ved at der fokuseres på at implementere SL § 49a på en sådan måde at det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger kommer til at fungere bedre end hidtil.

Problemfelt

Udsatte børn og unge er et af de store fokusområder indenfor socialt arbejde. Der iværksættes flere tiltag for at forbedre vilkårene for udsatte børn, blandt andet ved lovændringer, der i stigende grad tilgodeser barnets tarv, samt metodeudvikling, der skal sikre en tidlig og effektiv indsats overfor målgruppen. De problemstillinger som denne målgruppe har, er ofte komplekse og berøres af flere forskellige faggrupper. Hver faggruppe har sit kompetenceområde, og for at opnå den mest optimale løsning, opstår behovet for kvalificeret tværfagligt samarbejde.

”Tværfagligt samarbejde – Det er, når mange forskellige medarbejdere rører i den samme gryde, med hver sin ske, i hver sin retning, på samme tid”, lyder en udbredt sarkastisk talemåde om det tværfaglige samarbejde.”¹

For at kvalificere kommunernes tidlige og forebyggende indsats, må det tværfaglige samarbejde mellem de relevante faggrupper være velfungerende. Med udgangs-

¹ Yndigegn 1999

punkt i Barnets Reform² er det nu muligt for de professionelle³, allerede på bekymringsstadiet, at udveksle oplysninger om personlige forhold hos børn og unge. Dette er lovfæstet i serviceloven § 49a (Herefter SL § 49a), som er indsat i loven 1/1 2011:

”Skole, skolefritidsordning, det kommunale sundhedsvæsen, dagtilbud, fritidshjem og myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, kan indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i det tidlige eller forebyggende samarbejde om udsatte børn og unge.”⁴

På trods af, at flere projekter peger på tværfagligt samarbejde som løsningsmodel, og at lovgivningen ændres til fordel for samarbejdets kvalificering, oplever man til stadighed problemer med at få det tværfaglige samarbejde til at fungere optimalt.

Problemformulering

Hovedproblemformulering

Hvordan opkvalificeres det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger i arbejdet med udsatte børn i X kommune?

Underproblemformulering 1

Hvordan kan man forstå vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde?

Underproblemformulering 2

Hvilke faktorer i implementeringen af SL § 49a, er hæmmende eller befordrende for opkvalificeringen af tværfagligt samarbejde?

Handlemuligheder

I dette afsnit redegøres der for de handlemuligheder der er fremkommet løbende gennem arbejdet med dette projekt.

Tværfaglig sparring – et refleksionsrum

En arbejdsgruppe i X Kommune foreslår, at der oprettes et refleksionsrum. Der er i denne løsningsmodel lagt op til, at hvis man som fagperson har en bekymring omkring et barn, og har behov for sparring og støtte i forhold til problemstillingen, indkalder man de relevante fagpersoner i distriktet, til en anonym tværfaglig sparring. Her tages udgangspunkt i cases, men man kan også indkalde, hvis man i distriktet

² Socialministeriet (27. marts 2011): Det er målsætningen med reformen at understøtte udsatte børn og unges muligheder for at trives og få et godt liv, herunder at udvikle og opretholde deres personlige og faglige kompetencer samt deres sundhed og forberedelse til et godt selvstændigt voksenliv.

³ Professionelle der arbejder indenfor børn- og ungeområdet

⁴ SL § 49a

har en problemstilling der går igen, fx mange skilsmissebørn eller mange tosprogede. Der må ikke sagsbehandles, og ingen må gå hjem med en sag.⁵

Kvalificerende

Ovenstående model er med til at opfylde regeringens mål om afbureaukratisering, og dette er positivt da sparringen altid vil være relevant for de deltagende fagpersoner, idet der indkaldes ad hoc.

Hvis modellen munder ud i, at de samme fagpersoner mødes ofte, vil man lære hinanden at kende, og sparringen vil dermed kunne resultere i en faglig merværdi, hvor der opnås et billede af hvordan de forskellige faggruppers kompetencer kan komme i spil på tværs af organisationerne. Dette er positivt, da det imødekommer ønsket om at faggrupperne får et personligt og fagligt kendskab til hinanden, et ønske som vi både hører fra en pædagogiskleder og en socialrådgiver samt fra interviewede fagpersoner i projektet "Potentielt udsatte børn."⁶

Der er positivt at ingen må gå hjem med en sag, da dette betyder at sagsbehandleren undgår dilemmaet og overvejelsen over om det kan blive en afgørelsessag og om hun derfor skal tage noter.⁷

Ikke kvalificerende

Risikoen ved at der ikke er en fast mødestruktur, dagsorden og mødeindkalder er, at der sjældent eller aldrig bliver indkaldt til tværfaglig sparring. Derved opnås der hverken en faglig merværdi eller en tidlig helhedsorienteret indsats. Grunden til vi mener, at der kan være en risiko for, at der ikke indkaldes til tværfaglig sparring, er på grund af de tidligere samarbejdsvanskeligheder der har været i kommunens distriktsgrupper. Det kræver mod at være den der indkalder, fordi man bruger andre faggruppers dyrebare tid, og derfor kun bør indkalde når det er nødvendigt. Denne vurdering af hvornår det er nødvendigt kan være meget svær. Dernæst kræver det, at møderne prioriteres af de indkaldte, hvis den tværfaglige sparring skal have nogen succes.

I denne løsningsmodel får man diskuteret cases, men der er ikke umiddelbart lagt op til at man får snakket om udfordringerne og frustrationerne i det tværfaglige samarbejde. Modellen er derfor ikke med til at kvalificere det tværfaglige samarbejde i den henseende.

En anden udfordring ved denne model er, at det ikke er muligt for samtlige fagpersoner i distriktet at deltage i refleksionsrummet. Dette kan betyde at der fra gang til gang er forskellige deltagere, og at man derfor ikke opnår et godt kendskab til hinanden, hvilket et kvalificeret tværfagligt samarbejde kræver.

Forslag

Gennem arbejdet med dette projekt har vi opnået en forståelse af hvor vigtigt det er at få italesat forventninger til hinanden og at få sat ord på de ting der er vanskelige.

Hvis man vælger denne model, mener vi derfor at man med fordel kunne have en fast mødedag om året for alle i distriktet, hvor man diskuterer det tværfaglige sam-

⁵ Interview srg.leder

⁶ Villumsen 2010

⁷ Jf. notatpligten i afgørelsessager

arbejde; Hvordan går det? Hvad går godt? Hvad kan vi gøre bedre? Vi mener dette kan være med til at udvikle den tværfaglige sparring, så udbyttet (den faglige merværdi) bliver større, det bevirker også at man får sat ansigt på hinanden og derved måske får mere mod på at indkalde til sparring. Man vil endvidere få et større kendskab til hvem der er relevante at inddrage i hvilke problemstillinger.

Til denne faste mødedag kunne man tage udgangspunkt i en "café-model", vi ad flere omgange har deltaget i som undervisningsmetode på socialrådgiveruddannelsen. Fremgangsmåden er, at deltagerne kommer ud i grupper, hvor man sidder forskellige professioner sammen. Et tema er på dagsordenen, det kan fx være; hvad er et potentielt udsat barn, hvad er forældreinddragelse, hvad er omsorgssvigt, hvad er tværfagligt samarbejde, hvad er tidlig, forebyggende indsats osv. I gruppen diskuteres emnet, og der laves et referat. Efter et tidsrum roterer nogle medlemmer fra hver gruppe til andre grupper og nogle bliver siddende. De nytilkomne fortæller hvad der blev snakket om i foregående gruppe og de andre fortæller herefter hvad de har talt om. Rotationen kan fortsætte et par gange. Der vil her blive udvekslet en masse erfaringer og synspunkter, som kan give et større perspektiv på forskellige begreber og problemstillinger. Det kan være med til at give en større forståelse for andre professioner, og give en merværdi i det tværfaglige samarbejde fremover, da der diskuteres temaer på tværs af faggrupper. Café-dagen kan med fordel afholdes en til to gange årligt, og temaerne kan variere alt efter hvad professionerne efterspørger at der er behov for at få faglig sparring og drøftelse på.

Udbyttet af café-dagen, mener vi vil være størst, hvis den enkelte organisation/institution på forhånd sammen har reflekteret over emnet der er på dagsordenen. Refleksion over egne perspektiver og arbejdsmetoder kan medvirke til at deltagerne åbner op overfor nye perspektiver og metoder, og i nogle tilfælde måske kombinere flere arbejdsmetoder. Hvis ikke deltagerne får sat ord på hvordan egne arbejdsmetoder konkret virker, så vil deltagerne næppe være åbne overfor ændring af, for dem, velfungerende arbejdsmetoder og rutiner. Når der arbejdes på tværs af professioner, vil de vante arbejdsgange og rutiner blive udfordret og ofte vil det kræve, at der arbejdes på helt nye måder, end man er vant til. Dette kræver, at de personer der indgår i det tværfaglige samarbejde, er indstillet på at arbejde på nye måder, og at de er klar til at tilsidesætte noget af deres selvbestemmelse til fordel for at få gruppen til at blive enige om fælles mål. Det tværfaglige arbejde kan med andre ord resultere i at arbejdsmetoder og rutiner skal ændres eller udvides.

I arbejdsgruppens løsningsmodel er der ikke lagt op til noget skriftligt, vi mener med fordel der kunne være en referent der kunne lave en opsummering af problemstillingen og de løsningsmuligheder sparringen fører frem til, og efterfølgende sende det ud til deltagerne. Dette vil for det første bevirke at den enkelte kan tage det frem senere ved behov, eller kan vise det og diskutere det med sine kolleger (kunne være en fast del af denne struktur).

Fast månedligt møde

En interviewet socialrådgivers ønske er, at man kunne mødes en gang i måneden; socialrådgiver, pædagoger, lærer osv., og drøfte sager anonymt, hvor hun så ud fra de oplysninger der kom, kunne give en vurdering af hvad det videre forløb i sagen kunne være. Hun kan fx være med til at vurdere om der er grundlag for en under-

retning, om der skal indkaldes til netværksmøde eller om der skal indsamles flere oplysninger om et bestemt barn inden pædagogerne skal gå videre med sagen.⁸

Kvalificerende

Ved at have en fast mødedag, er man sikker på at mødes og lære hinanden at kende. Endvidere sikrer man en tidlig helhedsorienteret indsats i de sager hvor pædagog eller lærer er i tvivl om det videre forløb.

Ikke kvalificerende

Hvis man mødes fast kan nogle sager være irrelevante for den enkelte, hvilket kan medføre at møderne ikke prioriteres. Dette medfører at man alligevel ikke får et dybdegående kendskab til hinanden, hvis fagpersonerne ikke altid deltager. Der kan som før nævnt også opstå nogle fordomme overfor de fagpersoner der ikke deltager.

Forslag

Ved denne metode skal man være opmærksom på at de sager der medbringes til disse møder skal være relevante for alle, dette kan være problematisk hvis fx både socialrådgiver, pædagog, lærer og sundhedsplejerske deltager. Det skal også tydeliggøres at sagerne drøftes anonymt og at socialrådgiveren ikke tager sager med hjem.

Foredrag

Den interviewede socialrådgiver skal holde et foredrag for fagpersoner og forældre i sit distrikt. Foredraget for fagpersoner vil handle om hvordan sagsgangen er når fx pædagoger eller lærer har en bekymring og indkalder hende til et møde eller sender en underretning. Formålet med foredraget for forældrene er at afmystificere socialforvaltningen og mane fordomme til jorden.⁹

Kvalificerende

Ved at holde foredrag for andre faggrupper kan socialrådgiveren optimere det tværfaglige samarbejde. Ved at viderefordre viden omkring hendes arbejdsgange, kan hun for det første ændre synet på og fordommene om socialforvaltningen, og for det andet ændre de fastlåste rutiner, der eksisterer i det nuværende "tværfaglige samarbejde".

Dette vil bidrage til en afmystificering af forvaltningen, og give mere klarhed over hvornår faggrupperne kan have gavn af hinandens faglige kompetencer i konkrete sager om udsatte børn. En viden om hinandens styrker og svagheder vil i forbindelse med dette være en fordel for det tværfaglige samarbejde.

Foredraget for forældrene vil kunne ændre forældrenes syn på forvaltningen og skabe et bedre samarbejde. Det kan forhåbentlig også medvirke til at forældre selv henvender sig om hjælp, på et tidligt tidspunkt hvor problemerne endnu ikke har vokset sig store, så de kan løses med en begrænset indsats. Dette vil medføre ansvarliggørelse og involvering af forældrene.

Ikke kvalificerende

⁸ Interview srg.

⁹ Interview srg.

Det som den interviewede socialrådgiver lagde op til var, at dette foredrag var for dem der havde lyst. Vores bekymring er, at der først og fremmest ikke dukker særlig mange op, og for det andet at det kun er dem der er interesseret i det tværfaglige samarbejde der dukker op, frem for dem der ikke er så passionerede omkring dette. Dem der i forvejen afstår fra at samarbejde tværfagligt, vil altså ikke opnå den viden der ellers kunne være med til at give dem lysten til det tværfaglige samarbejde.

En anden ulempe ved dette foredrag er at det er en envejskommunikation. De andre faggrupper kan nyde godt af den viden de opnår, mens socialrådgiverens viden omkring de dilemmaer og frustrationer de andre faggrupper står i ikke opnås. Desuden opstår en relation der ikke er ligeværdig, idet socialrådgiveren fremstår som eksper-ten.

Forslag

Ved sådan et foredrag mener vi der skulle være mødepligt for fagpersonerne. Foredraget kunne med fordel gentages hvert andet år, idet der kan være en stor udskiftning i personalet. Foredraget kunne med fordel være på dagsordenen i alle distrikter.

Vi mener, at socialrådgiveren med fordel kunne udsende en dagsorden til deltagerne, hvor et af punkterne er "diskussion" eller lignende, hvor deltagerne kan forberede spørgsmål eller diskussionspunkter som tages op, så man ligesom får "begge sider" med.

I forhold til det foredrag der skal afholdes for forældrene, foreslår vi at de andre faggrupper i distriktet også deltager. Den enkelte faggruppe forklarer hver især hvilke handlemuligheder og forpligtelser de har, og hvilke muligheder forældrene har, fx i forhold til selv at opsøge hjælp, råd og vejledning osv. Dette kunne være oplagt i distrikter, hvor der er et generelt problem, fx mange tosprogede, mange skilsmissebørn osv.

Den vanskelige samtale med forældrene

Pædagogerne skal have kurser i den vanskelige samtale med forældrene. Det er vigtigt for det tværfaglige samarbejde, at forældreinddragelsen lykkes på et tidligt tidspunkt. Forældrene spiller en stor rolle i sagsbehandlingen og er en vigtig oplysningskilde i forhold til de potentielt udsatte børn. Forældresamarbejdet er vigtigt både for pædagogerne og for socialrådgiveren. Da pædagogerne ofte tager de første samtaler med forældrene, er det dem der danner grobunden for et godt samarbejde mellem forældre og det offentlige. Derfor er det vigtigt, at pædagogerne har kvalifikationer til at indgå i denne relation. Er samarbejdet mellem forældre og pædagoger dårligt, kan det smitte af på det samarbejde socialrådgiveren eventuelt får med forældrene.

Det er vigtigt, at pædagogen samarbejder med forældrene på en måde hvor det offentlige system bliver afmystificeret, og hvor forældrene ikke trues med henvendelse til socialforvaltning. Får pædagogen etableret en god kontakt med forældrene, og startet på at afmystificere socialforvaltningen, kan det forbedre det fremtidige samarbejde mellem socialrådgiver, forældre og pædagoger. Modsat kan pædagogerne gøre socialrådgiverens relation til forældrene meget svær, hvis pædagogen giver et meget negativt billede af socialforvaltningen som den instans der kan tvangsjerne børnene.

For at kvalificere samtalen mellem pædagog og forældre har vi udviklet et skema for en dagsorden.¹⁰ Retningslinjer for en samtale kan give både pædagogen og forældrene en tryghed, og vished om hvad der skal ske.

Underretning

Pædagogernes skriftlige underretning kan blive bedre. Indholdet skal være sagligt og skal indeholde neutrale beskrivelser: *"hvor de så nogle gange bare skriver "alderssvarende", og hvor jeg har behov for (...) at de nævner nogle eksempler"*¹¹. Den interviewede socialrådgiver efterspørger mange konkrete eksempler, der kan danne grundlag for hendes vurdering af sagen. Pædagogerne skal desuden ikke medskrive deres egen vurdering i underretningen, forklarer socialrådgiveren.

De skemaer og vejledninger til underretninger, der allerede eksisterer i X kommune skal forbedres, så det er tydeligt for pædagogen hvad der skal observeres, og hvad der skal skrives i underretningen. På næste side ses vores bud på et skema til underretning.

Skema til skriftlig underretning		
1. Barnets navn og cpr-nummer		
2. Forældres navne og adresser		
3. Beskrivelse af observationer ved barnet og familien. Med konkrete eksempler! Fx forældrenes samspil med barnet, forældres adfærd (sygdom, arbejdsløshed, tegn på misbrug) Barnets fremmøde. Er barnets fysiske udvikling alderssvarende? Hvordan tager barnet kontakt til voksne/børn? Kan barnet tilpasse sin adfærd til situationen? Hvordan reagerer de andre børn/voksne på barnet? Kan barnet sætte sig i andres sted? Beskriv både ressourcer og vanskeligheder		
4. Hvad har gjort dig bekymret, ved observationerne?		
5. Hvor længe har bekymringen stået på?		
6. Hvad har institutionen gjort for at støtte barnet? Og hvilken effekt har det haft? Fx pædagogisk indsats, styrket forældre-samarbejde.		
7. Er andre samarbejdsparter kontaktet? Fx forvaltningen, PPR	Kontakt til: Aftale indgået: Tidspunkt:	Møde afholdt den: Deltagere: Udkomme:

¹⁰ Bilag 14: indkaldelse til forældresamtale, bruges som dagsorden til selve mødet

¹¹ Interview srg. (09:43)

Skema til skriftlig underretning		
	Kontakt til: Aftale indgået: Tidspunkt	Møde afholdt den: Deltagere: Udkomme:
8. Hvad er forældrenes holdning til forløbet? FX deres oplevelse af barnet, forklaring på barnets adfærd		
9. Er underretningen forelagt forældrene?	Ja___ Dato_____ Forældres underskrift_____ Nej__Hvorfor ikke?_____	
10. Underretningen er foretaget af	Navn: Arbejdssted: Underskrift:	

Redskaber indenfor normalområdet

Vores socialrådgiverfaglige informant giver forslag til, hvordan pædagogerne kan blive endnu bedre til, at udnytte deres muligheder for at hjælpe de socialt udsatte familier. Hvis et barn eksempelvis ikke får redt hår, ikke får en madpakke med, eller tøj tilsvarende årstiden, så kan institutionen være behjælpelige med at opfylde disse behov.¹²

Pædagogerne skal gøres opmærksomme på, at der i tvivlstilfælde kan sparreres med en tværfaglig samarbejdspartner, fx socialrådgiveren. Den tværfaglige sparring skal være anonym, og forældrene inddrages derfor ikke. Socialrådgiveren kan i den tværfaglige sparring give sit bidrag, ved at være med til at definere skellet mellem normalområdets muligheder for at afhjælpe problemet og socialforvaltningens mulighed for at afhjælpe problemet. Dette er med til at sikre en tidlig og forebyggende indsats, da der samarbejdes tværfagligt, før der sendes en underretning. Skellet er vigtigt grundet vores samfundsnormer. Når socialforvaltningen nævnes i medierne er i det i forbindelse med alvorlige sager som "Brønderslev-sagen" eller "Tøndersagen", og dette er med til at danne et billede af socialforvaltningen, som samfundets indgriben i sager hvor børn mishandles. Underretning til socialforvaltning, kan derfor være et stort indgreb i familien, da forældrene kan føle at de stemples som dårlige forældre når socialforvaltningen inddrages. For at ændre forældres holdning til socialforvaltning kræves et paradigmeskifte i det danske samfund hvor samfundsnormen ændres. Det kan være positivt at socialforvaltningen har en "skræmmerolle" fordi det kan betyde at nogle forældre, som har ressourcer til det, indretter sig efter samfundsnormerne af frygt for en tvangsfjernelse. Dog ville det være godt med et mere nuanceret billede af socialforvaltningen med vægt på hjælpefunktionen, så forældre ikke er så bange for at komme i kontakt med socialforvaltning.

Inddragelse af pædagogen

Socialrådgiveren kan blive bedre til at inddrage pædagogen. Socialrådgiveren kan anvende den nye mulighed i § 49a, ved at få indhentet samtykke fra forældre til at

¹² Interview srg.

informere daginstitutionen om eventuelle undersøgelser eller foranstaltninger, og gøre dette til en del af arbejdsrutinen. Der indkaldes altid til samtale med forældre når forvaltningen modtager en underretning. I forbindelse med disse samtaler, kunne det være muligt at udfylde et aftaleskema og i den forbindelse få forældrenes samtykke til at underretter kan få oplyst hvordan forvaltningen reagerer på underretningen. Skemaet udfyldes i samarbejde med forældre. Nedenstående skema er vores bud hvordan sådan et samtykke kunne indhentes.

Aftaleskema: Socialrådgivers samtale med forældre på baggrund af underretning	
Mødedato	
Vedr. (barnets navn/cpr.)	
Deltagere i mødet	
Socialrådgiverens opfattelse af underretningen	
Forældrenes opfattelse af underretningen	
Mål for forbedring af barnets trivsel	
Det er aftalt at forvaltningen skal ...	
Det er aftalt, at forældrene skal ...	
Det er aftalt at underretter må se denne aftale.	Dato _____ Forældres samtykke _____
Evt. bemærkninger fra forældre	
Underskrifter	Socialrådgivers underskrift _____ Forældres underskrift _____

Konklusion

For at besvare vores hovedproblemformulering: *Hvordan opkvalificeres det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger i arbejdet med udsatte børn i X kommune?* må vi først besvare vores underproblemformuleringer.

Besvarelse af underproblemformulering 1

Hvordan kan man forstå vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde?

Ud fra Luhmanns systemteori kan det konkluderes, at det er vanskeligt for pædagoger og socialrådgivere at samarbejde tværfagligt, fordi de to faggrupper knytter an til forskellige funktionssystemer. Socialrådgiveren kommunikerer ud fra et juridisk funktionssystem og pædagogen ud fra et omsorgsfunktionssystem, derved opstår der problemer i samarbejdet, da der lægges vægt på forskellige værdier og vurde-

ringskriterier. Da der kommunikeres ud fra forskellige funktionssystemer defineres begreber forskelligt, og faggrupperne kan derfor komme til at tale forbi hinanden. Dette forstærkes ved at faggrupperne taler ud fra forskellig viden henholdsvis en erfaringsbaseret viden og en mere teoretisk funderet viden. Eksempelvis har de to faggrupper hver deres definition af forældreinddragelse. Socialrådgiveren vægter, ud fra det juridiske funktionssystem, at forældrene inddrages tidligt i forløbet og så meget som muligt, samt at forældrene ses som ekspert i eget liv. Pædagogen vægter, ud fra omsorgsfunktionssystemet, at faggrupperne drøfter problemstillinger uden forældredeltagelse for at hjælpe med at lede dem på rette vej uden unødigt forvirring, og ser derfor gerne at fagpersonerne indtager ekspertrollen for at yde omsorg for forældrene.

Der opnås yderligere en forståelse af vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde ud fra de omverdenskonstruktioner faggrupperne skaber.

Socialrådgiveren konstruerer pædagogen som en konfliktsky person der ikke tør formidle negative ting til forældrene, men i stedet gemmer sig bag socialforvaltningen. Derudover konstrueres pædagogen som en person der ikke er i stand til at formidle oplysninger med saglig og teoretisk begrundelse og som ikke har kendskab til de lovgivningsmæssige rammer på børneområdet.

Pædagogen konstruerer socialrådgiveren som en person der ikke lytter til pædagogerne og ikke inddrager dem i arbejdet med de udsatte børn. Det billede der dannes af socialrådgiveren er en person der i alt for høj grad går op i de formelle regler og retningslinjerne for lovgivningen i stedet for at fokusere på hvad der er det bedste for de potentielt udsatte børn.

Disse konstruktioner bunder til dels i uvidenhed om hinandens arbejdsområder, og det bevirker et endnu større skel mellem de to faggrupper og endnu mindre forståelse for hinandens vurderingskriterier.

Desuden forstås vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde ud fra faggruppernes kerneaktiviteter og etiske overvejelser. Når pædagogerne skal arbejde tværfagligt med socialrådgiverne er det ofte i sager som ligger udenfor normalområdet og derfor sager som er særligt udfordrende for pædagogen, da hun fra uddannelsen og fra sin arbejds erfaring primært har kendskab til normalområdet. Socialrådgiveren har i sit arbejde indenfor specialområdet større erfaring med at arbejde med socialt udsatte borgere herunder at skulle formidle svære og negative ting videre til borgerne. At de to faggrupper har så forskellige kerneaktiviteter, kan give en forståelse af, at det tværfaglige samarbejde mellem disse faggrupper kan være vanskeligt, da der fokuseres på forskellige ting ud fra forskellige kompetencer.

Besvarelse af underproblemformulering 2

Hvilke faktorer i implementeringen af SL § 49a, er hæmmende eller befordrende for opkvalificeringen af tværfagligt samarbejde?

For at undersøge hvad X kommune har gjort for at løse det vanskelige tværfaglige samarbejde, er implementeringen af SL § 49a analyseret. Det konkluderes at de konflikter og magtkampe der har været mellem forskellige interessegrupper, fx ud fra høringsvar fra DS og DL, har haft betydning for implementeringen. Det er hæmmende for implementeringen af en lovændring, at der er så stor uenighed om lovændringens legitimitet, da disse uenigheder vil påvirke den måde loven implementeres på.

Det faktum at X kommune ikke har afsat tidsmæssige ressourcer til arbejdsgruppen der skal udvikle det tværfaglige samarbejde, og kun har afsat ca. et halvt år til det, findes ligeledes hæmmende for implementeringen.

Projektets informanter er opmærksomme på, at der eksisterer nogle forskelle mellem professionerne, der vanskeliggør det tværfaglige samarbejde, og arbejdsgruppen virker meget kompetent i forhold til at beskrive og udvikle det tværfaglige samarbejde i X kommune. Informanterne har dog nogle blinde pletter, hvor de ikke selv er klar over de forskelle der eksisterer mellem dem, hvilket kan være hæmmende for opkvalificeringen af det tværfaglige samarbejde.

Der sker ikke nogen bevidst forvridning af lovgivningens intentioner gennem medarbejdernes adfærd, og det er befordrende, at begge parter er positive overfor lovændringen, samtidig med at begge mener at forældrene skal inddrages så meget som muligt. Markarbejderne har altså viljen til at benytte lovændringen som til tænkt. De hæmmende faktorer er blandt andet de to professioners fordomme overfor hinanden, som bunder i uvidenhed om hinandens arbejdsgange, muligheder og begrænsninger. Disse fordomme og denne uvidenhed skaber en kløft mellem parterne, som giver frustrationer i samarbejdet frem for en faglig merværdi.

Målgruppeadfærden påvirker, og påvirkes af, de to faggrupper. Her eksisterer der hovedsagligt hæmmende faktorer, idet forældrene kan reagere uhensigtsmæssigt overfor den ene faggruppe, på grund af den måde den anden faggruppe har ageret overfor forældrene på.

Da implementeringsprocessen ikke er færdig endnu, kan der ikke konkluderes på resultaterne af implementeringen.

Besvarelse af hovedproblemformulering

Ud fra ovenstående besvarelser af underproblemformuleringerne, kan det konkluderes hvordan det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger i arbejdet med udsatte børn i Herning kommune, kan opkvalificeres.

Det tværfaglige samarbejde i X Kommune opkvalificeres ved at der fokuseres på at implementere SL § 49a på en sådan måde at det tværfaglige samarbejde kommer til at fungere bedre end hidtil.

Forskellige tiltag skal være med til at imødekomme de vanskeligheder, der har været i det tværfaglige samarbejde i X Kommune. Blandt andet vil man give hinanden en bedre forståelse for hinandens arbejdsområder gennem foredrag og kurser. Den interviewede socialrådgiver skal ud og holde foredrag, for at afmystificere forvaltningsarbejde overfor forældre og pædagoger. Dette tiltag er med til at kvalificere det tværfaglige samarbejde, idet uvidenhed og fordomme ofte spænder ben for samarbejde, da det kan betyde at faggrupperne undlader at inddrage hinanden i løsningen af de sociale problemer vedrørende potentielt udsatte børn. Derudover oprettes et "refleksionsrum" for tværfaglig sparring. Her kan problemet med, at det skal være relevant for den enkelte når man mødes, imødekommes.

Det er vigtig at følge op på hvordan det tværfaglige samarbejde i kommunen fungerer. Der kan med fordel arrangeres en fast mødedag om året for alle i distriktet, hvor det tværfaglige samarbejde diskuteres; hvordan går det? hvad går godt? hvad kan vi gøre bedre? Dette kan være med til at udvikle den tværfaglige sparring, så udbyttet (den faglige merværdi) bliver større. Det vil også bevirke at fagpersonerne får sat ansigt på hinanden, og derved får mere mod på at indkalde til sparring. End-

videre opnår den enkelte et større kendskab til hvilke fagpersoner der er relevante at inddrage i forskellige problemstillinger.

Udover de tiltag X Kommune anvender i forbindelse med implementeringen af SL § 49a, kan vi konkludere, at der er andre tiltag som kan være med til at opkvalificere det tværfaglige samarbejde.

Begge faggrupper kan bidrage til opkvalificeringen af samarbejdet. Pædagogerne kan fokusere mere på at få udarbejdet saglige underretninger med mange neutrale beskrivelser af situationer som pædagogen observerer. Socialrådgiveren skal være mere opmærksom på at få inddraget pædagogerne i arbejdet med de potentielt udsatte børn, og herunder benytte den nye mulighed for at give pædagogerne besked om hvorvidt en underretning har bevirket at en børnefaglig undersøgelse iværksættes eller ej.

Litteraturliste

Bøger

- Bitsch Olsen, Poul og Pedersen, Kaare (2004): Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog. (3. udgave). Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg.
- Ejrnæs, Morten (2006): Faglighed og tværfaglighed: Vilkkårene for samarbejde mellem pædagoger, sundhedsplejersker, lærere og socialrådgivere (2. udgave). Akademisk Forlag, Kbh.
- Eskelinen, Leena og Kock, Anna (1997): Samspillet mellem den enkelte borger og socialforvaltningen. AKF Forlaget, Kbh.
- Hansen, Mogens, Thomsen, Poul og Varming, Ole (2006): Psykologisk-pædagogisk ordbog (15. udgave). Hans Reitzels Forlag, Kbh.
- Holm Thomsen, Claus (2010): Kvalitetssikret tidlig indsats for udsatte børn: Et bidrag til barnets reform. Dafolo, Frederikshavn.
- Hutchinson, Gunn Strand og Oltedal, Siv (2006): Modeller i socialt arbejde. (2. udgave). Hans Reitzels Forlag, Kbh.
- Juul Hansen, Steen (red.) (2010): Professionelle i velfærdsstaten. Hans Reitzels forlag, Kbh.
- Kuschel, Rolf og Jørgensen, Per Schultz (2006): Socialpsykologi – en introduktion (2. udgave). Frydenlund, Kbh.
- Kvale, Steinar (1997): InterView – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. Hans Reitzels Forlag, Kbh.
- Lauvås, Kirsti, & Lauvås, Per (2006): Tværfagligt samarbejde: Perspektiv og strategi (2. udgave). Klim, Århus.
- Meeuwisse, Anna og Swärd, Hans (red.) (2004): Perspektiver på sociale problemer. Hans Reitzels Forlag, Kbh
- Mik-Meyer, Nanna og Villadsen, Kaspar (2007): Magtens former – sociologiske perspektiver på statens møder med borgeren. Hans Reitzels forlag, Kbh.
- Schuldt, Christian (2006): Luhmann for begyndere. Forlaget Unge Pædagoger, Kbh.
- Thagaard, Tove (2004): Systematik og indlevelse – en indføring i kvalitativ metode. Akademisk Forlag, Kbh.
- Winter, Søren (2008): Implementering og effektivitet. Systime, Herning.

Artikler

- Axelsen, I., & Olesen, B. R. (2002). At gøre op med dét, der tages for givet: Tværfagligt samarbejde - en løsning eller et problem? Social Kritik, 14(78), 43-53.
- Guttorm Andersen, P., Egelund, N., & Lau, D. (2001). Tværfagligt og tværsektorielt samarbejde i en kommune: Erfaringer fra et udviklingsarbejde. Psykologisk Pædagogisk Rådgivning, 38(3), 227-236.

Højte Jensen, M. (2004). Kunsten at samarbejde. Udsat, 1(1), 16-17.
Morthorst Rasmussen, B. (2008). Følgeskabet og styringsrelationen i det tværfaglige og tværprofessionelle samarbejde. Tidsskrift for Socialpædagogik, (21), 58-67.
Nørrelykke, H., & Borup, J. P. (1999). Syndebuk i tværfagligt samarbejde. Socialrådgiveren, (14), 18-19.
Struve, K. (1990). Tværfagligt samarbejde. Børn & Unge, 21(33), 15-15.
Yndigejn Hansen, C. (1999). Tværfagligt samarbejde om børn og unge. AKF Nyt, 1999(2), 44-48.
Zeeberg, B. (2009). Samarbejde på tværs giver mening. Vera, (48), 28-34.

Rapporter, projekter og pjecer

Bengtsson, Tea Torbenfeldt (2006b): Pædagogers identifikation af socialt udsatte børn – arbejdspapir 4 fra projektet: Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner. Det nationale forskningscenter for velfærd, Kbh.

Dialog om tidlig indsats – Udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde og fagpersoners underretningspligt (2011). Servicestyrelsen.

Oldrup, Helene, Korzen, Sara, Lindstrøm, Maia og Christoffersen, Mogens Nygaard (2011): Vold mod børn og unge. Det nationale forskningscenter for velfærd, Kbh.

Ploug, Niels (2007): Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner. Det nationale forskningscenter for velfærd, Kbh.

Villumsen, Anne Marie Anker (2010): Forsknings- og udviklingsprojektet Potentielt udsatte børn – en kvalificering af det tværfaglige samarbejde mellem daginstitution og socialforvaltning. Videncenter for socialpædagogik og socialt arbejde, Århus.

Villumsen, Anne Marie Anker (2010a): Første fase til socialforvaltning, I:Forsknings- og udviklingsprojektet Potentielt udsatte børn – en kvalificering af det tværfaglige samarbejde mellem daginstitution og socialforvaltning.

(http://www.boerneungediplom.dk/admin/write/files/Fil155_Første%20fase%20til%20socialforvaltningen.pdf)

Villumsen, Anne Marie Anker (2010b): Dialogmøde, I:Forsknings- og udviklingsprojektet Potentielt udsatte børn – en kvalificering af det tværfaglige samarbejde mellem daginstitution og socialforvaltning.

(http://www.boerneungediplom.dk/admin/write/files/Fil159_Dialogmøde.pdf)

Hjemmesider

Bibliotek.dk (10. februar 2011): <http://bibliotek.dk/>

Borger.dk (6. april 2011)

<https://www.borger.dk/Lovgivning/Hoeringsportalen/Sider/Fakta.aspx?hpid=2146001244>

BUPL (3. april 2011) [http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-8EYH3V/\\$file/EtiskGrundlag_2011.pdf](http://www.bupl.dk/iwfile/BALG-8EYH3V/$file/EtiskGrundlag_2011.pdf)

BUPL (7. april 2011) http://www.bupl.dk/om_bupl/fakta_om_bupl?opendocument

Dansk socialrådgiverforening (3. april 2011)

<http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=1009>

Dansk socialrådgiverforening (7. april 2011)

<http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=3858>

Dansk socialrådgiverforening (11. maj 2011)

<http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=417>

Finansministeriet (6. april 2011)

http://www.fm.dk/Publikationer/2009/~media/Publikationer/Imported/2009/Mere%20tid%20til%20velfaerd/Mere_tid_til_velfaerd.ashx

Finansministeriet (14. april 2011a) <http://www.fm.dk/Publikationer/2009/1879-Afta->

[ler%20om%20Finansloven%20for%202010%20November%202009/Aftale%20om%20udmoentning%20af%20satspuljen%20for%202010.aspx](http://www.fm.dk/Publikationer/2009/1879-Afta-ler%20om%20Finansloven%20for%202010%20November%202009/Aftale%20om%20udmoentning%20af%20satspuljen%20for%202010.aspx)

Finansministeriet (14. april 2011b) <http://www.fm.dk/Publikationer/2009/1879-Aftaler%20om%20Finansloven%20for%202010%20November%202009/Aftale%20om%20afbureaukratisering%20i%20kommuner%20og%20regioner.aspx>

Herning kommune (6. marts 2011) <http://www.herning.dk/Borger/Boern%20og%20Familie/Raedgivning%20og%20stotte/Paedagogisk%20Psykologisk%20Raedgivning/Opgaver%20PPR.aspx>

Herning kommune (6. maj 2011) www.herning.dk/Om%20Kommunen/Organisation/Vision%20og%20vaerdier.aspx

Politi (28. april 2011) <http://www.politi.dk/da/ompolitiet/sspsamarbejde/>

Servicestyrelsen (13. marts 2011) [Www.servicestyrelsen.dk/filer/udgivelser/boern.../dialog-om-tidlig-indsats](http://www.servicestyrelsen.dk/filer/udgivelser/boern.../dialog-om-tidlig-indsats)

Servicestyrelsen (28. april 2011) <http://www.servicestyrelsen.dk/boern-og-unge/barnets-reform/lovaendringer-1/ssd/barnetsreform-ssd>

Socialministeriet (27. marts 2011) <http://www.sm.dk/Temaer/social-omraader/Boern-unge-og-familie/barnets-reform/Documents/BR%20seneste%20revision.pdf>

Lovgivning

Forvaltningsloven

Offentlighedsloven: Lov om offentlighed i forvaltningen

Persondataloven: Lov om behandling af personoplysninger

Retssikkerhedsloven: lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

Service_loven: lov om social service

Bekendtgørelse nr. 1336 af 30/11 2007: Bekendtgørelse om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service.

Børnekonventionen: Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder

Menneskerettighedskonventionen: Bekendtgørelse af lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Socialmin. Vejl.: Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, nr. 11 af 15/2 2011, Socialministeriet.

Unge, uddannelsen og reproduktion

Af Sarah Møller, Anja Thaning og Tine Lorentzen - juni 2011

Resumé

Omdrejningspunktet i dette projekt er, at belyse om forældrenes uddannelsesniveau har betydning for de unges forudsætninger for, at gennemføre en ungdomsuddannelse.

I projektet er der endvidere fokus på socialrådgiverens handlemuligheder. Vi har foreslået handlemuligheder som, vi mener, kan kvalificere det sociale arbejde med de unge.

Vi har, med henblik på at analysere problemstillingen, anvendt Erik Eriksons, Thomas Ziehes og Pierre Bourdieus teorier.

Problemstillingen belyses på mikro-, meso- og makroniveau ved hjælp af kvalitative og kvantitative forskningsdesign.

Vi har benyttet forskningsdesigns i form af undersøgelser og statistikker samt interviewet en række unge.

Vi har konkluderet, at der er mange faktorer, der har betydning for, hvorvidt de unge kan gennemføre deres uddannelsesforløb, men kun i analysen ud fra Bourdieus teorier peges der på en direkte reproducerende præmis, som er opstået på grund af forældrenes uddannelsesniveau.

Formål/indledning

Trods stort politisk fokus og den nu tidligere regerings målsætning om, at mindst 95 % af alle unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2015, har tallene for antallet af unge der gennemfører en ungdomsuddannelse ligget stabilt gennem en årrække på omkring de 80 – 83 %.

En langt højere procentdel, ca. 97 %, af de unge påbegynder en ungdomsuddannelse, men på grund af frafald, særligt på erhvervsuddannelserne, er tallet for gennemførte altså langt lavere.

SFI undersøgelsen "Unge uden uddannelse" (2005) viser, at de unge, som ikke har færdiggjort en erhvervsuddannelse, har flere fælles risikofaktorer. Disse er blandt andet: forældre med en kort uddannelse eller ingen uddannelse efter grundskolen, forældre med ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet, lav indtægt i familien, samt at de unges erfaringer og faglige udbytte af folkeskolen er ringe¹.

¹ SFI undersøgelsen: "Unge uden uddannelse" 2005

Omdrejningspunktet i vores projekt var at analysere de betingelser, som samfundet stiller for unge generelt, som skaber særlige problemstillinger for de, som kommer fra hjem med lave uddannelser.

Der findes en række undersøgelser og forskningsindsatser på dette område, som alle peger på, at forældres uddannelsesniveau har betydning for hvilken uddannelse deres børn får, men ingen af disse undersøgelser peger på, hvad der specifikt er ved forældrenes uddannelsesniveau, som har betydning for at det ikke lykkedes de unge at gennemføre et erhvervsuddannelsesforløb.

Har det overhovedet sammenhæng med forældrenes uddannelsesniveau, eller er der bare sammenfald, som i virkeligheden er opstået på baggrund af andre mekanismer?

Vi har, i vores projekt, *ikke* været interesseret i, at bidrage med endnu et indlæg til en social-arv diskussion, men i stedet undersøge hvorvidt der opstår reproducerende mekanismer, som betyder at forældrenes uddannelsesniveau er afgørende for børnenes muligheder for at gennemføre en erhvervsuddannelse.

Vores problemformulering kom derfor til at lyde således:

Problemformulering

På hvilken måde har forældrenes uddannelsesniveau betydning for, hvorvidt de unge gennemfører en erhvervsuddannelse?

U1: På hvilken måde er der i familien, på uddannelsesinstitutionerne og i samfundet præmisser, som medfører en reproduktion af uddannelsesniveauer mellem generationerne?

U2: Hvorledes kan vi bruge denne viden således, at det sociale arbejde med de unge kvalificeres og medfører, at en højere andel af de unge gennemfører deres uddannelsesforløb på erhvervsuddannelserne?

Videnskabsteori

Vi har inddraget videnskabsteoretiske overvejelser i projektet efterhånden, som de er opstået. Desuden har vi reflekteret over de videnskabsteoretiske positioner, som de teoretikere, vi har valgt at belyse vores problemstillinger ud fra, læner sig op ad. Derfor er de videnskabsteoretiske overvejelser en af del baggrunden for både analysen og for konklusionen. (s.7).

Både Erikson, Ziehe og Bourdieu er alle realister i deres videnskabelige tilgang. Deres ontologiske udgangspunkt er, at virkeligheden er eksisterende uanset forskerens opfattelser af den.

Derudover har de til fælles, at deres forskningsfelt cirkulerer omkring samspillet mellem de objektive strukturer i samfundet og deres betydning for de subjektive valg og handlinger.

Den kritiske realistiske videnskabsteori inddrager både strukturernes betydning for aktørerne, men også aktørernes betydning for strukturerne, derfor er denne viden-

skabsteoretiske position velegnet i en analyse af relationen mellem uddannelsesinstitutionernes strukturer og de unge. (s.8).

Metodisk fremgangsmåde

Idet vores problemformulering forsøger at afdække beskrivelse og forklaring af et fænomen og samtidig få en forståelse for hvilken betydning fænomenet har, har vi fundet det relevant at inddrage undersøgelsesmetoder, der belyser både de objektive og subjektive faktorer.

Herunder uddrag fra metodeafsnittet:

En beskrivende forskningstype kan hjælpe os med at få belyst, hvordan den faktiske virkelighed er; altså den objektive verden. Det har ikke været muligt for os, på grund af opgavens tidsmæssige ramme, selv at indhente empiri, som kan besvares gennem en beskrivende forskningstype. Vi har i stedet valgt at inddrage SFI undersøgelsen "Unge uden uddannelse, Hvem er de, og hvad kan der gøres for at få dem i gang?" (s.10).

Det har været vanskeligt for os, at indhente empiri til en forklarende forskningstype. Denne form har typisk sammenlignelige og – eller eksperimentelle metoder som forskningsdesign, hvilket ville være yderst brugbart for besvarelsen af problemformuleringen.

Vi vil forsøge at holde os kritiske overfor de resultater undersøgelsen kommer frem til, og vil derfor gerne skabe plads til at reflektere over, hvorvidt vores resultater er overførbare eller ej. Det vil vi inddrage i forbindelse med afsnittet: "Diskussionsafsnit" (s.11).

Vi har i dette projekt valgt, at lægge vægt på dybden og dermed også på den kvalitative tilgang, fordi dette er nødvendigt for at afdække hvilke dybereliggende processer, der får betydning for frafaldet hos de unge. Derfor vil vores undersøgelsesmetode hovedsageligt tage udgangspunkt i et fortolkende perspektiv.

Undersøgelsens fokus, var at skabe viden om og indsigt i de vilkår, som på struktur og aktørniveau kan have betydning for de unges gennemførelse af ungdomsuddannelsen.

Vi havde valgt at opdele undersøgelsens fokus i tre niveauer; makro-, meso- og mikroniveau, som det ses i vores underproblemformulering 1. Gennem projektet opretholder vi hovedsageligt denne inddeling, men hvor det er meningsfuldt, lægger vi vægt på en samlet tilgang.

Teoriudvælgelsen og analysen

I forbindelsen med vores teoriudvælgelse, var det væsentligt for os, at teorierne kunne afdække problemstillingen på forskellige niveauer.

Det senmoderne samfunds sociale og kulturelle opbrud, med en opløsning af fælles værdier og sociale rammer, har ifølge **Erikson** stor betydning for det enkelte individs identitetsdannelse.

Med dette udgangspunkt kan Eriksons teorier give et kvalificeret bud på de betingelser, de unge har for at skabe en identitet på det tidspunkt, hvor det ikke lykkes dem at gennemføre et uddannelsesforløb.

Med begreber som identitet, kulturel frisættelse og personlig livsverden, giver **Thomas Ziehe** os nogle redskaber, som er brugbare netop til denne problemstilling. Han giver, med sin karakteristik af de unge, et bud på hvilke indre strukturer, der får betydning for de unges ageren.

Det er, ifølge **Bourdieu**, først og fremmest de kulturelle forudsætninger, de unge har tilegnet sig gennem deres opvækst, som er afgørende for, om de unge igangsætter og gennemfører deres uddannelse.

Disse mekanismer bunder ifølge Bourdieu i at kulturen på skolerne afspejler og udtrykker de herskende styrkeforhold i samfundet, det vil sige kulturen i de dominerende klasser. På denne måde sker der gennem skolesystemet en anerkendelse af børn og unge fra de højere klasser, da de børn og unge er bekendte med kulturen hjemmefra.

Erikson, Ziehe og Bourdieus teoretiske udgangspunkt ville give os et godt fundament til at belyse præmisser på de tre niveauer; i familien, på uddannelsesinstitutionerne og i samfundet. De har hver især en styrke i, at de er særligt egnede på hvert deres niveau.

Herunder vil vi give nogle få **uddrag** af vores analyseafsnit:

Uddrag af analyse ud fra Eriksons teorier

"Som nævnt begynder selvstændigheden eller autonomien i 2. stadie. Her påpeger Erikson de ligheder, der kan identificeres mellem den 3 åriges "jeg kan selv" periode og teenageres uvilje og stædighed mod at fortælle deres forældre, hvad de foretager sig.

Informant G, som beskrev sin far som værende diktatorisk og verbal over for hende, da hun var barn, kan fortælle, at hun i sine teenageår aldrig fortalte sine forældre noget. Med udgangspunkt i Erikson er dette et godt eksempel på, at G ikke har opbygget nogen tæt relation til sine forældre og har i de tidligere faser ikke udviklet en grundlæggende selvstændighed og en opfattelse af sig selv som værende god nok.." (s.29).

"Informant J gør sig meget få tanker om sig selv og sit værd. Grundet det negative resultat i folkeskolen har J store vanskeligheder ved at træffe et selvstændigt valg om uddannelse.

"Min mor har altid sagt, jeg skulle få mig en uddannelse, men hun har aldrig hjulpet mig med lektier. "tilkendegiver J.

Disse udtalelser kunne tyde på at informant J. ifølge Eriksons teori ikke haft det rette klima at udfolde sine præstationer i. Informantens mor har løbende givet udtryk for vigtigheden af uddannelse, men har aldrig holdt hende fast eller motiveret hende. Dette medfører, ifølge Erikson, at J. faglig og psykisk ikke er kompetent til at træffe selvstændige uddannelsesvalg grundet negative resultater i faserne op til teenageårene" (s.30).

Uddrag af analyse ud fra Ziehes teorier

"Et interessant aspekt ved interviewene med de unge er, at ingen oplevede forældre, der deltog i deres uddannelsesforløb. Ifølge de unge har samtlige forældre givet udtryk for, at det var vigtigt med en uddannelse, men de har ikke deltaget i de unges uddannelsesforløb eller motiveret dem yderligere. Informant E siger om sine forældres deltagelse:

"Ja, ikke så stor som andre, tror jeg. Der er jo nogen, der går meget op i, hvad deres børn laver, tror jeg. De vil selvfølgelig gerne have, at jeg får en uddannelse... De siger ikke så meget".

... På dette område lader det til, at de unge igen er overladt til deres egne valg, fravalg og refleksioner. De præges af forældrene i forhold til at uddannelse er vigtig, men forældrene deltager ikke yderligere i deres uddannelsesforløb. Den store valgfrihed og den øgede refleksion over hvad de skal vælge af uddannelse, og hvordan de skal administrere valget, medfører bevidsthed om egen utilstrækkelighed. Der opstår ifølge Thomas Ziehe større beslutningskonflikter, idet de unge bliver eneansvarlige for valget af uddannelse. Dette kan måske give anledning til at give op og vende tilbage til den trygge personlige livsverden" (s.45)

"Thomas Ziehe belyser uddannelsestiden som problematisk. At uddannelsestiden er blevet forlænget i forhold til tidligere generationer, får betydning for de unges søgebevægelser. Netop i ungdomsårene har de unge brug for at prøve forskellige identiteter af. Både informant G og informant S har ændret erhvervsønske siden det første uddannelsesforløb efter folkeskolen. UU vejlederne A og T fremhæver også dette, som værende en væsentlig begrundelse for at de unge frafalder..." (s.51)

Uddrag af analyse ud fra Bourdieus teorier

"Bourdieu peger på, at skolen ikke skaber social mobilitet, selvom den i højere grad er tilgængelig for flere befolkningsgrupper end tidligere. Tværtimod er den kultur og de systemer af selvfølgheder, som skolen påfører eleverne, medvirkende til at fastholde sociale klasser og at legitimere den ulige fordeling af magt i samfundet. (s.57)

Ifølge Bourdieu påfører skolen eleverne, de dominerende klassers kultur; dette foregår skjult og anerkendes af alle². Disse unge informanter, som kommer fra hjem med lavt uddannede forældre, har ikke kendskab til denne kultur, den er ikke inkorporeret i deres habitus. Deres forældre, som er lavt uddannede, har ikke kendskab til skolens kultur, og derved kan de unge heller ikke få det. Det medfører, at de unge nedvurderes af dem selv og af lærerne, da de ikke, gennem deres habitus, har erhvervet de præferencer, anskuelser, og handlingsskemaer, som anerkendes på skolens felt³.

Den måde disse unge forholder sig til verden på er gennem deres habitus, kropsliggjort som en praktisk sans. Den praktiske sans er sansen for strukturerne i feltet. Den praktiske sans er erhvervet gennem habitus og udgør et før-bevidst sæt af præferencer og handlingsskemaer, som er styrende for elevernes handlinger. Det kan betyde, at de unge, som har lavt uddannede forældre, vil færdes som gæster på skolens felt. Derimod vil de unge, som har forældre med gode uddannelsesmæssige ressourcer i langt højere grad føle sig hjemme i skolefeltet.

Vi har ikke kendskab til de unges habitus, og vi har kun deres udtalelser i interviewene til at give os et billede af deres præferencer og handlemønstre. For at kunne analysere disse elementer optimalt, vil det kræve feltstudier af de unges færden i

² Prieur og Sestoft 2006 s. 80

³ Mik-Meyer og Villadsen 2007 s. 76

uddannelsessystemet. Men vi vil analysere de unges egen forklaring og fortolkning af deres erfaringer i folkeskolen.

Informant L fortæller om, hvordan hun oplevede folkeskolen:

"... Jeg blev allerede skoletræt i 6. kl. Jeg kunne ikke sidde stille, det interesserede mig slet ikke, og jeg fik ikke noget hjælp af lærerne i folkeskolen. Så jeg har lært alting selv ved hjælp af en telefon og en computer. Der var ikke den store opbakning dengang"

Informant L's udtalelser kan muligvis være et udtryk for at hun kommer fra en familie med et lavt uddannelsesniveau, hun er ny aktør på skolens felt, og derfor har hun ikke sans for feltets strukturer. Da hendes forældre har et lavt uddannelsesniveau, er den logik og de handlinger der anerkendes på skolens felt ikke en del af hendes habitus. (s.58)

Handlemuligheder i socialt arbejde

Ved hjælp af vores teoretiske analyser af de præmisser, som de unge og UU Vejlederne giver udtryk for, har vi i opgaven givet nogle forslag til indsatser. Disse indsatser afspejler det sociale arbejde, som det kan udmøntes hos UU Vejledningen, på uddannelsesinstitutionerne, og i Jobcentrene.

Vi giver i opgaven konkrete forslag, og giver en kort beskrivelse af målsætningen for indsatserne.

Gennem vores analyser ud fra Erikson, Ziehe og Bourdieu, har vi vurderet, at det er nødvendigt med forskelligartede indsatser, da vi peger på forskelligartede forståelser af problemstillingen.

Her vil vi opsummere de centrale indsatser:

Ud fra vores analyser af problemstillingen, ud fra Erikson og Ziehe, forslår vi indsatser som indebærer relationsarbejde. Her er målet med indsatsen dog forskelligt; Ud fra Eriksons teori er det med henblik på at bearbejde tidligere konflikter i udviklingsfaserne. I Ziehes optik er målet at de unge skal opnå viden og positive oplevelser, som medfører at uddannelsessystemet fremstår trygt og kendt for dem.

Gennem analysen, ud fra Bourdieus perspektiv, har vi sat fokus på det det frigørende sociale arbejde. De unge skal have mulighed for at tilegne sig viden. Herigennem kan de unge få mulighed for at styrke deres kapital, således at de, i højere grad, vil blive i stand til at modstå den symbolske vold.

Desuden har vores analyser af problemstillingen, ud fra Bourdieu og Erikson medført, at vi har foreslået indsatser som kræver ændringer i uddannelsesinstitutionernes struktur. Her er målet ud fra Eriksons optik at uddannelsesforløbene skal struktureres således at de er tilrettelagt efter den enkelte unges individuelle kompetencer og læringsstil.

Ud fra Bourdieus perspektiv er målet at uddannelsesinstitutionernes forventninger og krav til de unge skal tydeliggøres og italesættes, så de unge, som jo ikke har kendskab til uddannelsesinstitutionernes miljø og kulturer, får kendskab og indsigt i disse krav.

Konklusion

På baggrund af vores analyser, ud fra de tre teoretikere, har vi fundet forskelligartede forklaringer på de barrierer, der har betydning for, at mange unge har svært ved at gennemføre deres uddannelsesforløb. Både Erikson, Ziehe og Bourdieu peger på problemstillinger, som gør det svært for de unge.

Men hverken Erikson eller Ziehe kan give os en brugbar forklaring på, hvordan det netop kan være forældrenes uddannelsesniveau, der får betydning for, hvorvidt de unge er i stand til at gennemføre deres uddannelse.

Analysen ud fra Eriksons teorier peger på, at den måde forældrene har mødt de unge informanter, i de forskellige udviklingsfaser, har haft betydning for de unges dannelse af deres identitet. Der er tegn på, at de unge informanter ikke fuldt ud har dannet en stabil identitet – og derfor træffer uddannelsesvalg, som er en kopiering af forældrenes.

Vores analyse af problemstillingen, på baggrund af Thomas Ziehe, giver heller ikke noget entydigt svar på, hvilke barrierer der har betydning for de unges gennemførelse af deres uddannelsesforløb. Der er dog tendenser, der peger på, at traditioner og stabile rammer har haft betydning for de unge informanters identitetsdannelse og deres søgebevægelser – og dermed deres forudsætninger for at gennemføre deres uddannelsesforløb. Desuden kan vi se tegn på, at flere af de unge holder sig indenfor deres egen livsverden; dette medfører at deres valg af uddannelsesforløb afspejler forældrenes uddannelsesniveau.

Vores analyse ud fra Bourdieus teorier indikerer derimod, at der er flere klare sammenhænge mellem forældrenes uddannelsesniveau og de unges uddannelsesniveau. Disse sammenhænge, er ifølge vores analyse ud fra Bourdieu, opstået på baggrund af forældrenes uddannelsesniveau. Da forældrene har et lavt uddannelsesniveau, er skolens sprog ikke en del af det sprog, som har været talt i de unges hjem. Analysen viser, at det har haft betydning for flere af de unge informanter, at de har haft svært ved at tale det sprog, som giver anerkendelse i skolen. Desuden har kulturen i de unges hjem og kulturen på skolen været forskellige, hvilket har skabt problemer for de unge, da de derfor ikke har haft sans for de skjulte forventninger, skolen havde til dem, og derfor ikke har handlet efter dem.

De unge informanter er derfor blevet miskendt for deres sprog og handlinger. Det vil sige, at der på baggrund af vores analyse, ud fra Bourdieus teorier, ses en tydelig sammenhæng mellem forældrenes uddannelsesniveau, og hvorvidt de unge gennemfører deres uddannelsesforløb – altså at der skabes en reproduktion af uddannelsesniveauer mellem generationerne.

Afrunding

Kritisk refleksion over projektet

Vi har i opgaven givet plads til et diskussionsafsnit. Heri har vi har redegjort for nogle af de refleksioner, vi har haft, på baggrund af de teoretiske og metodiske valg vi har truffet. Dette, mener vi, har betydning for opgavens troværdighed.

Vi har nøje overvejet, hvad projektets omdrejningspunkt skulle være, men har ikke gjort os egentlige tanker om hvorledes resultatet skulle kunne anvendes efterfølgende. Vi har haft en ureflekteret forventning til, at analysens svar, i et vist omfang, skulle kunne generaliseres. Vi har endda lavet en underproblemformulering, som hviler på betingelsen, at analysens svar skulle være så generel, at den skulle kunne

anvendes til at anvise handlingsforslag til alle unge i Danmark. Som beskrevet i afsnittet: "Tilgang og metodevalg", har vi været bevidste om, at vores undersøgelsesmetoder og teoretiske grundlag tager afsæt i en fortolkende tilgang, og af den grund giver anledning til at skabe kontekstbestemt viden.

Selvom vi har været meget bevidste om valget af metode, kan vi alligevel efterfølgende konkludere, at metodevalget kunne være suppleret med andre metoder. F.eks. kunne det have været brugbart at interviewe de unge af flere gange. Det ville have givet os mulighed for at få uddybet betydningen af forældrenes uddannelsesniveau på de forskellige niveauer. Især kunne det have været yderst relevant at inddrage forældrene til de unge vi har talt med, for at høre forældrenes egen fortolkning af, hvorledes deres eget uddannelsesniveau spiller ind på de unges frafald på erhvervsuddannelserne.

Samtidigt må vi pege på at valget af Erikson, Ziehe og Bourdieu har betydet nogle svagheder i analysen, som vi først har fået øje på under arbejdet. Blandt andet havde det været relevant, at ved hjælp af Bourdieus teorier, at lave en analyse af uddannelsespolitikens reproducerende struktur og organisation. Det havde samtidigt været relevant at inddrage specifikke observationer af mødet mellem samfundet, skolen og de unge. Først ved inddragelsen af disse niveauer er Bourdieus teorier helt anvendelige for analysen af reproduktion af uddannelsesniveauer.

Forældrenes uddannelsesniveaus betydning for de unges gennemførelse af en uddannelse er en yderst kompleks problemstilling. Og en analyse vil derfor kræve en inddragelse af dyberegående datamateriale, end vi har kunnet anskaffe indenfor rammerne af denne opgave. Selv inddragelse af andet datamateriale ville ikke gøre det tilstrækkeligt, for at kunne give et entydigt svar på vores problemformulering. Man kan fristes til at konkludere, at problemformuleringen kun vil lade sig afdække med inddragelse af et væld af teoretiske perspektiver og metoder. Og ikke engang med disse redskaber ved hånden er det sikkert, at problemstillingen lader sig indkredse til blot én konkret besvarelse.

Litteraturliste

Bøger

Andersen, Svend Aage (2007): Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde, nr. 8. 1. udg. Den Sociale Højskole, 2007.

Antoft, Rasmus, Jacobsen, Michael Hviid, Jørgensen, Anja og Kristiansen, Søren (2007): Håndværk og Horisonter, Tradition og nytænkning i kvalitativ metode. Odense, Syddansk Universitetsforlag.

Bitch Olsen, Poul og Kaare Pedersen (2008): Problemorienteret projektarbejde. 3. udg. Roskilde Universitetsforlag.

Birkler, Jacob (2005): Videnskabsteori - en grundbog. 1 udg. Munksgaard Danmark. København.

Bourdieu, Pierre og Wacqant, Loic (2002): Refleksiv sociologi. 1. udg. Hans Reitzels forlag.

Bourdieu, Pierre (2007): Den praktiske sans. 1. Udg. Hans Reitzels Forlag. København.

Bourdieu, Pierre og Passeron, Jean-claude (2006): Reproduktion. 1 udg. Hans Reitzels Forlag. København.

Brørup, Mogens m.fl. (2003): Den nye Psykologi håndbog. 2. udg. Nordisk Forlag A/S.

Buch-Hansen, Hubert og Nielsen, Peter (2005): Kritisk realisme. 1 udg. Roskilde Universitetsforlag. Frederiksberg.

Erikson, Erik (1968): Barnet og Samfundet. 1. udg. Hans Reitzels Forlag.

Erikson, Erik (1997): Identitet. Ungdom og kriser. 2. udg. Hans Reitzels Forlag.

Fuglsang, Lars og Olsen, Poul Bitsch (2004): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. 2 udg. Roskilde Universitetsforlag.

Gytz Olesen, Søren og Møller Pedersen, Peter (2005): Pædagogisk i sociologisk perspektiv. 2. udgave. Viborg. Forlaget PUC.

Kvale, Steinar (1997): Interview. 1 udgave Kbh., Hans Reitzels Forlag.

Launsø, Laila og Rieper, Olaf (2005): Forskning om og med mennesker. Mennesketyper og forskningsmetoder i samfundsforskning. 1 udg. Kbh., Nyt Nordisk Forlag.

Justesen, Lise & Nanna Mik-Meyer (2010): Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier. 1 udg. Kbh.: Hans Reitzels Forlag.

Mik-Meyer og Villadsen, Kaspar (2007): Magtens former, 1 udg. Gyldendal Akademisk.

Nellemann Nielsen, Elof & Juul Hansen, Steen, red. (2009): *Anvendt teori*. Den sociale højskoles skriftserie.

Ploug, Niels (2007): Social arv og social ulighed. 1. udg. Hans Reitzels Forlag.

Phillip, Hwang og Bjørn Nilsson (1999): Udviklingspsykologi. 1. udg. Gads Forlag.

Prieur, Annick og Sestoft, Carsten (2006): Pierre Bourdieu. 1 udg. Hans Reitzels Forlag. København.

Rienecker, Lotte og Stray Jørgensen, Peter (2005): Den gode opgave. 3. udg. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Thagaard, Tove (2004): Systematik og indlevelse. 2 udg. Kbh. Akademisk.

Torfin, Jacob (2004): Det stille sporskifte i velfærdsstaten. 1 udg. Århus universitetsforlag, 2004

Artikel

Klarskov, Kristian (2009): Dovne unge skal straffes økonomisk. I: Artikel i Jyllandsposten:, fundet d. 19.5.2011

http://jp.dk/indland/indland_politik/article1841347.ece

Redder, Gitte (2007): Ny lov stopper næppe frafald. Artikel i: Ugebrevet A4, fundet d. 23.3.2011

<http://www.ugebreveta4.dk/2007/33/Baggrundoganalyse/NyLovStopperNaeppeFrafald.aspx>

Ziehe, Thomas (2001): De personlige livsverdeners dominans, artikel i "Uddannelse", fundet på undervisningsministeriets hjemmeside 17.4.2011.

<http://udd.uvm.dk/200110/udd200110-01.htm?menuid=4515>

Anden kilde

Ziehe, Thomas (2008): Thomas Ziehe og uddannelsesfiaskoen, fra DR Deadline, 2. sektion. Sendt 4.5.2008. Fundet på DRs hjemmeside d. 17.4.2011

<http://www.dr.dk/DR2/2sektion/2008/04/30123058.htm>

Brown, Rikke, Vestergaard, Arnt Louw og Katznelson, Noemi (2011): Delrapport: Ungdom på erhvervsuddannelserne, Delrapport om valg, elever, læring og fællesskaber, 1 udgave. Erhvervsskolernes Forlag

Dalsgaard Pil, Mia (2010) Delrapport: Frafald skaber tabergeneration blandt danske unge. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Love

Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, nr. 938 af 25. september 2009, Kap. 1 § 1.

Bekendtgørelse om matchvurdering bek. Nr. 387 af 15/04/2010

Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, nr. 938 af 25. september 2009, Kap. 7 § 15

Bekendtgørelse om vejledning om valg af ungdomsuddannelse og erhverv, nr. 564 af 6. juni 2007, kap 1, § 1.

Bekendtgørelse af lov om en børne- og ungeydelse, nr. 252 af 30. marts 2011, Kap. 1 § 3.

Lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse mv., nr 575 af 9.juni 2006 Kap.5.

Øversigt over bachelorprojekter 2011

Fra og med juni 2011 registreres alle bachelorprojekter fra Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus i den fælles vidensportal UC-VIDEN, som registrerer professionshøjskolernes videnproduktion.

Bachelorprojekterne kan søges frem i UC-VIDENs studentportal, som findes på denne webadresse <https://www.ucviden.dk/student-portal/da/studentprojects/search.html?advanced=true&showAdvanced=true>
Den avancerede søgefunktion er den bedste måde at søge bachelorprojekterne frem.

1. I søgefeltet ved siden af søg-knappen skrives **socialrådgiveruddannelsen i Aarhus**
2. I rullegardinsfeltet **TYPE** vælges **Bachelorprojekt**
3. I rullegardinsfeltet **UC** vælges **VIA University College**
4. Klik dernæst på **SØG**
5. I søgeresultatet kan klikkes på titlerne (blå) for at se mere om det enkelte bachelorprojekt - hvis titlen er markeret med en clips yderst til højre, betyder det, at der er adgang til at læse projektet.

Bachelorprojekter juni 2011

Efterværn - vejen til en selvstændig voksertilværelse
Camilla Sørensen, Manal Ayyach

En ulige start : Undersøgelse af starthjælpens konsekvenser
Sine Louise Chaffey Bentzon

Flygtninge på starthjælp
Vida Ahmadian, Ferreshtah Karimi, Melike Kilic

Hellere et trygt helvede end et ukendt paradís : Et casestudie om behandlingen med lægeordineret heroin
Julie Møller Nielsen, Anette Mette Møller

Hvor ved du det fra? : et bachelorprojekt om viden, refleksion og helhedssyn.
Anne Krigslund, Kristina Filbert Rasmussen

Ikke som de andre : Unge på produktionsskole
Julie Arevad Kaasgaard, Marianne Ankerstjerne Søbereg

Konsekvenser af ændringer i refusionsreglerne på aktiveringsområdet
Line Hviid Appel Johannsen

Kontaktpersoner som forebyggende social indsats for udsatte børn og unge
Michael Aasten Christensen, Michael Tandberg Kristiansen

Kultur og etnicitet i en beskæftigelseskontekst : et bachelorprojekt om betydningen af socialrådgiverens kulturforståelse af etniske minoritetskvinder i Jobcenter
Ngoc My Nhu Nguyen

Kvalificering af tværfagligt samarbejde mellem socialrådgivere og pædagoger
Nadia Andersen, Anne Kathrine Sørensen

Ludomani - flere sociale indsatser, tak!
Antonio Rios Jensen, Morten Bruun Petersen

Opkvalificering af det tværfaglige samarbejde mellem socialrådgiverne og fængselsbetjentene i Statsfængslet Østjylland : Kunsten at balancere mellem det hårde og det bløde
Malene, Julie og Gitte Christensen, Østergaard og Damgaard

Overgangens udfordringer : - Fra døgninstitution til et selvstændigt voksenliv
Anette Madsen, Lea Nørgaard Attermann, Eline Kærgaard Hansen

Sagsbehandlingen i Jobcenter Randers efter indførelse af de nye refusionsregler
Karina Bach Nielsen, Kate Petersen

Socialarbejders dilemmaer i arbejdet med nyankomne flygtninge på introduktionsydelse
Sanne Neergaard Kjellow, Devika K. M. Andreasen

Socialrådgiverens arbejde med ungdomssanktionen
Signe Lyngsø Bundgaard, Anne Thuborg Vinderlsev

Tvangsadoption som foranstaltningssmulighed
Camilla Nielsen, Kristine Bering Stender, Malene Lund Kammann

Tvangsbortadoption - En udfordring for socialrådgiveren
Kamilla Bøgholm Salling, Dea Højlund Martinsen, Trine Erika Scharbau Mikkelsen

Ungdomssanktionen : Den socialpædagogiske behandling og det individualiserede samfund
Ditte Marie Larsen, Rikke Ploug Pedersen, Sanne Jee Yun Kjer

Unge mødre uden ungdomsuddannelse : Set i et kritisk realistisk perspektiv
Birgitte Dolmer Krogh, Charlotte Kallestrup

Unge, uddannelse og reproduktion
Sarah Holland Møller, Anja Maria Svensson Thaning, Tine Lorentzen

Bachelorprojekter januar 2011

18 år - hvad så?: Efterværn som prioritet i det sociale arbejde
Liv Stikling Hermansen og Maria Haubjerg

Unge etniske minoritetsdrengene og kriminalitet : en undersøgelse af årsager til kriminalitet samt handlemuligheder i det forebyggende sociale arbejde
Athra Al Tae, Maja Ankerstjerne Møller og Stine Jensen

Det sociale arbejde med hjemløse kontanthjælpsmodtagere i "Hjemløseteamet - Job og Trivsel" i Århus Kommune
Maria Østergaard Larsen, Pia Kammersgaard og Rikke Bræmer

Et liv med HIV
Kennet Østervig Petersen

Helhedsprojekt ADHD: Pas på! - At diagnosen ikke overskygger barnets individualitet og sociale problemer

Lise Uldal Hansen og Sandra Houmann

Resocialisering i lukkede rammer

Chilie Neergaard Bjørnholdt & Ea Catrine Christensen

Forebyggelse i det sociale arbejde med sekundært traumatiserede flygtningebørn

Mette Nielsen Skytte & Maria Lybker kring

Andre aktørers rolle i aktiveringen af sygemeldte: undersøgelsesprojekt af anden aktør "Alt-i-et" i Horsens Kommune

Laura Sloth Ejlersen, Marie Søbye Pedersen

Konsekvenser ved EU's udvidelse mod øst : socialt udsatte rumænere i Århus

Line Væggemose Jespersen & Anne Stevnhoved Geisler

Socialarbejderes dilemmaer i arbejdet med nyankomne flygtninge på introduktionsydelse

Devika K.M. Andreasen & Sanne Neergaard Kjellow

Uddannelsesmuligheder for børnene i Kibarani

Helene Gertsen, Mirielle Ann Vestfall Nielsen

Metodisk socialt arbejde

Mette F.V. Berg

Xenophobia i Sydafrika: er det muligt at skabe forandring?

Ninna Vous Petersen & Henriette Klokrose Escherich

Socialrådgiverens arbejde med ungdomssanktionen

Anne Thuborg & Signe Lyngsø Bundgaard

Konstruktioner af socialt arbejde: en systemteoretisk undersøgelse af de vilkår den fremtidige udveksling mellem Socialrådgiveruddannelsen i Aarhus og Socialrådgiveruddannelsen på Sichuan University er underlagt

Tine Hamann Christensen og Karla Hammerskov Andersen 2011

Italesættelsen af overvægt: konsekvenser for overspiseren og det sociale arbejde

Runa Lund Ryø, Stine Würtz

Dømte unges vej ind på arbejdsmarkedet

Helle Bagge Jensen, Iben Koch Jensen, Marie Halkjær Andersen